

EESTI JA NÕUKOGUDE LIIDU KAUBANDUSKOJA

MAJANDUS-BÜLLETÄÄN

№ 1

1939

ЭКОНОМИЧЕСКИЙ БЮЛЛЕТЕНЬ

ЭСТОНСКО-СОЮЗНОСОВЕТСКОЙ ТОРГОВОЙ ПАЛАТЫ

EESTI JA NÕUKOGUDE LIIDU KAUBANDUSKOJA
MAJANDUS-BÜLLETÄÄN
ЭКОНОМИЧЕСКИЙ БЮЛЛЕТЕНЬ
ЭСТОНСКО-СОЮЗНОСОВЕТСКОЙ ТОРГОВОЙ ПАЛАТЫ

Jlhub 4 korda aastas.
 Выходит 4 раза в год.

Väljaandja ja toimetus:

Издатель и редакция:

Eesti ja Nõukogude Liidu Kaubanduskoda,
 Tallinn, Mundi tän. 3—2. Telefon 411-67

Эстонско-Союзносоветская Торговая Палата,
 Таллин, Mundi tän. 3—2 Тел. 411-67

7. aastakäik
 7-й год издания

№ 1 27. IV

1939

Sisu:

Содержание:

A. Mikojan Nõuk. Liidu väliskaubandusest	2	A. Микоян о внешней торговле СССР	2
Eesti ja Nõukogude Liidu majandussuh- ted 1938. aastal	4	Экономические отношения между Эсто- нией и СССР в 1938 г.	4
Eesti-Nõukogude kaubandus I veerandil 1939. a.	12	Эсто-советская торговля в I квартале 1939 г.	12
Nõukogude Liidu III viieaastakava põhi- jooned:		Основные черты III пятилетнего плана СССР:	
Rahvamajanduse areng II viieaastaku kestel	13	Развитие народного хозяйства за II пя- тилетку	13
III viieaastaku põhiülesanded	16	Основные задачи III пятилетки	16
Rahvamajanduse arendamise plaan	19	План подъема народного хозяйства	19
Rahva ainelise ja kultuurilise taseme tõstamise plaan	25	План повышения материального и куль- турного уровня населения	25
Eesti majandus 1938. aastal	28	Народное хозяйство Эстонии в 1938 г.	28
Balti-Nõukogude kaubandus 1938. a.	35	Балто-советская торговля в 1938 г.	35
Nõukogude Liidu majandus (ülevaated ja kroonika)	44	Экономика СССР (обзоры и хроника)	44
Sellest:		В том числе:	
Sotsialistlik tootmisjõudude asetus	45	Социалистическое размещение произ- водительных сил	45
Nõukogude Liidu mineraalvarad III viieaastaku alguks	50	Минеральные богатства СССР к на- чалу III пятилетки	50
Volga-Doni kanal	52	Волго-Донской канал	52
Eesti majandus (ülevaated ja kroonika)	56	Экономика Эстонии (обзоры и хроника)	56
Kokkuvõtted-tõlked	67	Сводки-переводы	67

A. Mikojan Nõukogude Liidu väliskaubandusest.

A. МИКОЯН О ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛЕ СССР.

Käesoleva aasta märtsis peetud Üleliidulise kommunistliku (enamlaste) erakonna XVIII kongressil esines Nõukogude Liidu rahvakomissaride nõukogu abiesimees ja väliskaubanduse rahvakomissar A. Mikojan kõnega, mille väliskaubandust käsitava osa toome siinkohal.

Rahvusvahelises kaubanduses on aset leidnud põhjalikud muudatused, millised toimusid kapitalistlikes maades oleva seisukorra tõttu, mida sm. Stalin kirjeldas oma referaadis. Osa maid, nagu Saksa, Itaalia ja teised, on juba sõja-aegsele majandusele üle läinud. Teised, valuutarikkad maad astuvad üksikuid samme selles suunas ja lähevad sama teed. Paljud maad on ära keelanud oma valuuta väljaveo ja selle vaba ümbervahetuse välisvaluutasse, sundides müügist laekuvaid summasid välja andma samal maal või kui mitte välja andma, siis jätma pankadesse kinnikülmununa, s. o. finantseerima seda maad.

Nüüd ei kaubelda enam ainult börsidel, kontsernides ja firmades, vaid kaubeldakse kodanlike valitsuste ministrikabinetides. Praegu ei otsusta enam niivõrd erafirmade võistlus seda, milline kaup peab millisele kohale astuma turul, kui riiklikud abinõud, varjatud või avalikud, ja riikidevahelised lepingud välja- ja sisseveokontingentide kohta — kellele, kuipalju ja milliseid kaupu vedada.

Sellest tingitult väliskaubanduse küsimused järjest järsumalt kasvavad üle riikide välispoliitikasse.

Meie väliskaubanduses tuleb arvestada sellega, milline väliskaubanduse reshiim on sisse seatud ühel või teisel maal ja millised on poliitilised vahekorrad Nõukogude Liidu ja nende maade vahel, sest kaubandussuhted, nende iseloomu ja ulatus, on otseses rippuvuses poliitilistest suhetest. Sellest tuletuvad Nõukogude Liidu ja teiste maade vahel sõlmitud kaubanduslepingute ja -kokkulepete iseloomu erinevused.

Meie sõlmisime viimasel ajal rea lepinguid. Muu seas Nõukogude Liidu ja Itaalia vahel ühe aasta kestel peetud lä-

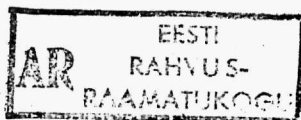
birääkimised hiljuti lõppesid kokkuleppe allakirjutamisega kaubanduslike läbikäikude ulatuse kohta selle maaga. Samuti sõlmiti kaubandusleping meie maa ja Poola vahel.

Sotsialismi võit Nõukogude Liidus on põhjalikult muutnud Nõukogude Liidu väliskaubanduse iseloomu. Millised on need muudatused?

I viisaastakul olid meie väliskaubanduse bilanss ja maksubilanss pingutatud. Ajavahemikul 1928. aastast kuni 1932. aastani (inkl.) Nõukogude Liidu väliskaubanduse bilanss oli 465,5 miljoni ameerika dollari võrra passiivne, kuid lähemal viiel aastal, 1933. aastast kuni 1937. aastani (inkl.), omasime 455,3 miljoni ameerika dollarilise aktiivse saldo. Varemalt, kui olime valuutavaesed, sageli võtsime mitmesugustelt pankadelt väga kallist krediiti, firmad nõõrisid meilt kõrgeid protsente, paljud läksid selle varal rikkaks. Nüüd meie mitte ainult oleme loobunud kasutamast sellaseid krediite, vaid, et mitte maksta kõrgeid protsente neilt, oleme ka püüdnud enne tähtaega kustutada neid krediite. Oleme hakanud rohkem ostma sularahha vastu, et mitte maksta liiga kõrgeid hindu. Nüüd me sageli loobume meie pakutatavatest krediitidest ja võtame neid siis, kui nad on odavad ja antakse pika aja peale.

Ajal, millal olime veel mahajäänud ja kehvad, millal meil polnud veel oma arenenud masinaehitust ja oli vaja tööstust iga hinna eest ehitada, olime sunnitud välismaale välja vedama palju toor- ja toitaineid, mida ise vajasime, ja eksportisime selleks, et hankida valuutat ja valuuta eest osta tööpinke tööstusele, seadiseid traktori- ja autotehaste jaoks.

Meie eksportisime näiteks 1933. aastal 37,2 tuhat tonni võid, 23,3 tuhat tonni taimevõid, 19 tuhat kasti mune, 2,3 tuhat

tonni peekonit ja 5 tuhat tonni tapetud linde.

Nüüd meie ei vea välja võid ega taimvõid, mune, peekonit, linde, sest laiendamise sisetarvitust ja meie kauplustesse läheb kogu toodangu juurekasv, nagu ka need heakvaliteedilised saadused, mis varemalt läksid väljaveoks.

Vaatamata bensiini, petrooleumi, rauamulla ja mõne muu kauba toodangu suurele kasvule on nende väljavedu vähendatud või hoopis lõpetatud. Need kaubad samuti lähevad sisetarvituse katteks.

Sotsialismi võiduga on nüüd meie maa niivõrd rikkamaks läinud, et võib enesele jätta kõike seda, mis on vajalik, ja välja vedada vaid ülejääke.

Meie maa on praegu majanduslikult niivõrd tugev, et ilma sisseveota võib põhilikult rahuldada oma tarvidusi. Sissevedu kasutame peamiselt ühe või teise haru rohkem forsseeritud arendamiseks, kui seda lubavad meie praegused võimalused.

Meie sisseveo iseloom väärib samuti erilist tähelepanu, sest selles on ülekaalus masinaseadiste ja tööpinkide import.

Kõige tähelepanuväärsem on see, et näiteks 1928. aastal imporditud masinaseadiste osatähtsus nende Nõukogude sisetoodangus võrdus 43 protsendile, kuna nüüd 1937.—1938. a. ta laskus 0,94 protsendile, ja mitte niivõrd sisseveo vähendamise, kui Nõukogude masinate ja tööpinkide sisetootmise laiendamise tõttu.

See on tõenduseks Nõukogude Liidu rahvamajanduses asetleidnud hiigelsuurtele nihkumistele, millised räägivad sellest, et meie tõesti oleme tööstuslik maa ja tohutul hulgal toodame masinaid ja tööpinke.

Kapitalismi maadel kriis tekitab välja- ja sisseveo vähenemist. Meil aga toimub mõningane välja- ja sisseveo kahanemine tootmise tõusu tõttu ja laienenud tarvituse juures. Näiteks mustmetallide sissevedu vähenes 1932. aasta 908 tuhandelt tonnilt 145 tuhande tonnile 1938. aastal. Seda mitte seetõttu, et tarvitame vähem metalli. Ei, meie metallitarvitus on tugevasti kasvanud. Asi seisab selles,

et on kasvanud ka Nõukogude metallitootmine. Veame sisse loomulikku kautshukki veidi vähem kui 1928.—1929. a., kuid kautshuki tarvitus on kasvanud mitmekordseks.

Või jälle tee, mille sissevedu on kahanenud. 1932. aastal importisime 15.900 tonni, kuid möödunud 1938. aastal vedasime sisse ainult 13 tuhat tonni. Ometi pole teetarvitus meil vähenenud, — ta on tugevasti kasvanud ja, nagu sm. Tsharkviani siin jutustas, kui kõik istutatud teepõõsad annavad täie saagi, siis lõpetame tee sisseveo ja valuuta kasutamise selle ostmiseks. 1932. aastal tarvitasime 16.500 tonni teed, sellest Nõukogude oma vaid 600 tonni, ent 1938. aastal tarvitasime 20 tuhat tonni teed, neist Nõukogude teed 7 tuhat tonni. Ent sm. Tsharkviani ütles, et kolmanda viisaastaku lõpuks nad kavatsesid anda 20 tuhat tonni Nõukogude teed ainultüks Gruusiast, kuid teed toodab ka Aserbaidshan.

Nüüd on meil oma tee, kusjuures meie tee on samasugune, pigem parem, maitsavam, sest see on Nõukogude tee, meie kodumaa tee, ega mitte välismaaline.

Samuti ostame välismaadelt vähem apelsine, sidruneid, mandariine, ja mitte seetõttu, et vähendame tarvitust, meil tarvitus kasvab aastast aastasse, vaid seetõttu, et saame neid päikesepaistelisest Gruusiast. Meil on sidruni-, mandariini- ja apelsinipuude õitsvaid aedu. millised 1938. aastal andsid 240 miljonit tükki puuvilja ja 1939. aastal annavad kuni pool miljardit tükki ning mõne aasta pärast, kui istutatud puud sirguvad, võib saada üle 2 miljardi apelsini, sidruni, mandariini sealt, kus varemalt valitsesid sääsed ja malaaria ning kus võimutses küla viletsus. Gruusia kommunistid sm. Lavrenti Berija'ga eesotsas on sooritanud tubli töö Lääne-Gruusias, kus juba nüüd üksikud nurgad ületavad Kaliforniat, ja pole kaugel aeg, kus meil saab olema oma Nõukogude Kalifornia, parem kui Ameerika oma.

Meie muudame väliskaubanduse töömeetodeid nende parandamise suunas, muuseas muudame planeerimismeetodeid.

Eesti ja Nõukogude Liidu majandussuhted 1938. aastal.

Экономические отношения между Эстонией и СССР в 1938 г.

Sisse- ja väljavedu.

Nõukogude Liidu ja Eesti vaheliste majandussuhete kiire areng, milline toimus 1934. aastast peale, möödunud 1938. aastal jäi peatuma. Allpool näeme, et mõlema maa vaheline kaubavahetus isegi märksa vähenes; ent ka Nõukogude kaupade veost Eestile laekunud laeva- prahtide arvestades (1937. a. — 1,1 miljonit krooni, 1938. a. — umbes 1,4 miljonit kr.), üldlähikäik osutub palju vähem langenuks.

1938. aastal majandussuhted baseerusid kaubanduskokkuleppel, milline aasta algul sõlmiti mõlema maa vahel eelmise kolme aasta (1935.—1937. a.) kestel kehtinud majanduskokkuleppe asemel. 1938. aasta kaubanduskokkuleppe teatavasti mõnede muudatustega pikendati ka käesoleva 1939. aasta peale.

Nõukogude Liidu ja Eesti vaheliste majandussuhete mööduandval alal — väliskaubanduses (transiitkaubandus välja arvatud) — 1938. aasta tulemused osutsid, eelmise 1937. a. tulemustega võrreldes, üldsummaalt ja kaubarühmade järgi järgmisteks (Eesti statistika andmetel):

Eesti-Nõukogude kaubandus 1938. aastal.

Эсто-советская торговля в 1938 году.

Импорт и экспорт.

Быстрое развитие экономических отношений между СССР и Эстонией, происшедшее начиная с 1934 г., в истекшем 1938 г. приостановилось. Ниже увидим, что товарооборот между обеими странами даже значительно сократился, но с учетом также и судовых фрахтов, вырученных Эстонией за перевозку советских грузов (в 1937 г. — 1,1 млн. кр., 1938 г. — около 1,4 млн. кр.), общий оборот оказывается навшим гораздо меньше.

В 1938 г. экономические отношения базировались на торговом соглашении, заключенном между обеими странами в начале года взамен хозяйственного соглашения, действовавшего в течение предыдущих трех лет (1935—1937 гг.). Торговое соглашение 1938 г. было, как известно, с небольшими изменениями продлено и на текущий 1939 г.

В решающей области хозяйственных отношений между СССР и Эстонией — во внешней торговле (не считая транзитной) — итоги за 1938 г., в сопоставлении с итогами предыдущего 1937 г., были в общем и по товарным группам следующими (по эстонским статистическим данным):

	Sissevedu Eestisse Nõukogude Liidust		Väljavedu Eestist Nõukogude Liitu	
	1937. a.	1938. a.	1937. a.	1938. a.
(1000 kroonides)				
Импорт Эстонии из СССР. Экспорт Эстонии в СССР.				
1937 г. 1938 г. 1937 г. 1938 г.				
(в 1000 крон, нынешний курс: 1 кр. = ок. 1,35 руб.)				
I. 1. Elusloomad — Животные	—	—	1.807	2.156
II. Toitained — Пищевые продукты . .	2.026	1.656	731	542
2. Tera- ja jahvatatud viil — Зерновые хлеба и их продукты	1.570	1.448	—	—
3. Aia- ja juurvili — Фрукты и овощи .	—	—	—	—
4. Karjasaadused — Продукты скотоводства	—	—	731	542
5. Kala ja kalasaadused — Рыба и рыбные продукты	—	—	—	—
6. Muud toitained — Прочие пищевые продукты	456	208	—	—
7. Loomasööt — Животный корм	—	—	—	—

Sissevedu Eestise Nõukogude Liidust
1937. a. 1938. a.
(1000 kroonides)

Väljavedu Eestist Nõukogude Liitu
1937. a. 1938. a.

Импорт Эстонии из СССР 1937 г. 1938 г.
Экспорт Эстонии в СССР 1937 г. 1938 г.
(в 1000 кроп, нынешний курс: 1 кр. = ок. 1,35 руб.)

	1937. a.	1938. a.	1937. a.	1938. a.
III. Toor- ja poolvalmisained — Сырые и полуобработанные материалы . . .	2.415	2.518	703	512
8. Loomariigiained (peale rasvade) — Прод. животн. мира (кроме жиров) .	69	190	703	512
9. Seemned, taimed ja nende osad — Семена, растения и их части	195	209	—	—
10. Metsamaterjal — Лесные материалы	40	—	—	—
11. Faberitootained — Бумажное сырье	—	—	—	—
12. Tekstiilitootained — Текстильное сырье	—	—	—	—
13. Ärtsid ja metallid töötlemata — Руды и необработанные металлы	106	28	—	—
14. Mineraalid, peale ärtside — Минералы, кроме руд	80	7	—	—
15. Keemiatööstuse toorained — Сырье для химической промышленности	1.925	2.084	—	—
a) sellest õlid, rasvad, vaigud, kummi toorelt — в т. ч. масла, жиры, смолы, резина сырая	1.034	943	—	—
b) sellest väetised — в т. ч. удобрения	880	1.131	—	—
IV. Valmissaadused — Изделия	1.821	1.046	1.120	1.139
16. Nahad töötletud ja nahkkaup — Выделанные кожи и кожаные изделия .	—	—	930	866
17. Puutööstussaadused — Изделия деревообрабатывающей промышленности .	—	—	—	—
18. Faberitööstussaadused — Изделия бумажной промышленности	4	2	178	243
19. Tekstiilitööstussaadused — Изделия текстильной промышленности	—	3	—	—
20. Metallid — Металлы	1.063	6	8	—
21. Põllumajandusmasinad ja -riistad — Сельскохозяй. машины и орудия . . .	381	473	1	2
22. Jõu- ja töömasinad — Силовые и рабочие машины	86	285	—	8
23. Metallkaup — Металлические товары	29	10	2	14
24. Elektrimasinad, -apar. ja -tarbed — Электрические машины, аппараты и принадлежности	41	25	—	6
25. Instrumendid, aparaadid ja laskeriistad — Инструменты, аппараты и огнестрельное оружие	3	1	—	—
26. Transportvahendid — Транспортные средства	65	37	1	—
27. Keraamika- ja muud mineraalkaubad — Керамич. и прочие минер. товары	3	2	—	—
28. Keemiatööstussaadused — Изделия химической промышленности	146	202	—	—
29. Muud eraldi nimetamata kaubad — Прочие особо не указанные товары .	—	—	—	—
V. 30. Kallismetallid ja -kivid — Драгоценные металлы и камни	—	5	—	—
Kokku — Всего	6.262	5.225	4.361	4.349
%%-es Eesti üldsisseveost või üldväljaveost — В %% к общему импорту или экспорту Эстонии .	5,6%	4,9%	4,1%	4,2%
Saldo 1937. a. — 1.901 tuh. krooni	Сальдо за 1937 г. — 1.901 тыс. кроп.			
Saldo 1938. a. — 876 tuh. krooni	Сальдо за 1938 г. — 876 тыс. кроп.			

Nagu lõppsummad näitavad, Eesti-Nõukogude kaubanduse üldlääbikäik 1938. aastal tunduvalt langes võrreldes eelmise 1937. aastaga. 1938. aastal üldlääbikäik ulatus 9,6 miljoni kroonile 1937. aasta 10,6 miljoni krooni vastu, mis tähendab langust 1,0 miljoni krooni, ehk 9,9 prots. võrra. Ometi veel eelmisel 1937. aastal üldlääbikäik näitas kasvu ühe kolmandiku võrra 1936. aasta vastu, nii et, võrreldes 1933. aastaga, ta osutus enam kui 3 korda kõrgemaks (kuldkroonis arvutatult).

Üldlääbikäigu vähenemine 1938. aastal toimus Nõukogude Liidust sisseveo arvel, milline langes 1937. aastaga võrreldes 16,6% võrra — 6,3 miljonilt 5,2 miljoni kroonile. Väljavedu aga Nõukogude Liitu jäi eelmise aasta tasemele — 4,4 miljoni kroonile, vähenedes vaid tähtsusetute 0,3% võrra. Sisseveo tunduv langus väljaveo stabiilsuse juures põhjustas bilansi passiivsuse suure vähenemise Eestile: passiivne saldo võrdus 876 tuh. kroonile 1937. aastal olnud 1,9 miljoni kr. vastu.

Mis puutub Eesti-Nõukogude kaubanduse tähtsusse Eesti väliskaubandusele, siis, kuna nii Eesti üldsissevedu kui ka üldväljavedu jäid umbkaudu 1937. aasta tasemele, Nõukogude Liidu erikaal Eesti sisseveos langes peagu proportsionaalselt läbikäigu vähenemise määrale ja võrdus 4,9% -le 1937. aasta 5,6% asemel, kuna Nõukogude Liidu osatähtsus üldväljaveos vähe tõusis — 4,1% pealt 4,2% peale. Sellele vaatamata Nõukogude Liit säilistas V koha, millel asus 1937. aastal Eesti sisseveomaade seas (ta ees seisavad Saksa, Inglise, Rootsi ja P.-A. Ühendriigid). Kuid väljaveos Nõukogude Liit, vaatamata oma osatähtsuse väikesele kasvule, taandus 1937. aastal omatud IV kohalt VI kohale (Inglise, Saksa, Soome, P.-A. Ühendriikide ja Rootsi taha).

Nõukogude Liidust sisseveo languse põhjustasid toitained ja veel suuremal määral valmissaadused. Toitainete sissevedu kahanes suhteliselt vähe — 1937. aasta 2,0 miljonilt kroonilt 1,7 miljoni, kuid valmissaaduste sisseveo langus oli järsk — 1,8 miljonilt 1,0 miljoni kroonile, s. o. ligi poole võrra. Kasvu näitasid vaid toor- ja poolvalmisained, ja

Как показывают итоговые цифры, общий оборот эсто-советской торговли в 1938 г. значительно пал, по сравнению с предыдущим 1937 г. В 1938 г. общий оборот составил 9,6 млн. кр. против 10,6 млн. кр. в 1937 г., что дает снижение на 1,0 млн. кр., или 9,9%. Между тем, еще в предыдущем 1937 г. общий оборот показал рост на $\frac{1}{3}$ против 1936 г., так что, по сравнению с 1933 г., он оказался выше более чем в 3 раза (в исчислении в золотой кроне).

Сокращение общего оборота за 1938 г. состоялось за счет импорта из СССР, павшего против 1937 г. на 16,6% — с 6,3 млн. кр. до 5,2 млн. кр. Экспорт же в СССР остался на уровне предыдущего года в 4,4 млн. крон, сократившись только на незначительные 0,3%. Значительное падение импорта при стабильности экспорта вызвало крупное уменьшение пассивности баланса для Эстонии, составившей 876 тыс. кр. против 1,9 млн. кр. в 1937 г.

Что касается значения эсто-советской торговли для внешней торговли Эстонии, то в силу того обстоятельства, что как общий импорт, так и общий экспорт Эстонии остались приблизительно на уровне 1937 г., удельный вес СССР в эстонском импорте пал почти пропорционально размерам сокращения импорта и составил 4,9% вместо 5,6% в 1937 г., а удельный вес СССР в общем экспорте слегка повысился — с 4,1% до 4,2%. Тем не менее СССР сохранил V место, занимавшееся им в 1937 г. среди импортных стран Эстонии (перед ним стоят Германия, Англия, Швеция и США). В экспорте же СССР, несмотря даже на небольшой рост своего удельного веса, отступил с IV места в 1937 г. на VI место (позади Англии, Германии, Финляндии, США и Швеции).

Падение импорта из СССР было вызвано пищевыми продуктами и в еще большей мере изделиями. Ввоз пищевых продуктов сократился сравнительно мало — с 2,0 млн. в 1937 г. до 1,7 млн. кр., но падение ввоза изделий было резким — с 1,8 млн. до 1,0 млн. кр., т. е. почти на половину. Рост показали одни лишь сырье и полуобработанные материалы, да и

sedagi tähtsusetul määral — 2,4 miljonilt 2,5 miljoni kroonile. Põhikaubarühmade arengu suure erinevuse mõjul sisseveo struktuuris toimusid tunduvalt muudatused. Toitainete erikaal sisseveos säilitas küll 1937. aasta taseme, võrdues 32%-le, kuid see-eest toor- ja poolvalmisainete ning valmissaaduste osatähtsused märksa tõusid. Toor- ja poolvalmisainete erikaal tõusis 1937. aasta 39% pealt 48% peale, kuna valmissaaduste erikaal vastukssa langes 29% pealt 20% peale. — Nõukogude Liidust sisseveetud kaupade nomenklatuur näitas edasist vähenemist 111 nimetuselt 98 peale.

Järgmine tabel näitab, kuidas muutus sisseveo koostis tähtsamate kaupade suhtes (tabelisse on võetud kaubad, millele sissevedu ühel mõlemast võrreldavast aastast ulatus mitte vähem kui 20 tuhande kroonile):

Tähtsamad sisseveokaubad Nõukogude Liidust.		1937. a. tonn, 1000 kr.		1938. a. tonn, 1000 kr.	
Toitained:					
Rukis	10.093	1.570	11.127	1.012	
Nisu	—	—	3.018	436	
Peensuskur	3.429	363	—	—	
Sool	6.764	91	11.647	208	
Toor- ja poolvalmisainad:					
Karusnahad	3	69	7	190	
Tubak	70	174	67	186	
Paberipuu	2.354	40	—	—	
Toormalm	1.440	106	352	28	
Kaoliin	2.562	69	221	5	
Naftasaadused	11.671	942	11.897	874	
sellest:					
gaasiõli	907	54	1.925	116	
masuut	586	47	95	7	
petrooleum	6.844	471	7.740	537	
bensiin	2.113	210	1.582	140	
määrdeõlid	874	120	395	45	
parafiin	63	21	75	23	
Harpius	352	89	277	66	
Superfosfaat	20.600	776	24.079	1.017	
Kaalisoolad	1.201	104	1.220	114	
Valmissaadused:					
Raud ja teras (latt-, vits-, sordi- ja vormi-)	5.695	794	53	6	
Lehtraud ja lehtteras	305	52	—	—	
Raudteerööpad	1.501	217	—	—	

то незначительный — с 2,4 млн. до 2,5 млн. кр. Благодаря сильному расхождению в динамике основных товарных групп, структура импорта подверглась значительным изменениям. Доля пищевых продуктов в импорте осталась, правда, на уровне 1937 г., составив 32%, но зато удельные веса сырых и полуобработанных материалов и изделий значительно изменились. Доля сырых и полуобработанных материалов повысилась с 39% в 1937 г. до 48%, а доля изделий, наоборот, пала с 29% до 20%. — Номенклатура ввезенных из СССР товаров показала дальнейшее сокращение с 111 наименований в 1937 г. до 98.

Следующая таблица показывает, как изменился состав импорта в отношении более важных товаров (в таблицу вошли товары, ввоз которых в одном из обоих сравниваемых годов составил не менее 20 тыс. кр.):

Важнейшие товары импорта из СССР.		1937 г. тонн, 1000 кр.		1938 г. тонн, 1000 кр.	
Пищевые продукты:					
Рожь	10.093	1.570	11.127	1.012	
Пшеница	—	—	3.018	436	
Сахарный песок	3.429	363	—	—	
Соль	6.764	91	11.647	208	
Сырые и полуобработанные материалы:					
Пушнина	3	69	7	190	
Табак	70	174	67	186	
Балансы	2.354	40	—	—	
Чугун-сырец	1.440	106	352	28	
Каолин	2.562	69	221	5	
Нефтепродукты	11.671	942	11.897	874	
в т. ч.:					
газойль	907	54	1.925	116	
мазут	586	47	95	7	
керосин	6.844	471	7.740	537	
бензин	2.113	210	1.582	140	
смазочные масла	874	120	395	45	
парафин	63	21	75	23	
Гарпиус	352	89	277	66	
Суперфосфат	20.600	776	24.079	1.017	
Калийные соли	1.201	104	1.220	114	
Изделия:					
Железо и сталь (полос., обручн., фасон. и сорт.)	5.695	794	53	6	
Железо и сталь листовые	305	52	—	—	
Жел.-дор. рельсы	1.501	217	—	—	

	1937. a.		1938. a.			1937 г.		1938 г.	
	tonn, 1000 kr.		tonn, 1000 kr.			тонн, 1000 кр.		тонн, 1000 кр.	
Põllumajandus-					Сельскохозяйст-				
masinad . . .	771	381	977	473	венные машины .	771	381	977	473
sellest:					в т. ч.:				
traktorid . . .	45	43	35	33	тракторы . . .	45	43	35	33
rehepeksumasin.	—	—	4	28	молотилки . . .	—	—	4	28
külvimasinad .	124	42	143	55	сеялки	124	42	143	55
niidumasinad .	417	211	635	273	косилки, жатки .	417	211	635	273
hoburehad . . .	110	51	53	27	конные грабли .	110	51	53	27
adrad, äkked ja					плуги, бороны и				
kultivaatorid .	51	20	74	32	культиваторы .	51	20	74	32
õmblusmasinad .	19	51	15	40	Шасси и автомоб.	24	57	23	33
Turbatööstuse-					Торфоуборочные				
masinad	—	—	201	227	машины	—	—	201	227
Käsitööstustad .	16	24	5	8	ручн. инструменты	16	24	5	8
Elektrilambid . .	4	22	4	21	электр. лампы	4	22	4	21
Autod ja raamid .	24	57	23	33	Шасси и автомоб.	24	57	23	33
	(15 tk.)		(13 tk.)			(15 шт.)		(13 шт.)	
Keemiakaubad .	991	146	1.272	202	Химич. изделия .	991	146	1.272	202
sellest:					в т. ч.:				
väävelhape . . .	652	50	729	53	серная кислота .	652	50	729	53
kaltsiumkarbiit	187	42	244	56	кальций-карбид .	187	42	244	56
lõhkeained . . .	27	15	55	40	взрывч. вещества	27	19	55	40
Muud kaubad . .	621	125	282	92	прочие товары .	621	125	282	92
sellest:					в т. ч.:				
toitained	2	2	—	—	пищевые продукты	2	2	—	—
toor- ja pool-					сырые и полуобработ.				
valmisained . . .	556	46	245	38	материалы . . .	556	46	245	38
valmissaadused .	63	77	25	36	изделия	63	77	25	36
kallismetallid ja					драгоценные ме-				
-kivid	—	—	—	4	таллы и камни	—	—	—	4

Sellest tabelist tähtsamate sisseveokaupade läbikäikude kohta selgub, et toitaine sisseveo tunduv vähenemine 1937. aasta vastu on tingitud kõige suurema importkauba — rukki — impordi tugevast langusest ja suhkru impordi ärajäämisest, mida ei suutnud täies ulatuses katta soola järsk kasv ja uue silmapaistva sisseveoartikli — nisu — juurdetulek. Toor- ja poolvalmisainete tähtsusetu juurkasvu tingis väetiste (peagu tervelt superfosfaadi) ja karusnahkade sisseveo suur laienemine, kuna teine tähtsam tooraineteliik — naftasaadused — vähe langes. Valmissaaduste järsk langus peagu tervelt seletub raua, terase ja raudteerööbaste sisseveo täieliku lõppemisega, millised kaubad olid tähtsamateks artikliteks mitte ainult valmissaaduste, vaid ka kogu sisseveo alal 1937. aastal. Valmissaaduste kahanemine oleks veelgi suurem, kui sellele poleks vastukaaluks olnud põllumajandusmasinate ja keemia-

Из этой таблицы с данными об оборотах важнейших импортных товаров явствует, что значительное сокращение ввоза пищевых продуктов, по сравнению с 1937 г., обусловлено сильным падением ввоза самого крупного импортного товара — ржи и отпадением импорта сахара, чего не смогли полностью возместить резкий рост соли и появление новой значительной импортной статьи — пшеницы. Незначительный рост сырых и полуобработанных материалов вызван сильным расширением ввоза удобрений (почти всецело суперфосфата), а также пушнины, между тем как второй важнейший вид сырья — нефтепродукты — немного сократился. Резкое падение изделий почти всецело объясняется полным прекращением ввоза железа, стали и жел.-дор. рельсов, представлявших собой крупнейшие статьи не только изделий, но и всего ввоза в 1937 г. Падение изделий было бы еще большим, если бы этому не противостоял

kauba sisseveo kasv ning eriti uue sisseveokauba — turbatööstusmasinate — ilmutumise.

Tabelist järeldub samuti, et kuigi Nõukogude Liidust sisseveo nomenklatuur osutub kaunis mitmekesiseks, rida kaupu mängib valitsevat osa. 1937. aastal domineerisid teravili, metallid, naftasaadused ja väetised, millised kokku moodustasid ligi $\frac{1}{4}$ üldsisseveost Nõukogude Liidust. 1938. aastal aga samad kaubad, aralangenud metallid välja arvatud, andsid $\frac{2}{3}$ üldsisseveost.

Kui üldsisseveos Nõukogude Liidu osatähtsus osutub madalaks, siis üksikutes kaupades on see siiski kõrge (klambrites on näidatud eelmise 1937. aasta erikaalud). Rukist saabus Nõukogude Liidust 89% selle kauba üldsisseveost Eestisse (63%), nisu — 69% (—), soola — 40% (25%), karusnahku — 26% (11%), naftasaaduseid — 24% (25%), selle hulgas petrooleumi — 32% (30%), bensiini — 25% (26%), gaasiõli 33% (21%); siis superfosfaati 48% (51%), niidumasinaid — 26% (22%), külvimasinaid — 62% (50%), turbatööstusmasinaid — kõik 100% (—), väävelhapet — 49% (56%), kaltsiumkarbiidi — 57% (42%) javeel rida teisejärgulisi kaupu; osatähtsused on arvatud kaupade sisseveo väärtusest.

Muutmatuks jäänud väljaveos Nõukogude Liitu elusloomade osatähtsus, vaatamata veiste väljaveo ärarajamisele, veelgi tõusis ja moodustab poole kogu väljaveost. Seejuures, nagu eelmistel aastatelgi, peagu kogu väljavedu koosneb loomadest, loomasaadustest või nende töötlemissaadustest: peale elussigade veeti välja piimasaadusi, toornahku ja tallanahka. Mittelooma päritoluga saadustele langeb vaid 6,3%. — Väljaveo nomenklatuur vähenes 1937. aastal olnud 27 nimetuselt 17 peale, milline asjaolu aga ei mõjunud vähendavalt väljaveo üldläbikäigu summale.

Nõukogude Liitu väljaveo struktuur muutus põhikaubarühmade suhtes järgmiselt. Elusloomade osatähtsus tõusis 1937. aasta 41% pealt 50% peale, kuna

rost ввоза сельскохозяйственных машин и химических изделий и особенно появление нового импортного товара — торфоборочных машин.

Из таблицы также вытекает, что, хотя номенклатура импорта из СССР представляется довольно разнообразной, ряд товаров играет господствующую роль. В 1937 г. доминировали зерновые, металлы, нефтепродукты и удобрения, составившие вместе почти $\frac{3}{4}$ общего ввоза из СССР. В 1938 г. же те же товары, за вычетом отпавших металлов, дали $\frac{2}{3}$ общего импорта.

Если в общем импорте удельный вес СССР представляется низким, то по отдельным товарам он все же высок (в скобках приведены удельные веса за предыдущий 1937 г.). Ржи поступило из СССР 89% всего ввезенного в Эстонию количества ее (63%), пшеницы — 69% (—). соли — 40% (25%), пушнины — 26% (11%), нефтепродуктов — 24% (25%), в т. ч. керосина — 32% (30%), бензина — 25% (26%), газойля 33% (21%); далее суперфосфата 48% (51%), калия и жаток — 26% (22%), сеялок — 62% (50%), торфоборочных машин — все 100% (—), серной кислоты — 49% (56%), кальция-карбида — 57% (42%) и еще по ряду второстепенных товаров; доли перечислены со стоимости ввоза товаров.

В оставшемся стабильным экспорте в СССР роль животных, несмотря на прекращение вывоза крупного рогатого скота, еще более усилилась, и на них приходится половина всего экспорта. При этом, как и в предыдущие годы, почти весь экспорт состоит из животных, животных продуктов или продуктов переработки их: кроме свиней, экспортировались молочные продукты, кожевенное сырье и подошвенная кожа. На продукты животного происхождения приходится только 6,3%. — Номенклатура экспорта сократилась с 27 наименований в 1937 г. до 17, что, однако, не повлияло на размеры общего оборота экспорта.

Структура экспорта в СССР в отношении основных товарных групп изменилась следующим образом. Удельный вес животных возрос с 41% в 1937 году

toitainete ja toor- ning poolvalmisainete erikaalud langesid vaslavalt 17% ja 16% pealt 12% peale mõlemal. Ent tähtsuselt teisel kohal asuva kaubarühma — valmisaaduste osatähtsus jäi eelmise aasta tasemele — 26%.

Väljaveo struktuur enamtähtsate kaupade suhtes on toodud järgmises tabelis:

Tähtsamad väljaveokaubad Nõukogude Liitu.				
	1937. a.		1938. a.	
	tonn. 1000 kr.		tonn. 1000 kr.	
Veised	(1,1	278	—	—
	tuh. tükk.)			
Sead	(17,1	1.529	(25,8	2.156
	tuh. tükk.)			
Piimasaadused	3.217	731	4.395	542
sellest:				
piim	2.856	371	4.394	541
koor	288	276	—	—
juust	73	84	—	—
Toored vasikanah.	258	703	303	512
Tallanahk	360	930	369	866
Paber	373	151	921	226
sellest:				
pakkimis-	—	—	113	25
trüki-	222	94	787	193
kirjutus-	—	—	21	8
mundstüki-	151	57	—	—
Papp	156	24	94	14
Muud kaubad	53	15	19	33

Nagu näha, kaupade enamikus toimus läbikäikude vähenemine 1937. aastaga võrreldes. Tunduvalt langes piimasaaduste väljavedu koore ja juustu äralangemise tõttu (kuigi piima väljavedu suurenes umbes 50% võrra); veelgi rohkem langes toorete vasikanahkade ja tähtsusetul määral ka tallanaha väljavedu; veiste eksport jäi pealegi 1938. aastal hoopis ära. Kui siiski väljaveo üldläbikäik jäi eelmise aasta tasemele, siis seletub see sigade väljaveo järsu suurenemisega (ligi 50% võrra) ja osalt ka paberi väljaveo tugeva kasvuga. — Peab märkima, et tallanahas ja piimas oli Nõukogude Liit mõlemal võrreldaval aastal ainukeseks välisturuks. Sigade väljaveo väärtuses Nõukogude Liidu osatähtsus võrdus 28%-le (1937. aastal — 45%) ja toornahkade väljaveos — 50% (1937. aastal — 30%).

Eesti väljaveole Nõukogude Liitu on iseloomulik põllumajanduskaupade järsk

do 50%, между тем как доли пищевых продуктов и сырых и полуобработанных материалов пали соответственно с 17% и 16% до 12% у обоих. Удельный вес же второй по значению товарной группы — изделий — остался на уровне предыдущего года в 26%.

Состав экспорта в отношении более крупных товаров приведен в следующей таблице:

Важнейшие товары экспорта в СССР.				
	1937 г.		1938 г.	
	тонн. 1000 кр.		тонн. 1000 кр.	
Крупный рог. скот	(1,1 тыс.	278	—	—
	голов)			
Свиньи	(17,1 тыс.	1.529	(25,8 тыс.	2.156
	голов)			
Молоч. продукты	3.217	731	4.395	542
в т. ч.:				
молоко	2.856	371	4.394	541
сливки	288	276	—	—
сыр	73	84	—	—
Сырые теляч. кожи	258	703	303	512
Подшвенн. кожа	360	930	369	866
Бумага	373	151	921	226
в т. ч.:				
упаковочная	—	—	113	25
печатная	222	94	787	193
писчая	—	—	21	8
mundштучная	151	57	—	—
Картон	156	24	94	14
Прочие товары	53	15	19	33

Как видно, по большинству товаров произошло сокращение оборотов, по сравнению с 1937 г. Значительно пал вывоз молочных продуктов вследствие отпадения сливок и сыра (хотя вывоз молока вырос на половину), еще больше — сырых телячьих кож и в незначительной мере — также и подошвенной кожи; экспорт крупного рогатого скота, к тому же, в 1938 г. совсем отпал. Если все же общий оборот экспорта остался на уровне предыдущего года, то объясняется это резким расширением вывоза свиней (почти на половину) и отчасти также сильным ростом вывоза бумаги. — Следует отметить, что по подошвенной коже и молоку СССР в оба сравниваемые годы был единственным внешним рынком. В стоимости экспорта свиней удельный вес СССР равнялся 28% (в 1937 г. — 45%), а сырых кож — 50% (в 1937 г. — 30%).

Эстонский экспорт в СССР характеризуется резким преобладанием сельско-

ülekaal. Nende osatähtsus väljaveos moodustas 74%, mis täpselt võrdub eelmise 1937. aasta arvule. Tööstuskaubad andsid seega vaid veerandi (26%) üldsisseveost.

Transiit.

Nõukogude transiit läbi Eesti näitas 1938. aastal edasist kahanemist, vaatamata sellele, et juba eelmisel 1937. aastal ta laskus madalaimale tasemele kogu Eesti-Nõukogude kaubandussuhete kestvusel. Transiidi läbikäigud ulatusid 412 tonnile 1937. aasta 504 tonni vastu, kusjuures Nõukogude Liitu suundus 13 tonni, kuna Nõukogude Liidust tuli 399 tonni. Transiit suundus peagu tervelt Inglisse ja vähesel määral ka Saksasse ning koosnes põhilikult karusnahkadest; muudest kaupadest paistavad silma villased vaibad. — Otsene transiit, milline 1937. aastal läks Nõukogude Liidust Lätti üle Irboska-Valga ja ulatus 918 tonnile, 1938. aastal hoopis puudus.

*

Eesti - Nõukogude majandussuhete üldbilanss 1938. aasta kohta, milline haarab peale sisse- ja väljaveo ka summe, mis laekuvad Nõukogude kaupade veo eest saadud laevaprahtidest ja Nõukogude transiitvedudest läbi Eesti, näitab eelkokkuvõtte järgi, vaatamata väliskaubanduse lunduvale passiivsusele, aktiivset saldot Eestile, sest laevaprahid andsid Eestile umbes 1,4 miljonit krooni.

хозяйственных товаров. Удельный вес их в экспорте составил 74%, что в точности равно цифре предыдущего 1937 г. Промышленные товары составили, таким образом, только четверть (26%) вывоза.

Транзит.

Советский транзит через Эстонию показал в 1938 г. дальнейшее снижение, несмотря на то, что уже в предыдущем 1937 г. он опустился до нижней точки за все время эсто-советских торговых отношений. Обороты транзита составили 412 тонн против 504 тонн в 1937 г., причем в СССР шло 13 тонн, а из СССР — 399 тонн. Транзит направлялся почти целиком в Англию и в небольшой мере также в Германию и состоял в основном из пушнины; из остальных товаров выделяются шерстяные ковры. — Непосредственный транзит, шедший в 1937 г. из СССР в Латвию через Иrbоску—Валк и составивший 918 тонн, в 1938 г. совсем отсутствовал.

*

Общий баланс эсто-советских экономических отношений за 1938 г., включающий, сверх импорта и экспорта, также и поступления по судовым фрахтам за перевозку советских грузов и по советским транзитным перевозкам через Эстонию, показывает, согласно предварительной сводке, несмотря на значительную пассивность внешней торговли, активное saldo для Эстонии, ибо сумма фрахтовых поступлений составила для Эстонии около 1,4 млн. крон.

Eesti-Nõukogude kaubandus I veerandil 1939. a.

Эсто-советская торговля в I квартале 1939 г.

Nõukogude Liidu ja Eesti vahelise kaubanduse läbikäikude arengut käesoleva aasta I veerandil, võrreldes eelmise 1938. aasta sama veerandiga, iseloomustab järgmine tabel:

Eesti-Nõukogude kaubandus.

	I veer. 1938.	I veer. 1939.
	(tuh. krooni.)	
Eesti sissevedu Nõuk.		
Liidust	770	535
Eesti väljavedu Nõuk.		
Liitu	1.010	1.559
Üldläbikäik	1.780	2.094
Saldo	+240	+1.024

Üldläbikäik suurenes 1938. aasta I veerandi vastu 314 tuhande krooni ehk 17,6 prots. võrra, ja seda ainuüksi Nõukogude Liitu väljaveo arvel, milline järele tõusis — 549 tuhande krooni, ehk 54,4 prots. võrra. Sissevedu Nõukogude Liidust aga suuresti vähenes — 235 tuh. krooni, ehk 30,5 prots. võrra. Ühenduses sellega Eestile aktiivne saldo tõusis läinud aastast 240 tuh. kroonilt 1,0 milj. kr.

Milliste tähtsamate kaupade arvel toimus sisseveo langus Nõukogude Liidust, nähtub järgmisest tabelist:

Tähtsamad sisseveokaubad Nõukogude Liidust.

	I veer. 1938. a.	I veer. 1939. a.
	tonn. 1000 kr. tonn. 1000 kr.	
Tubak	16	46
Naftasaadused	2.155	174
Superfosfaat	4.808	202
Põllutöomasinad	254	133
Keemiakaubad	411	60
Muud kaubad	—	155

Tabelist selgub, et sisseveo suure vähenemise põhjustas peamiselt superfosfaadi ja põllumajandusmasinate impordi järsk langus, mis seletub asjaoluga, et mõlema kauba suurem sissevedu algas, erinevalt 1938. aastast, alles aprillis. Naftasaaduste sissevedu näitas tunduvat kasvu.

Väljavedu Nõukogude Liitu koosnes järgmistest kaupadest:

Динамика оборотов торговли между СССР и Эстонией за I квартал текущего года характеризуется, в сравнении с тем же кварталом предыдущего 1938 г., следующей таблицей:

Эсто-советская торговля.

	I кварт. 1938	I кварт. 1939
	(в 1000 кр., 1 кр. = ок. 1,35 руб.)	
Импорт Эстонии из СССР	770	535
Экспорт Эстонии в СССР	1.010	1.559
Общий оборот	1.780	2.094
Сальдо	+240	+1.024

Общий оборот увеличился против I квартала 1938 г. на 314 тыс. крон, или 17,6%, исключительно за счет экспорта в СССР, который резко возрос — на 549 тыс. крон, или 54,4%. Импорт из СССР же сильно пал — на 235 тыс. крон, или 30,5%. В связи с тем активное для Эстонии сальдо повысилось с прошлогодних 240 тыс. крон до 1,0 млн. крон.

За счет каких важнейших товаров состоялась падение импорта из СССР, явствует из следующей таблицы:

Важнейшие товары импорта из СССР.

	I кварт. 1938 г.	I кварт. 1939 г.
	тонн. 1000 кр. тонн. 1000 кр.	
Табак	16	46
Нефтепродукты	2.155	174
Суперфосфат	4.808	202
С.-х. машины	254	133
Химические тов.	411	60
Прочие товары	—	155

Из таблицы следует, что крупное сокращение импорта вызвано, главным образом, резким падением ввоза суперфосфата и сельскохозяйственных машин, объяснимым тем обстоятельством, что крупный импорт обоих товаров начался, в отличие от 1938 г., лишь в апреле. Ввоз нефтепродуктов показал значительный рост.

Экспорт в СССР состоял из следующих товаров:

Tähtsamad väljaveokaubad
Nõukogude Liitu.

	I veer. 1938. a.	I veer. 1939. a.		
	tonn. 1000 kr.	tonn. 1000 kr.		
Elussead . . .	(5,2 tuh. 420	(10,9 tuh. 977		
	tük.)	tük.)		
Piim	726 94	2.209 266		
Toornahad . . .	130 230	— —		
Tallanahk . . .	101 258	106 235		
Paber	— —	340 80		

Järsk väljaveo tõus on tingitud peamiselt elussigade ekspordi enam kui kahekordistumisest. Ka piima väljavedu näitas erakordset kasvu, tõustes ligi kolmekordseks. Mõlema kauba kasv oli niivõrd suur, et kaugelt kattis toornahkade väljakukkumise ja tallanaha languse.

Важнейшие товары экспорта
в СССР.

	I кварт. 1938 г.	I кварт. 1939 г.		
	тонн. 1000 кр.	тонн. 1000 кр.		
Сви́ньи	(5,2 тыс. 420	(10,9 тыс. 977		
	гол.)	гол.)		
Молоко	726 94	2.209 266		
Сырые кожи . . .	130 230	— —		
Подшв. кожа . . .	101 258	106 235		
Бумага	— —	340 80		

Резкий рост вывоза обусловлен гл. обр. более чем удвоением экспорта свиней. Вывоз молока также показал чрезвычайный рост, выросши почти в 3 раза. Рост обоих товаров был настолько крупным, что далеко перекрыл отпадение вывоза сырых кож и падение подшвенной кожи.

Nõukogude Liidu III viieaastakava põhijooned.

ОСНОВНЫЕ ЧЕРТЫ III ПЯТИЛЕТНЕГО ПЛАНА СССР.

Käesoleva aasta märtsis asetleidnud Üleliidulise kommunistliku (enamlaste) erakonna XVIII kongressil vaadati läbi ja kinnitati Nõukogude Liidu rahvamajanduse arendamise kolmas viieaastakava, milline haarab ajavahemiku 1938.—1942. a. Käesolevas artiklis iseloomustatakse kolmanda viieaastakava põhiülesandeid ja sissejuhatavalt kirjeldatakse ka ta eelkäija — teise viieaastakava — täitmise tulemusi, milline lõi aluse uue, kolmanda viisaastaku grandioossete ülesannete püstitamisele.

Rahvamajanduse areng II viisaastaku kestel.

Развитие народного хозяйства за II пятилетку.

Nõukogude Liidu teine viieaastakava, milline haaras 1933.—1937. a. ja sisaldas sotsialistliku ühiskonna ülesehituse hiigelprogrammi, on üldjoontes edukalt teostatud.

Kõigepealt on lahendatud teise viisaastaku põhilik ajalooline ülesanne — on likvideeritud kõik eksploateerivad klassid ja põhjused, millised tekitavad inimeste ekspluateerimist inimeste poolt. See saavutati peamiselt tootmisvahendite eraomanduse kaotamise teel, nende üleviimisega ühiskonna omandusse. Ka põllumajanduses, kus ainukesena majandusaladest olid eraomanduse positsioonid teise viisaastaku alguks veel võrdlemisi tugevad, on sotsialistlik kord peagu täies ulatuses teostunud — 93,5 prots. kõigist talunditest on juba ühinenud kolhoosidesse. Teise viisaastaku lõpuks osutusid sotsialistlikus (riiklikus

ja ühistegelis-kolhooslikus) omanduses olevateks peagu kõik — 98,7 prots. — tootmistfondid (s. o. tööriistad ja tootmisalased hooned ja ehitused) kogu maal. Sotsialistlik majandus annab 99,8 prots. tööstustoodangust, 98,6 prots. põllumajandustoodangust, kolhoosnike isiklikud abimajapidamised ühesarvatult, kõik 100 prots. kaubanduse läbikäikudest jne. Kõigi majandusharude netotoodangutest koosnevast rahvamajanduslikust sissetulekust 99,2 prots. toodetakse sotsialistliku majanduse poolt. Nagu viimasest arvust nähtub, moodustab eraomandus veel vaid tühise osa kogu rahvamajandusest ja kaob peatselt täiesti.

Käsikäes majandusliku aluse muutmisega, sotsialistliku majandussüsteemi võiduga on põhjalikult muutunud ka Nõukogude Liidu ühiskonna klassikoostis:

Nõukogude Liidu rahvastiku klassikoostis.

Классовая структура населения

	1913. a.	1928. a.	1937. a.
	(0/0-es kogusummast)		
Töölised ja ametnikud	17	17	35
Kolhooside talurahvas (ühes ühistegelisel ühinenud käsitöö- listega)	—	3	55
Üksiktalunikud ja ühistegelisel ühi- nemata käsitöölised	65	73	6
Kapitalistlikud ollused (mõisnikud, linna- kodanlus, kaupme- hed ja kulakud)	16	5	—
Muu rahvastik (õpi- lased, sõjavägi, pensionärid jne.)	2	2	4
Kokku	100%	100%	100%

See osa rahvast, milline on täiesti seotud sotsialistliku majandusega — töölised, ametnikud, kolhoosnikud ja muu rahvastiku rühma kuuluvad, moodustas esimese viisaastaku alguseks 1928. aastal ainult ligi veerandi (22 prots.) Nõukogude Liidu rahvastikust, kuna valdav enamus (78 prots.) rahvastikust oli veel seotud eraomandusliku majandusega, selle hulgas 5 prots. oli kapitalistlikke, võõrast tööjõudu kasutavaid olluseid. Teise viisaastaku lõppaastaks (1937. a.) kujunes Nõukogude Liidu rahvastiku sotsiaalne struktuur hoopis teiseks. Sotsialistlikus majanduses töötab nüüd 94 prots. kogu rahvastikust. Ülejäänud, eramajanduslik osa rahvast — üksiktalunikud ja ühistegelisel ühinemata käsitöölised — ulatub vaid 6 prots. rahvaarvust. Kapitalistlikud elemendid (mõisnikud, linnakodanlus, kulakud jne.), kes tsaariaegsel 1913. aastal moodustasid 16 prots. ja 1928. aastal — 5 prots. rahvastikust, on teise viisaastaku lõpuks hoopis kadunud. Tähelepanu väärib ka tööliste ja ametnike osatähtsuse järsk tõus. Kui sõjaeelisel 1913. ja 1928. aastal nende osatähtsus ulatus 17 protsendile kogu rahvastikust, siis nüüd on see kasvanud 35 protsendile. Tööstuse kiiretempolise arenemise mõjul tööliste ja ametnike osatähtsus kahtlemata veelgi tõuseb.

Nõukogude Liidu ühiskond koosneb nüüd endiste antagonistlike, üksteisele

vaenulike klasside asemel kahest üksteisele sõbralikust töötajateklassist — töölistest ja talupoegadest — ning peale selle haritlastest; senised nendevahelised erinevused aegamööda kaovad hoopis.

Kõik see tähendab, et Nõukogude Liidus on põhilikult teostatud kommunismi esimene aste — sotsialism, mille juures valitseb põhimõte: „igapähele ta võimete järgi, igapähele — ta töö järgi“. Sotsialistlik kord Nõukogude Liidus leidis seadusandliku fikseerimise ka uues põhiseaduses.

II viieaastakava teiseks põhiülesandeks oli kogu rahvamajanduse tehnilise rekonstruktsiooni lõpuleviimine. Ka see ülesanne leidis edukat täitmist. Nii tööstus ja põllumajandus kui ka teised majandusharud on varustatud moodsa tehnikaga, ja seega rahvamajanduse tehniline rekonstruktsioon on üldjoontes teostatud. Viisaastaku lõppaastal (1937. a.) toodeti 80 prots. kogu tööstustoodangust uutes ettevõtetes, millised ehitati või täielikult ümber ehitati esimese kahe viisaastaku jooksul. Kõigist põllumajanduses töötavatest traktoritest ja kombainidest umbes 90 prots. on Nõukogude tööstuse poolt toodetud teise viisaastaku jooksul, kusjuures traktorite võimsus suurenes viisaastaku jooksul 2,2 miljonilt 8,4 miljoni hobujõule kombainide arv — 15,5 tuhandelt 129 tuhandele. Tööstustööliste elektrijõuvarustus tõusis teise viisaastakuga 2.100 kilovatt-tunnilt 4.370 kilovatt-tunnile, keskmiselt iga töölise kohta aastas arvatult. Töömahukate ja raskete tööstuslike tööprotsesside, nagu söekaevamine, turbatootmine, kalapüük jne., mehhaniseerimine on põhilikult läbi viidud. Tähtsamad põllumajanduslikud tööd on juba kõrgel määral mehhaniseeritud: suviviljade küнд — 71 prots., teraviljade peks — 94 prots. ulatuses jne.

Kogu rahvamajanduse tootmistehnilist aparati on põhjalikult uuendatud, ja Nõukogude Liit on oma tehnilise taseme suhtes tööstuses astunud esimesele kohale Euroopas ja põllumajanduses — esimesele kohale kogu maailmas.

Seoses rahvamajanduse tehnilise rekonstruktsiooni (ümberehituse) lõpule-

viimisega tööstustoodang suurenes teise viisaastaku kestel 2,2-kordseks, ulatudes 1937. aastal 95,5 miljardi rublale 43,3 miljardi rubla vastu 1932. aastal; mõlema aasta summad on arvatud 1926/27. a. hindades, et saada hinnataseme kõikumistest võltsimata pildi toodangu koguse arengust. Seejuures tootmisvahendite toodang tõusis 2,4-kordseks (23,1 miljardilt rublalt 55,2 miljardile), kuna tarvituskaupade toodangu kasv oli väiksem, nimelt 2-kordne (20,2 miljardilt rublalt 40,3 miljardile). Viieaastakavas oli küll ette nähtud tarvituskaupade toodangu kiirem kasv võrreldes tootmisvahenditega, kuid vahepeal rahvusvahelises olukorras aset leidnud muudatuste tõttu tekkis paratamatult vajadus kõvendada riigikaitsetööstuse arendamise tempot, ja seda osalt tarvituskaupade tööstuse kasvutempo arvel.

Põllumajanduse toodang tõusis teise viisaastaku jooksul poolteisekordseks — 1932. aasta 13,1 miljardilt rublalt 20,1 miljardi rublale 1937. aastal (samuti 1926/27. a. hindades arvatult). Seejuures teravilja kogusaak suurenes vastavalt 699 miljonilt tsentnerilt 1.203 miljonile, toorpuuvilla saak — 12,7 miljonilt tsentnerilt 25,8 miljonile, suhkrunaeri saak — 66 miljonilt tsentnerilt 219 miljonile, linakiu saak — 5,0 miljonilt tsentnerilt 5,7 miljonile. Kuna külvipind muutus vaid vähe (134,4 miljonilt 135,8 milj. hektarile), siis kogusaakide kasv toimus hektarisaakide varal. Karjakasvatuse toodang laienes viisaastakuga 54 prots. võrra. Veiste arv suurenes viisaastakuga 40,7 miljonilt 57,0 miljonile, sigade — 11,6 miljonilt 22,8 miljonile, lammaste ja kitsede — 52,1 miljonilt 81,3 miljonile.

Rahvamajanduse kiiret arengut soodustas transpordi edukas tegevus. Mõõduandev transportala — raudteed saavutasid viisaastakul kaubaveo tõusu enam kui kahekordseks — 169 miljardilt tonn-kilomeetrilt 355 miljardile. Kiiresti arenesid ka auto- ja õhustransportala, kuna mere- ja sisevetetranspordi kasvutempo oli aeglasem.

Hiiglauluslik oli ehitustööde areng. Esimesel viisaastakul astus tegevusse uusi ja ümberehitatud ehitusobjekte 39

miljardi rubla koguväärtuses, teise viisaastaku kestel aga — 103 miljardi rubla väärtuses, mis tähendab enam kui 2½-kordset kasvu. Kapitalimahutuste üldsumma rahvamajandusse ulatus 115 miljardi rublale esimese viisaastaku 51 miljardi rubla vastu.

Teostades rahvamajanduse laiaulatuslikku rekonstruktsiooni hoolitseti selle eest, et majandus oleks varustatud kõrgeltkvalifitseeritud kaadritega, kes on suutelised omastama, käsitama uut tehnikat, ja nüüd omavad kõik rahvamajandusharud vajalisi haritlaste kaadreid. Moodsa tehnika omastamises saavutatud edusammud leidsid väljenduse stahaanovlikus liikumises, milline tekkis just uue tehnika ja uute kaadrite alusel. Stahaanovliku liikumise arengu tulemuseks oli võimas tööproduktiivuse kasv kõigil majandusaladel. Tööstuses tõusis tööproduktiivsus viisaastakuga 82 prots. võrra, arvates keskmiselt 1 töölise kohta, ja ehitustööstuses — 83 prots. võrra.

Kogu rahvamajanduse, kõigi ta harude toodangute koguslik areng peegeldub rahvamajandusliku sissetuleku kasvus 45,5 miljardilt rublalt 1932. aastal 96 miljardi rublale 1937. aastaks (1926/27. a. hindades), s. o. 2,1-kordseks.

Kolmas teise viieaastakava peaülesanne — rahva ainelise ja kultuurilise taseme tõstmine — on samuti teostatud.

Kõigepealt tarvituskaupade toodang suurenes viisaastaku kestel enam kui kahekordseks; mitmes tähtsamas saaduses oli tõus veelgi suurem, nagu näiteks võis, suhkru, jalanõudes. See tähendab rahva tarvistaseme tõusu umbes kahekordseks.

Tööliste ja ametnike arv kõigis rahvamajandusharudes kokku kasvas viisaastaku kestel 17,6 prots. võrra — 22,9 miljonilt 27 miljonile. Töölistele ja ametnikele makstud kogu palgasumma suurenes sama ajaga 2,5-kordseks, kuna keskmine aastapalk tõusis 1.427 rublalt 3.038 rublale 1937. aastal, s. o. 2,1-kordseks, ja reaalpalk — kahekordseks. Ainuüksi riiklikud kulutused linna ja maa töötajate kultuur-sotsiaalse teenimise peale, hariduse, tervishoiu, kehakultuuri ja sotsi-

aalkindlustuse jne peale suurenesid 1932. aastal olnud 8,3 miljardilt rublalt 30,8 miljardile, s. o. 3,7 korda. Peale selle riigi kulud töötajate korteriolude parandamise ja kommunaal-majapidamise peale moodustasid teise viisaastaku kõigil aastatel kokku 16,3 miljardit rubla.

Väiksemad polnud tulemused samuti kolhoosnike jõukuse tõstmise alal. Kolhoosnike brutotulud suurenesid nelja aastaga (1934.—1937. a.) 2,7 korda, kuna nende vahel tööpäevade järgi jaotatud rahatulud kasvasid samal ajavahemikul 4,5 korda.

Rahva heaolu tõusule viiapab ka hoiuste kasv riigihoiukassades 11 miljardilt rublalt 4,5 miljardi rublale.

Kaubanduse läbikäigud, turukaubandus ühesarvatult, laienesid teise viisaastakuga kolmekordseks — 47,8 miljardilt rublalt 1932. aastal 143,7 miljardile 1937. aastal. 1935. aasta kestel teatavasti kaotati kaardisüsteem, enne leiva ja siis kõigi teiste toitainete ja tööstuskaupade pealt.

III viisaastaku põhiülesanded.

Основные задачи III пятилетки.

Teise viisaastaku täitmisega on Nõukogude Liidus sotsialistlik kord põhilikult ellu viidud. Kolmandal viisaastakul astub Nõukogude Liit uude arenemisjärku, kus toimub klassitu sotsialistliku ühiskonna ülesehituse lõpuleviimine ja järkjärguline üleminek sotsialismilt kommunismile. Selleks, et sisse seada kommunistlik kord, kus ühiskonnaelu juhtivaks põhimõtteks on: „igapähele ta võimete järgi, igapähele — ta tarviduste järgi“, on tarvis saavutada kõigi saaduste üleküllust. Seetõttu kommunismile üleminek eeldab sellast kõrget tehnilis-majanduslikku taset, milline (omades toodetavate saaduste üleküllust võimaldava ülikõrge tööproduktiivsuse) suuresti ületab ka kõige rohkem arenenud kapitalistlike maade praegust taset.

Kolmandal viisaastakul alustatava kommunismile ülemineku teostamine po-

Rahva kultuurilise taseme tõus teisel viisaastakul oli sama hoogne kui ainelise seisukorra paranemine. Seda näitavad järgmised arvulised andmed. Õpilaste arv alg- ja keskkoolides kasvas 21,3 miljonilt 29,4 miljonile, kusjuures 5.—7. klassis tõusis kahekordseks ja 8.—10. klassis (s. o. viimastes keskkooli-klässides) — isegi 15-kordseks. Õpilaste arv kõrgemates õppeasutustes tõusis 550 tuhandele; neis õpib rohkem üliõpilasi kui Inglises, Saksas, Prantsuses, Itaalias ja Jaapanis kokku. Raamatute arv avalikes raamatukogudes tõusis umbes 50 prots. võrra. Kultuurilise ehitustöö areng avaldus ka kõigil teistel aladel — teatrite, kinode, ajalehtede jne. arvulises kasvus. Eriti kiire oli kultuuriline tõus Nõukogude Liidu mahajäänud osades, eeskätt idas.

Tervishoiu alal saavutatud edusamudest annab tunnistust kas või see, et voodite arv haiglates on suurenenud teise viisaastaku kestel poolteisekordseks. — Uusi elumaju on ehitatud kogusummas 26,8 miljoni ruutmeetrilise pindalaga.

le kerge ülesanne. Seda juba seetõttu, et vaatamata Nõukogude tööstuse arengu rekordsele tempole, vaatamata asjaolule, et tööstuse tehniline tase on juba kõrgem Euroopa riikide omast, — pole majanduslikus suhtes veel ületatud kõige rohkem arenenud kapitalistlikud maad.

Nõukogude Liidu tööstuse kõrgemat tehnilist taset, võrreldes kõige arenenumate Euroopa maadega, tõendab kõige üldistavamalt see, et iga tööstustöölise kohta tuli 1937. aastal keskmiselt 4.370 kilovatt-tundi tööstuses kasutatud elektrijõudu, kuna, näiteks, Saksas — ainult umbes 3,5 tuhat kilovatt-tundi. Nõukogude Liidust ees on vaid P.-A. Ühendriigid, kus töölise elektrivarustus on umbes 50 prots. võrra kõrgem. Põllumajanduse tehnilise taseme suhtes asub Nõukogude Liit esimesel kohal maailmas, arvestades traktorite ja kombainide arvuga ning nende kasutamismääraga. Ühenduses sel-

lega on Nõukogude tööstuses 1937. aastaks juba saavutatud Euroopa arenemata maade — Saksa ja Inglise — tööproduktiivsuse tase, lähtudes iga tööliste kohta tuleva aastatoodangu suuruselt (muidugi ühtlastes hindades arvatult). Ent P.-A. Ühendriikide tööproduktiivsuse tase on veel 2,5 korda kõrgem Nõukogude Liidu omast.

Tööstuse arenemistempodelt Nõukogude Liit kaugelt ületab kõiki teisi maid. See nähtub järgmisest tabelist, milles on toodud Nõukogude Liidu ja tähtsamate kapitalistlike maade tööstustoodangu koguslik areng, s. o. kõrvaldades hinnakõikumiste mõju toodangu väärtusele:

Tööstustoodangu võrdlev areng.

Сравнительная динамика промпродукции.				
1913. a. 1929. a. 1932. a. 1938. a.				
(100%-es 1913. a. vastu)				
Nõukogude Liit*)	100	194	359	909
Kogu maailm (ilma N. Liiduta)	100	145	90	131
Sellest:				
P.-A. Ühendr.	100	170	91	120
Inglise . . .	100	99	83	113
Saksa . . .	100	113	68	132
Prantsuse . .	100	139	96	93

Nõukogude Liidu tööstustoodang osutub 1938. aastaks tõusnuks, sõjaeelse tasemega võrreldes, enam kui üheksakordseks, kuna muu maailma kogutoodang on vaid ühe kolmandiku võrra kõrgem oma sõjaeelsest tasemest. Tabelist järgneb samuti, et Nõukogude Liidu tööstuse arenemistempo on võrratult kõrgem peamiste kapitalistlike riikide tempodest, kus too-

dangu tase ületab sõjaeelse ainult 10—30 prots. võrra ja on Prantsusel isegi madalam sõjaeelsest. Eriti aga viimasel kümnel aastal, mil Nõukogude toodang suurenes ligi 5-kordseks, kuna teistes kokku polnudki kasvu. Ka põllumajandustoodangu kasvutempo on viimastel aastatel, pärast põllumajanduse sotsialiseerimise teostumist, suuresti kõrgem teiste riikide tempodest.

Seega Nõukogude Liit on kõige rohkem arenenud maaks Euroopas tööstuse tehnilise taseme suhtes ja kogu maailmas — põllumajanduse tehnilise taseme suhtes. Toodangu kasvutempode poolest nii tööstuses kui ka põllumajanduses asub ta esimesel kohal kogu maailmas. Ent majanduslikus suhtes pole Nõukogude Liit veel jõudnud ette esirinnalistest kapitalistlikest maadest, sest keskmiselt iga tema elaniku kohta langeb tööstustoodangut järsult vähem kui tehnilis-majanduslikus suhtes kõige rohkem arenenud kapitalistlikes Euroopa riikides ja kõige võimsamas kapitalistlikus riigis — P.-A. Ühendriikides. Majandusliku mahajäämise põhjuseks on see, et Nõukogude Liit oli minevikus äärmiselt mahajäänud maaks. Näiteks ulatus 1913. aastal malmi toodang 1 hinge kohta: P.-A. Ühendriikides — 329 kilogrammile, Saksas — 181, Inglise — 228, kuna Venes (Nõuk. Liidu praegustes piirides) — vaid 30 kilogrammile; teistes saadustes olid vahekorrad samuti ebasoodsad. Nõukogude ajal teostatud industrialiseerimise taga-

Tähtsamate tööstussaaduste toodang hinge kohta 1937. a.**)

Производство важнейших промпродуктов на душу населения в 1937 г.

	Nõukogude Liit	P.-A. Ühendriigid	Inglise	Saksa	Prantsuse
Elektrijõud (kv-tund.)	215	1.160	608	735	490
Stiisi (kilogr.)	757	3.429	5.165	3.313	1.065
Malm (kilogr.)	86	292	183	234	189
Teras (kilogr.)	105	397	279	291	188
Tsement (kilogr.)	32	156	154	173	86
Puuvillariie (meetr.)	16	58	60	?	31
Villane riie (meetr.)	0,6	2,8	7,4	?	?
Nahkjalanõud (paar.)	1	2,6	2,2	1,1	?
Paber (kilogr.)	5	48	42	42	23
Suhkur (kilogr.)	14	12	8	29	21
Seep (kilogr.)	3	12	11	7	10

*) Nõukogude Liidul on võetud suurtööstuse toodang, nagu ka teistelgi maadel; väiketööstuse toodang moodustab kõigil võrreldavatel riikidel ainult väikese osa tööstuse üldtoodangust.

**) Teistes maades, peale Nõukogude Liidu, on toodangu arvud 1937. aasta andmete puudumise korral ühe või teise saaduse kohta võetud ühelt lähemalt aastalt. Sama on maksev ka järgneva lk. 18 tabeli suhtes.

järjel tõusis malmitoodang elaniku kohta 1937. aastaks 86 kilogrammile. Määratu-suur tõus on vahepeal toimunud ka teiste saaduste tootmises. Sellele vaatamata on Nõukogude Liidu mahajäämine siiski veel suur, nagu nähtub võrdlevatest andmetest üksikute tähtsamate tööstussaaduste toomise kohta (vaata tab. lk. 17):

Neist arvudest järgneb, et, vaatamata tööstuse kiirele arendamisele, tuleb 1937. aastal elaniku kohta reas tähtsamates tööstussaadustes ikka veel järsult vähem toodangut kui P.-A. Ühendriikides, Inglises, Saksas või Prantsuses. Näiteks elekt-rifjõudu tuleb üle kahe korra vähem kui Prantsuses, ligi kolm korda vähem kui Inglises, kolm ja pool korda vähem kui Saksas, viis ja pool korda vähem kui P.-A. Ühendriikides. Malmi tuleb üle ka-he korra vähem kui Inglises ja Prantsu-ses, kaks ja pool korda vähem kui Sak-sas ja kolm korda vähem kui P.-A. Ühendriikides. Suhkrut — kaks korda, vähem kui Saksas, kolmandiku võrra vähem kui Prantsuses, kuid ligi kaks korda rohkem kui Inglises, ja vähe roh- kem kui P.-A. Ühendriikides.

Sellane on olukord üksikute tähtsa- mate saadustega. Kui aga võtta kogu tööstustoodang, siis tuleb seda keskmiselt elaniku kohta Nõukogude Liidus ja ka- pitalistlikes maades järgmiselt (toodang on kõigil maadel ja kõigil aastatel arvu- tatud ühesugustes hindades, et võimal- dada omavahelist võrdlust):

К о г у т о о с т у с т о о д а н г х и н г е
к о х т а .

Вся промпродукция на душу населения.

	1913. a.	1928. a.	1937. a.
	(rublades).		
Nõukogude Liit	78	110	530
P.-A. Ühendriigid	1.670	2.100	1.935
Inglise	1.105	1.030	1.305
Saksa	1.055	1.000	1.140
Prantsuse	605	860	655

Kui tsariaegsel 1913. aastal Nõukogu- de Liidu praegusel maa-alal langes kes- kmiselt elaniku kohta tööstustoodangut üle 20 korra vähem kui P.-A. Ühendrii- kides, 14 korda vähem kui Inglises ja Saksas, 8 korda vähem kui Prantsuses, siis teise viisaastaku lõpul (1937. a.) üle- tasid P.-A. Ühendriigid Nõukogude Liitu

veel vaid 3½ korda, kuna Englise ületas 2½ korda, Saksa — vähe üle 2 korra ja Prantsuse — veerandi võrra.

Selleks, et saavutada Nõukogude Liidus saaduste üleküllust ja niiviisi võimal- dada üleminekut kommunismi esimeselt astmelt — sotsialismilt ta teisele astmele — täielikule kommunismile, on vaja ka majanduslikult ette jõuda kõige arenenumatest kapitalistlikest maadest, s. o. tõsta elaniku kohta tulev tööstustoodangu hulk kõrgemale kui esi- rinnalistes kapitalistlikes Euroopa maa- des ja P.-A. Ühendriikides. Selle majan- dusliku peaülesande täitmisega Nõukogu- de Liit kujuneb igas suhtes kõige arene- numaks maaks kogu maailmas, nagu seda konstateeris Molotov oma kõnes era- konna XVIII kongressil.

Selle ülesande teostamiseks on eeldu- sed eelmiste viisaastakutega juba loodud. Sotsialistlik kord valitseb Nõukogude Liidus, ta rahvamajanduse tehniline re- konstruktioon uusima tehnika alusel on põhilikult läbi viidud ja tööstuse ning põllumajanduse tehniline tase ületab kõi- ki teisi Euroopa maid, samuti on olemas rohkearvulised kaadrid, kes oskavad käsitada moodsat tehnikat.

Kolmanda viieaastakava majandus-liku põhiülesande lahendamiseks ku- lub 10—15 aastat, s. o. kaks kuni kolm viisaastakut. Kolmanda viieaastakava täitmine omab olulise tähtsuse selle üles- ande lahendamises. Sest kolmandas viie- aastakavas ettenähtud tööstustoodangu kahekordistamisega kujuneb tööstussaa- duste hulk elaniku kohta 1942. aastal Nõukogude Liidus kõrgemaks kui Prant- suses ja ainult vähe (10—15 prots. võrra) madalamaks kui Inglises ja Saksas, kuna P.-A. Ühendriikide toodang hinge kohta osutub siis veel vaid umbes kaks korda kõrgemaks praeguse 3½ korra asemel ja tööproduktiivsus umbes 50 prots. võrra.

Selleks, et täita majanduslik peaüles- anne, on vaja kolmandal viisaastakul jat- kata kõigi rahvamajandusharude varus- tamist uusima tehnikaga, s. o. arendada rasketööstust; suurendada kvalifitseeritud kaadrite arvu ja kõigiti arendades sotsia- listlikku võistlust ja stahaanovlikku lii- kumist, tõsta tööproduktiivsust

kõigil aladel. Kõrge tööproduktiivsus, kõrgem kui kapitalistlikes maades, on peateguriks kommunistliku korra lõpliku võidu saavutamiseks kapitalistliku majanduskorra üle, sest kõrge tööproduktiivsuse tase võimaldab toota saadusi rohkem kui kapitalistlikes riikides, teeb seega ühiskonna rikkamaks kui seal ja annab kommunismile üleminekuks vajalise saaduste ülekülluse.

Ühtlasi on kolmanda viieaastakava ülesandeks tõsta rahva tarvitustaset $1\frac{1}{2}$ —2 korda. Selle sihiga tuleb arendada tarvituskaupade ja toitainete tootmist ning kindlustada tööliste ja ametnike reaalpalkade, kolhoosnike sissetulekute vastavat tõusu.

Vastavalt neile kolmanda viieaastaka-

va peaaülesannetele on tarvis tunduvalt tõsta kogu rahva kultuurilist taset, ühtlasi astuda suur samm edasi töölisklassi kultuurilis-tehnilise taseme tõstmises inseneride ja tehnikute tasemele.

Tööstuse ja kogu rahvamajanduse viimas areng kolmandal viisaastakul nõuab, peale tavaliste tagavarade, suurte riiklike reservide loomist kütteainetes, elektrijõus, mõnes riigikaitseks vajalises saaduses, tööstuskaupades ja toitainetes, rääkimata raudteede ja muu transpordi arendamisest. Sellaste reservide loomise vajadus on tingitud mitte ainult rahvamajanduse takistamatu, plaanikindla arengu kindlustamisest, vaid ka kapitalistlikust ümbruskonnast, selle agressiivsete jõudude kasvust.

Rahvamajanduse arendamise plaan.

План под'ема народного хозяйства.

Kõige üldistavama ettekujutuse rahvamajanduse arengust kolmanda viisaastaku kestel annab rahvamajanduslik sissetulek, milline kujutab enesest kõigi majandusalade netotoodangute kogusummat. Rahvamajandusliku sissetuleku kasv on viieaastakavas ette nähtud 1937. aasta 96 miljardilt 174 miljardi rublale 1942. aastal (1926/27. a. hindades), mis tähendab 1,8-kordset tõusu. Teatavasti esimesel viisaastakul rahvamajanduslik sissetulek suurenes 1,8 korda ja teisel viisaastakul 2,1 korda, seega tõusutempod ligikaudu ühtuvad kolmanda viisaastaku omaga. Ent oma suuruselt on kolmandaks viisaastakuks ettenähtud kasv palju ulatuslikum. Esimese viisaastakuga tõusis rahvamajanduslik sissetulek 20,5 miljardi rubla võrra, teise viisaastakuga — 50,5 miljardi rubla võrra, kuid kolmanda viisaastaku jooksul peab ta suurenema 78 miljardi rubla võrra, s. o. rohkem kui mõlemal eelmisel viisaastakul kokku. Sõjaeelse 1913. aasta rahvamajandusliku sissetulekuga (21,5 miljardit rbl. 1926/27. a. hindades) võrreldes osutub 1942. aasta tase tervelt kaheksa korda kõrgemaks.

Üksikute majandusharude plaamide kirjeldamisele üle minnes tuleb kõigepealt

käsitada tööstust, kui kõige tähtsat ja otsustavamat Nõukog. Liidu rahvamajanduse haru. Kogu tööstustoodang tõuseb 1942. aastaks, s. o. kolmanda viisaastaku lõppaastaks, 184 miljardi rublale 1937. aastal olnud 95,5 miljardi rubla vastu (1926/27. a. hindades). Tööstustoodangu kasv ulatub seega kolmandal viisaastakul 92 protsendile, s. o. peagu kahekordsele. Tootmisvahendite toodang tõuseb 2,1-kordseks, kuna tarvituskaupade toodangu kasv on väiksem — 1,7-kordne.

Tööstustoodangu arenemiskäik, alates esimesest viisaastakust, nähtub järgmisest tabelist:

Тööstустоодангу арег.

Динамика промпроизводци.

1928. а. 1932. а. 1937. а. 1942. а.
(plaan)

(miljard. rbl. 1926/27. а. hindades)

Tootmisvahendid	8,3	23,1	55,2	114,5
Tarvituskaupad	13,7	20,2	40,3	69,5
Kogu toodang	21,6	43,3	95,5	184,0

Võrreldes esimese viisaastaku eelse 1928. aastaga tõuseb tööstustoodang kolmanda viisaastaku lõpuks tervelt 9-kordseks, seejuures tootmisvahendite toodang — 14-kordseks ja tarvituskaupade — 5-kordseks, kuna sõjaeelse 1913. aastaga võrreldes toodetakse siis isegi ligi 15 kor-

da rohkem toodangut (1913. aasta toodang samuti 1926/27. aasta hindades võetult).

Tähtsamate tööstussaaduste toodang tõuseb järgmiselt (rublades toodud andmed on võetud 1926/27. a. hindades):

Тягсамаге төöstуссаадусте тооданг.

Производство важнейших промпродуктов.

1937. a. 1942. a.

Masinaehitus ja metallitöötlus (miljard. rbl.)	27,5	63,0
Sellest: metallitöötli. tööpingid (tuh. tük.)	36,0	70,0
vedurid (arvatult ühtlastes ühikutes, tuh. tük.)	1,6	2,3
kaubavagunid 2-teljel. arvestuses (tuh. tük.)	58,8	120,0
autod (tuh. tük.)	200,0	400,0
Elektrijõud (miljard. kv.tund.)	36,4	75,0
Kivisüsi (miljon. tonn.)	127,3	243,0
Nafta gaasiõliga (miljon. tonn.)	30,5	54,0
Turvas (miljon. tonn.)	23,8	49,0
Malm (miljon. tonn.)	14,5	22,0
Teras (miljon. tonn.)	17,7	28,0
Keemiatööstus (miljard. rbl.)	5,9	14,0
Tsement (miljon. tonn.)	5,5	11,0
Saetud mets (miljon. kantm.)	28,8	45,0
Paber (tuh. tonn.)	831,6	1.500,0
Tekstiiltööstuse toodang (miljard. rbl.)	8,5	13,4
Sellest: puuvillariie (miljon. meetr.)	3.442,4	4.900,0
villane riie (miljon. mtr.)	105,1	177,0
Kergetööstuse toodang (miljard. rbl.)	6,7	9,8
Sellest: nahkjalanõud (miljon. paar.)	164,2	258,0
Toitainetetööstuse toodang (miljard. rbl.)	14,7	25,3
Sellest: peensuskur (tuh. tonn.)	2.421,0	3.500,0
konservid (miljon. karpides)	873,0	1.800,0

Need kuivad arvud üksi juba näitavad, kui võrd suureneb Nõukogude Liidu majanduslik võimsus. Nad võrratult ületavad tsariaegse toodangu arve. 1913. aastal toodeti, näiteks, elektrijõudu 1,9 miljardit kilovatt-tundi, s. o. 40 korda vähem kui kolmanda viisaastaku lõpul, kivisütt — 29,0 miljonit tonni, s. o. 8½ korda vähem, malmi — 4,2 miljonit tonni, s. o. 5 korda vähem, peensuskrut — 1,3 miljonit tonni, s. o. üle 2½ korra vähem; kogu masinaehituse ja metallitöötuse toodang ulatus siis vaid 1,1 miljardi

rublale, s. o. üle 50 korra vähem kui 1942. aastal.

Kiiremalt kui kogu tööstus keskmiselt peavad kolmandal viisaastakul kasvama masinaehitus, elektrijõu tootmine, keemiatööstus ja veel mõned alad.

Suurimat tähelepanu pühendatakse kolmandal viisaastakul masinaehitustööstusele, milline on rahvamajanduse tehnilise varustamise baasiks, moodsa tehnikka edasise arendamise ja kõigisse rahvamajandusharudesse (ka riigikaitsetööstusse) sisseeadmise aluseks. Kolmandas viieaastakavas on masinaehituse ja metallitöötuse toodangu kasv määratud kindlaks 2,3-kordsena, kuna kogu tööstustoodang suureneb 1,9 korda. Tööpinkide sortiment viiakse kuni 800-ni selleks, et kindlustada kõigi tööpingiliikide, selle hulgas kõrgeltproduktiivsete ning eriti automaatide ja poolautomaatide, tootmist. Automaatsete ja poolautomaatsete tööpinkide tootmise laiendamine on üheks tähtsamaks masinaehitustööstuse ülesandeks kolmandal viisaastakul, sest tootmise automatiseerimine on vajaliseks eelduseks kommunistliku ühiskonna tehnilise baasi loomisele.

Erilist rõhku pannakse seni mahajäänud masinaehitusala arendamisele, millede hulka kuuluvad jõumasinateehitus, ehitusmasinate ja -mehhanismide tootmine, tekstiiltööstusmasinate tootmine ja veel mõned. Näiteks jõumasinateehituses kolmas viieaastakava näeb ette auruturbiinide tootmise tõusu 5,9 korda, aurukatelde — 5,2 korda.

Masinaehituse kiire arendamine on seotud mustmetallide (malm, raud, teras) ja värviliste metallide (vask, alumiinium, nikkel ja teised) tootmise laiendamisega. Masinaehituse kui ka metallurgia edukast tööst oleneb kõige suuremal määral Nõukogude Liidu majandusliku põhiülesande — järele ja ette jõuda kõige arenenumatest kapitalistlikest maadest ka majanduslikus suhtes — täitmine.

Üheks kolmanda viisaastaku tähtsamaks ülesandeks on rahvamajanduse kütteenetebaasi laiendamine. Söetoodangu tõstmine viisaastaku lõpuks 243 miljonit tonnile, s. o. ta kahekordistamine, peab võimaldama mitte ainult jooksva söetar-

viduse katmise, vaid ka jooksvate tagavarade ja riiklike reservide loomise. Selle sihiga tuleb arendada ka väikeste kohalike söelademet kasutamist. Kuigi juba praegu Nõukogude Liidu söetööstus tööde mehhaniseerimise suhtes asub esikohal kogu maailmas, tuleb üksikuid tööprotsesse veelgi suuremal määral mehhaniseerida.

Suure tähtsuse kütteenetebaasis omab nafta, mille toodang kolmanda viisaastaku lõpuks viiakse 54 miljoni tonni peale. Uue naftabaasi loomine Volga ja Uurali vahel omab esmajärgulise tähtsuse.

Kõigi kütteeneteliikide gasifitseerimine ja söe maa-alune gasifitseerimine kujunevad kolmandal viisaastakul oma laiaulatuslikkuse tõttu iseseisvaks tööstusharuks. Gasifitseerimine toob põhjalikke muudatusi kõigis tootmisprotsessides ja tohutult kergendab inimlööd ning vabastab suurel hulgal töölisi teiste majandusharude jaoks.

Elektrijõujaamade võimsus tõuseb viisaastakuga 2,1-kordseks, et rahuldada mitte ainult tööstuse nõudmist elektrijõu järgi, vaid ka kindlustada suurte reservide loomist elektrivõimsustes.

Kolmas viisaastak on keemia viisaastakuks. Õieti alles Nõukogude ajal uudsenä loodud keemiatööstus peab kujunema üheks juhtivaks rahvamajandusharuks ja riigikaitsealaks, sest keemiatööstuse areng on eelduseks moodsa tööstuse kasvule, teaduslike meetodite tarvituselevõtule põllumajanduses ja riigikaitse kõvendamisele. Sellest lähtudes on keemiatööstuse toodangu tõus määratud kõrgemaks kui kogu tööstusel. Keemiatööstuse toodang peab viisaastaku kestel suurenema 2,4 korda. Võimalused keemiatööstuse arendamiseks ja rahvamajanduse keemistamiseks on Nõukogude Liidu oludes otse piiramatud ja väljavaated selleks parimad.

Tarvituskaupade tootmist tuleb igati laiendada, arendades selleks kõiki kerge-, toitaine- ja kohaliku tööstuse harusid. Tarvituskaupade toodang tõuseb viisaastakuga 1,7-kordseks.

Eriti mahajäänud tööstusharudes, na-

gu metsatööstus, ehitusmaterjalide tootmine, kalatööstus ja veel mõned, tuleb kiires korras ikäsile võtta abinõud mahajäämise likvideerimiseks. — Samuti tuleb kõigis tööstusharudes tõsta saaduste kvaliteeti.

Otsustavaim majanduslik tegur — tööproduktiivsus — peab, arvates keskmiselt töölise kohta, tööstuses viisaastakuga tõusma 65 prots. võrra. See tähendab, et 1942. aastaks, võrreldes 1937. a., tööstustoodangu juurdekasv 62 miljardi rubla ulatuses toimub tööproduktiivsuse kasvu arvel, kuna uute tööliste juurdetuleku tõttu toodang tõuseb ainult 26 miljardi rubla võrra. Tööstussaaduste omahinda tuleb viisaastaku lõpuks alandada 10 prots. võrra, mille täitmine annab riigile 1942. aastaks, võrreldes 1937. aastaga, kokkuvõidu 20 miljardi rublalises summas.

Kolmandal viisaastakul on ette nähtud võimas põllumajanduse tõus teisel viisaastakul lõplikult tugevnenud kolhoosikorra ja maailma kõrgeima tehnilise taseme alusel. Põllumajanduse kogutoodang suureneb 1937. aasta 20,1 miljardilt rublalt 30,5 miljardile (1926/27. a. hindades) 1942. aastal, tõustes seega 52 prots. võrra. Põllumajandustoodangu areng osutub järgmiseks:

Põllumajandustoodangu areng.

Динамика сельскохоз. продукции

	1913. a.	1929. a.	1932. a.	1937. a.	1942. a. (plaan)
	(miljard. rubl. 1926./27. a. hindades)				
Maapidamise toodang	8,0	9,0	9,8	15,0	—
Loomapidamise toodang	4,6	5,7	3,3	5,1	—
Kogu toodang	12,6	14,7	13,1	20,1	30,5

Kui teise viisaastaku lõpuks 1937. aastal põllumajanduse kogutoodang ületas tsariaegse 1913. aasta toodang 1,6 korda, siis kolmanda viisaastaku lõpuks osutub ta tsariaegsest kõrgemaks tervelt 2,4 korda.

Tähtsamate põllukultuuride toodangu kasv on määratud järgmiseks:

Tähtsamate põllukultuuride kogusaagid.

Валовой сбор важнейших культур.	1937. а	1942. а
	(miljon. tsentn.)	
Teravili	1.202,9	1.310,0
Toorpuuvill	25,8	32,9
Suhkrunaeris	218,6	282,0
Linakiud	5,7	8,5

Kuna külvipind laieneb üldiselt vaid vähe, siis peasa kogusaakide tõusus mängib hektarisaakide suurenemine — näiteks teravilja keskmine hektarisaak peab kolmanda viisaastaku kestel tõusma 13 tsentnerile, s. o. 27 prots. võrra, toorpuuvilla hektarisaak — 28 prots. võrra, linakiu hektarisaak — 4,6 tsentnerile. Võrreldes tsariaegse 1913. aastaga osutuvad 1942. aasta kogusaagid võrratult kõrgemateks. Teravilja kogusaak ulatus tol ajal 801 miljonit tsentnerile, s. o. üle kolmandiku vähem 1942. aastast, toorpuuvilla saak ulatus 7,4 miljonile tsentnerile, s. o. 4,5 korda vähem jne.

Kolmanda viisaastaku karjakasvatuse plaaniarvud on veelgi kõrgemad kui maapidamises ettenähtud. Hobuste arvu tõus on määratud 35 prots., veiste — 40 prots., sigade — 100 prots., lammaste ja kitsede — 110 prots. suuruseks. Karjaarvu kiire kasvu peamiseks tingimuseks on söödabaasi laiendamise. Loomasöödate pindala peab tõusma 10,6 miljonilt hektarilt 23,6 miljonile. Kuna teravilja probleem on juba lahendatud, siis kolmas viisaastak peab lõplikult lahendama ka karjakasvatuse probleemi, mis teostubki plaanis ettenähtud karjaarvu saavutamiseks. Tähtis on ka karja produktiivsuse tõstmine (näiteks lehmade piimaanni) — 20—22 prots. võrra) tõuparanduse, söödabaasi laiendamise, karja eest parema hooldamise teel.

Põllumajanduse edasise tõusu aluseks on ta mehhaniseerimise lõpuleviimine, agrotehnilise abinõude tarvituselevõtu jätkamine, kõigi kultuuride külviüks eriti kõrgesordiliste seemnete kasutamine, õigete külvikordade sisseseadmine. Kunstväetiste tarvitus tõuseb kolmanda viisaastaku lõpuks, võrreldes 1937. aastaga, 1,5—2,5 korda.

Rahvamajanduse hiigeltõusu tagajärjel tohutult suureneb transpordi te-

gevus, eriti raudteede alal, milledele praegu langeb tervelt 90 prots. kogu kaubaveost, kuna sisevete-transpordile langeb 8 protsenti ja autotranspordile — 2 protsenti.

Raudteede kaubavedu tõuseb 1937. aasta 355 miljardilt tonn-kilomeetrilt 510 miljardile 1942. aastal, sisevete-transpordi kaubavedu — 33 miljardilt tonn-kilomeetrilt 58 miljardile, meretranspordi kaubavedu — 37 miljardilt tonn-kilomeetrilt 51 miljardile. Sõjajärgsed kaubaarvud on juba nüüd kaugemale maha jäänud. Kogu kaubavedu tõuseb viisaastakuga 52 prots. võrra, kuna tööstuse ja põllumajanduse toodangud kokku kasvavad 82 prots. võrra. Järelikult tuleb tööstuslikku ja põllumajanduslikku tootmist, samuti ehitustöid korraldada nõnda, et väheneksid kauged ja ebaproduktiivsed veod. Selleks peab arendama kohalike söelademet kasutamist, kaotama metsaveod Siberist Euroopa-ossa, keelama kartuli- ja aedviljaveod ühest oblastist teise jne.

Ühtlasi on vaja transpordi tehnilist baasi veelgi tugevdada. Seejuures tuleb arvesse võtta seda, et Nõukogude Liidus raudteid ja nende liikuvat koosseisu kasutatakse võrratult intensiivsemalt kui mujal. Näiteks tuleb P.-A. Ühendriikides iga raudtee-kilomeetri kohta aastas keskmiselt 1,9 miljonit tonni kaupu, kuna Nõukogude Liidus 1937. aastal — 4,2 miljonit tonni. Uusi raudteid ehitatakse ja antakse eksploatatsiooni kolmandal viisaastakul 11 tuh. kilomeetri pikkuses, kuna teisel viisaastakul astus tegevusse 3 tuhat kilomeetrit; teist rööbastepaari tuleb asetada 8 tuh. kilomeetri pikkuses; elektrifitseerida tuleb 1.840 kilomeetrit. Vedurite arv tõuseb 8.000 võrra, peamiselt võimsate vedurite arvel. Kaubavagunite arv suureneb 225 tuh. neljateljelise vaguni võrra, reisijatevagunite arv — 15 tuhande võrra.

Veetranspordi mahajäämine tuleb likvideerida. Sõidukõlbuliste siseveeteede võrku laiendatakse 102 tuhandelt kilomeetrilt 115 tuhandele. Viisaastaku lõpuks peab Põhja mereteed kujunema normaalselt töötavaks meremagistraaliks,

mis võimaldab plaanikindla ühenduse Kauge-Idaga.

Autodepark suureneb 570 tuhandelt üksuselt 1,7 miljonile viisaastaku lõpuks. Seetõttu autotranspordi tähtsus kiiresti kasvab, autoveod tõusevad 4,6-kordseks. Uusi maanteid ehitatakse, vanade teede ümberehitamine ühesarvatult, 210 tuh. kilomeetri pikkuses. Õhutranspordi arendatakse samuti kiiretempolise, nagu ka kõiki sidealasid (post, telegraaf, raadio jne.).

Tööproduktiivsus peab keskmiselt tööliste kohta raudteel tõusma 32 prots. ja veetranspordil — 38 prots. võrra, millise sihiga muuseas veelgi mehhaniseeritakse laadimistõid.

Rahvamajanduse arendamiseks ettenähtud grandiossete ülesannete täitmise tähtsamaks tingimuseks on määratusuurte ehitustööde teostamine.

Nõukogude võimu aastatel on Nõukogude Liit põhjalikult muutunud. Rahvamajanduse ümberkujundamisse on mahutatud määratud ressursse, mis võimaldas Nõukogude Liitu muuta võimsaks tööstusmaaks. Esimesel viisaastakul kapitalimahutused rahvamajandusse ulatusid 51 miljardi rublale, teisel viisaastakul — 115 miljardi rublale, seega mõlemal viisaastakul kokku 166 miljardi rublale, millisest summast 83,4 miljardit läks tööstusele, selle hulgas 71 miljardit — tootmisvahendeid valmistavale tööstusele. Ent kolmandal viisaastakul toimuvad ehitustööd järsult ületavad isegi esimese kahe viisaastaku tohutu ulatuse. Esimese ja teise viisaastaku jooksul on Nõukogude Liit niivõrd rikkamaks muutunud, et osutub võimalikuks kolmandal viisaastakul rahvamajandusse investeerida summa, mis on suurem kui mõlema viisaastaku kapitalimahutused kokku. Kapitalimahutuste üldulatus kolmandal viisaastakul on määratud kindlaks 192 miljardi rublale esimesel kahe viisaastakul investeeritud 166 miljardi rubla vastu.

Sellest summast enam kui pool (111,9 miljardit rubla) antakse tööstusele teise viisaastaku 58,6 miljardi vastu. Seejuures tootmisvahendeid tootvasse tööstusse juhitakse 93,9 miljardit rubla teise viis-

aastaku 49,8 miljardi vastu ja tarvituskaupu tootvasse tööstusse — 18 miljardit rubla teise viisaastaku 8,8 miljardi vastu.

Põllumajandusse riik mahutab 11 miljardit rubla, sellest masinatraktorijaamadesse — 5,2 miljardit. See summa ei haa- ra kolhooside eneste kapitalimahutusi — rahas ja natuuras, millised moodustavad kuni 24 miljardi rublalise summa.

Transporti investeeritakse kapitale 37,3 miljardi rublalises summas teise viisaastaku 20,7 miljardi vastu.

Kapitalimahutuste tulemusena kolmanda viisaastaku kestel astub tegevusse uusi ja ümberehitatud ettevõtteid 193 miljardi rubla koguväärtuses teise viisaastaku 103 miljardi ja esimese viisaastaku 39 miljardi vastu. Vaatamata viimastel aastatel asetleidnud ehitustööde kallinemisele, kolmandal viisaastakul astub tegevusse tootmisvõimsusi koguselt rohkem kui kahele eelmisele viisaastakul kokku. Uute ja ümberehitatud ettevõtete juurde- tulek 193 miljardi rubla väärtuses tähendab Nõukogude Liidu tootmistehnilise baasi tohutut tugevnemist ja suurte tootmisvõimsuste reservide loomist tähtsamates rahvamajandusharudes. Näiteks tööstuse põhifondid suurenevad kahekordseks. Üksikute tööstusharudes tootmisaparaadi võimsused suurenevad järgmiselt: elektrijaamade alal — kahekordseks (8,1 miljonilt kilovatilt 1937. a. 17,2 miljonile 1942. a.); söetööstuses — 1,8 korda, nii et kaevanduste võimsus tõuseb 335 miljoni tonni söele, mustmetallurgias (malm) — 25 miljoni tonnile; värvilises metallurgias (vask) — 2,4 korda; autotööstuses — ligi kaks korda jne.

Uute tootmisfondide tegevusse astumise tagajärjel rahvamajanduse põhifondid väga tunduvalt uuenevad, kusjuures põhifondide üldväärtus tõuseb ligi kahekordseks — 189,3 miljardilt rublalt 347 miljardile, selle hulgas tööstuses — 68,2 miljardilt rublalt 142,4 miljardile. Kolmandal viisaastakul tegevusse astuvate uute põhifondide tehniline tase kujuneb kõrgemaks kui olemasolevate fondide tase, sest nende ehitamisel kasutatakse viimaste aastate uuemaid tehnilisi saavutusi. Seega märksa tõuseb mitte

ainult rahvamajanduse tehnilise varustuse ulatus, vaid ka selle tase.

Suurimatest tööstuslikest ehitustest tuleb nimetada järgmisi. Uurali ja Volga vahelisel maa-alal asutatakse võimas naftabaas, mille tootmisvõime ulatub 6 miljoni tonni naftale. Kuibõschevi rajoonis püstitatakse maailma suurim ehitus — kaks hüdroelektrijaama, millede koguvõimsus ulatub 3,4 miljoni kilovatile ja mille ehitamisega ühtlasi lahendatakse ka põua all kannatavate maade niisutamise küsimus püsivate saakide saavutamise sihiga Volga-tagustes maades. Samuti aitavad nad kaasa laeva sõidu arengule Volgal ja Kaamal. Kiirendatakse jubaalustatud uute mere- ja ookeanilaevatehaste ehitamist ning alustatakse uute mere- ja sisevete-laevatehaste ehitamist. Kolmandal viisaastakul viiakse lõpule Gorki ja Moskva autotehaste ning Magnitogorski metallurgia-kombinaadi ehitustööd. Kolmanda viisaastaku aastatel lastakse käiku tuhanded uued suured, keskmised ja väikesed ettevõtted kõigis tööstusharudes.

Põllumajanduses ehitatakse 1500 uut masinatraktori jaama. Laiendamisele tuleb traktorite ja teiste põllumajandusmasinate remontbaas. Maade niisutamise ja parandamise alal võetakse käsile väga laiaulatuslikke töid. Seoses elektrijaamade ehitamisega Kuibõschevis asutatakse niisutussüsteemi püstitamisele Volga-taguses rajoonis.

Kommunaal-ehitustööde alal argnevad tööd elumajade ehitamise ja linnade ning tööstuslike keskuste heakorra alal. Uus veevärk ehitatakse 50 linnas, kanalisatsioon 45 linnas, tramm 8 linnas. Autobuste arvu suurendatakse 27 tuhande võrra. Moskvast lõpetatakse maa-aluse raudtee kolmanda järgu ehitamine.

Transpordi alal ettevõetavad ehitustööd on iseloomustatud eespool transpordi töökava kirjeldamise juures.

Rööbiti uute suurettevõtete ehitamisega kolmandal viisaastakul alustatakse rohkearvuliste keskmiste ja väikeste ettevõtete ehitamist. Kolmas viisaastakava nõuab loobumist nn. gigantomaaniast, s. o. ülisuurte ettevõtete liigest ehitamisest, sest suurettevõtetel põh-

jenev sotsialistlik majandus ei eita ka kesk- ja väikeettevõtete laialdase võrgu vajalikkust. Keskmiste ja väikeste ettevõtete ehitamise tõttu uute ettevõtete ehitamise ja tegevusse astumise tähtsajad lähenevad, ettevõtted asetatakse peamiselt majandusrajoone mööda laiali, iga rajooni vajadusi rahuldavalt terves reas kaupades omaenese toodanguga ning transporti koormavad kauged ja ebaproduktiivsed veod kaovad.

Kolmandal viisaastakul muutub uute ehitustööde **a s e t u s**. Plaani lähtekohadeks selles suhtes on: tööstuse maksimaalne lähendamine tooraineteallikatele ja tarvitusrajoonidele ebaotstarbekohaste ja kaugete vedude likvideerimise sihiga ning Nõukogude Liidu majanduslikult mahajäänud rajoonide edasine tõus. Nende nõuete täitmine tähendab kapitalimahutuste rohkemat suunamist idapoolsetesse rajoonidesse, mis muu seas väljendub uue naftabaasi asutamises Volga ja Uurali vahel, uue metallurgia baasi loomises Kauge-Idas, samuti Kesk-Aasia puuvillal baseeruva suurtekstiiltööstuse asutamises idas.

Vastavalt uute ettevõtete asetumise põhimõttele majanduse areng Nõukogude Liidu peamistes majandusrajoonides peab kujunema kompleksseks. Need rajoonid peavad olema varustatud oma kütteainetega, tsemendiga, alabastriga, keemiliste väetistega, klaasiga, kerge- ja toitainetetööstuse massiliselt tarvitavate saadustega. Igas vabariigis, krais ja oblastis peab küllaldastes hulkades toodetama toitaineid, mida igal pool tarvitatakse suurtes hulkades, nagu kartul, aedvil, piima- ja lihasaadused, samuti rida massiliselt tarvitavaid tööstussaadusi — pudukaup, kehakattetööstuse saadused jne. Moskvast ja Lenigradis ja veel reas suuremates linnades keelatakse uute ettevõtete ehitamine.

Ida- ja Kauge-Ida rajoonides on nähtud ette uute ettevõtete laiaulatuslik ehitamine. Neis rajoonides näiteks tuleb ehitamisele valdav enamuse (¾) kõigist kolmandal viisaastakul ehitada kavatsetavate rauasulatisahjude üldarvust, samuti asutatakse seal suurtekstiiltööstus.

Kolmandal viisaastakul saavutatakse uute ettevõtete rohkema ehitamise teel mahajäänud rahvuslike vabariikide ja oblastite edasine majanduslik tõus. Peamiste majanduslike rajoonide kompleksse arendamise põhimõtte elluviimine saab kaasa aitama rahvuslike vabariikide ja oblastide majanduse tugevnemisele.

Ehitustööde programmi teostamise

kindlustamise sihiga kolmas viieaastakava määrab kindlaks tööproduktiivsuse tõusu ehitustöödel 75 prots. võrra, arvatel keskmiselt töölise kohta, teisel viisaastakul saavutatud 83 prots. vastu, samuti ehitustööde omahinna alandamise kolmanda viisaastaku lõpuks 12 prots. võrra, võrreldes teise viisaastaku lõpul olnud tasemega.

Rahva ainelise ja kultuurilise taseme tõstmise plaan.

План повышения материального и культурного уровня населения.

Käsilähes esimese ja teise viisaastakute aastatel toimunud rahvamajanduse tõusuga ja sotsialistliku ümberkujundamisega suurelt tõusis ka Nõukogude Liidu rahvastiku aineiline ja kultuuriline tase.

Rahvamajanduse võimas kasv kolmandal viisaastakul loob aluse Nõukogude Liidu rahvaste ainelise ja kultuurilise heaolu uuele määratusuurele tõusule.

Kolmas viieaastakava näeb ette rahva tarvituse tõusu enam kui poolteisekordseks vastavalt tööliste, ametnike ja talupoegade sissetulekute kasvule.

Tööliste ja ametnike üldarv kõigis rahvamajandusharudes tõuseb 27 miljonilt 32 miljonile kolmanda viisaastaku lõpuks. Tööliste ja ametnike keskmine aastapalk tõuseb 37 prots. võrra, kuna nende palkade kogusumma suureneb 67 prots. võrra. Tunduvalt suurenevad ka talurahva sissetulekud. Põllumajanduse arenemise tulemusena kolhoosnike rahalised tulud, millised saadakse tööpäevade eest ja põllumajandussaaduste müügist, tõusevad 1,7-kordseks. Kuna suurenevad ka talurahva sissetulekud käsitööst ja teistest kõrvaltööharrudest, siis ta sissetulekute kasv kujuneb veelgi suuremaks.

Rahva tulude kasvu kohaselt kavatakse suurendada ka müügile tulevate kaupade kogust. Kolmas viieaastakava näeb ette väikemüügi läbikäikude kasvu tööstuskaupade alal 72,5 prots. võrra. Üksikute tähtsamate kaupade kasv on määratud järgmiseks:

Turufondide kasv tähtsamates tööstuskaupades.

Рост рыночных фондов по важнейшим товарам.

	Касв 1942. aastaks 1937. a. vastu
Puuvillariie	+ 60%
Villane riie	+ 136%
Kootud kaup	+ 82%
Riietusesemed	+ 63%
Jalanõud igasugused	+ 60%
Mööbel	+ 175%

Nagu näha, mõnes tähtsamas kaubaturufondide (s. o. müügile tulevate kaubahulkade) kasv ületab rahva sissetulekute tõusu; näiteks villase riide läbimüük suureneb ligi 2½ korda.

Toitainete suhtes kolmas viisaastak näeb ette kaubaläbikäikude kasvu 53 prots. võrra, kusjuures üksikutes tähtsamates kaupades kasv osutub järgmiseks:

Turufondide kasv tähtsamates toitainetes.

Рост рыночных фондов по важнейшим продовольствиям.

	Касв 1942. aastaks 1937. a. vastu.
Tangud	+ 94%
Malkaronid	+ 85%
Liha	+ 102%
Linnuliha	+ 163%
Vorstisaadused	+ 108%
Kala ja heeringad	+ 61%
Või	+ 73%
Suhkur	+ 49%
Konservid	+ 205%
Munad	+ 150%
Juust	+ 97%

Kuigi mitme toitainete kasv on suurem kui tööstussaadustel, teravilja ja veel mõne toitainete aeglasema kasvutempo

tõttu toitainete kogufond suureneb vähe-
mal määral kui tööstuskaupade fond ter-
vikuna.

Riikliku ja ühistegelise kaubanduse
üldlääbikäigu kogus suureneb viisaasta-
kuga 126 miljardilt rublalt 206 miljardi-
le, kusjuures ühiskondliku toitluse (söö-
gimajade, restoranide, kohvikute ja eine-
laudade) läbikäik peab kahekordistuma.
Peale selle järsult suurenevad ka turu-
kaubanduse läbikäigud linnaturgudel —
enam kui kahekordseks. Vastavalt kau-
balääbikäikude kasvule kavatakse riik-
likku ja ühistegelist kauplustevõrku
laiendada 38 prots. võrra, ühtlasi tõstes
kaubanduse kultuurset taset.

Nagu tulude kasvu, nii ka kauban-
duse läbikäikude laienemise tempod on
maa jaoks määratud kõrgemad kui lin-
nal, lähtudes vajadusest aegamööda lä-
hendada linna- ja maarahva ainelist ja
kultuurilist taset selleks, et kaotada vast-
olu linna ja maa vahel, mille elanike
aineline ja kultuuriline tase on põlisest
ajast kogu maailmas madalam kui linna-
rahval.

Väga tunduvalt suurenevad ka kulu-
tused linna- ja maarahva kultuur-sotsi-
aalse teenimise peale.

Need kulud, kuhu kuuluvad väljami-
nekud sotsiaal-kindlustuseks, hariduseks,
tervishoiuks, lasterikastele emadele anta-
vateks abirahadeks ja muudeks tööliste
ja ametnike kultuur-sotsiaalse teenimise
aladeks minevad väljaminekud (ainult
riiklikud kulutused elumajade ja kom-
munaalseteks ehitustöödeks välja arva-
tud) — suurenevad 1937. aasta 30,8 mil-
jardilt rublalt 53 miljardile, mis tähendab
1,7-kordset kasvu 1942. aastaks. Sellest
summast tervishoiu peale kulutatav sum-
ma kasvab 10,3 miljardilt 16,5 miljardile.
Haigevoode arv linnades suureneb 30
prots. ja maal — 35 kuni 500 prots. võr-
ra, olenevalt selle või teise liiduvabariigi
mahajäämisest tervishoiu alal. Kohtade
arvu alalistes lastesõimedes ja lasteaeda-
des kavatakse tõsta 1937. aastal olnud
1,8 miljonilt 4,2 miljonile 1942. aastaks,
kuna hooajalistes sõimedes ja aedades —
vastavalt 5,7 miljonilt 13,6 miljonile.

Suurt tähelepanu pühendatakse elu-
majade ehitamisele linnades ja töolis-

asulates. Kolmandal viisaastakul valmib
35 miljonit ruutmeetrit uut korteripinda.
Edasi kavatakse arendada eraviisilist
elumajade ehitamist tööliste ja ametnike
eneste poolt 10 miljoni ruutmeetri ulatu-
ses. Kommunaal-ehitustöid (veevärgi ja
kanalisatsiooni ehitamine jne.) on käsi-
tatud ülal.

Kolmas viisaastak on rahva kultuuri-
lise taseme suurima tõstmise viisaastakuks.

Kolmanda viisaastaku jooksul teosta-
takse üldine sunduslik 10-klassiline kesk-
kooliharidus linnades ja viiakse lõpule
üldine sunduslik 7-klassiline algkooliha-
ridus maal ja kõigis rahvusvabariikides,
kusjuures suureneb ka keskharidusega
haaratavate laste arv. Selle tulemusena
õpilaste arv alg- ja keskkoolides linna-
des ja töölisasulates tõuseb 1937. aasta
8,6 miljonilt 12,4 miljonile 1942. aastal ja
maal — vastavalt 20,8 miljonilt 27,7 mil-
jonile. Kõigis alg- ja keskkoolides kok-
ku õpilaste arv tõuseb viisaastaku lõpuks
enam kui 40 miljonile, mis viiekordselt
ületab õpilaste arvu tsariaegses Venes.
Keskkooli viimastes (8.—10.) klassides
saab 1942. a. õppima isegi 34 korda roh-
kem õpilasi kui tsaristlikus Venes. Kõige
suuremal määral tõuseb õpilaste arv ma-
hajäänud rahvusrajoonides, kus tsari-
ajal rahvariidus oli äärmiselt nõrgalt
arenenud. Näiteks Aserbaidshani, Usbe-
ki ja Armeenia liiduvabariikides ulatub
õpilaste arvu kasv kolmanda viisaastaku
aastatel 55—70 protsendile, Turkmeni ja
Tadshiki liiduvabariikides — ligi kahe-
kordsele (90 prots.).

Kõrgemates õppeasutustes õppijate arv
tõuseb 650 tuhande peale. Kõrgema har-
iduse alal pühendatakse peatähelepanu
hariduse kvaliteedi tõstmisele.

Suurendatakse kvalifitseeritud tööliste
ettevalmistamist tehaste õpilaskoolides,
mitmesugustel kursustel — traktori- ja
autojuhtide ja teistel. Kolmanda viis-
aastaku aastatel valmistatakse sellasel
teel ette üle 8 miljoni õppinud tööliste
mitmesugustelt erialadelt.

Keskharidusega eriteadlaste arv suu-
reneb viisaastakuga ligi kahekordseks (90
prots. võrra) ja kõrgema haridusega eri-

teadlaste arv — 72 prots. võrra (750 tuhandelt 1,3 miljonile).

Kinode, klubide, raamatukogude, kultuurhoonetega ja lugemissaalide võrk laieneb; paigaliste ja teiste helikinoseadete arv tõuseb kuuekordseks. Teaduslike asutuste võrk samuti laieneb.

Viimastel aastatel toimunud kultuurisest revolutsioonist annab tunnistust tõsiasi, et on loodud suured haritlaskaadrid, kellele järgi tunti teravat puudust. Nõukogude Liidu haritlaskonna koostis ja üldarv selguvad järgmisest tabelist:

Nõukogude Liidu haritlaskonna koostis 1937. a. alguks.

Состав интеллигенции СССР к началу 1937 г.

	Tuh.
Ettevõtete, asutuste, sovhooside, kolhooside jne. juhid	1.751
Insenerid ja arhitektid (ilma ettevõtete ja nende osakondade juhtideta)	250
Keskmine tehniline personaal (tehnikud, jaamaülemad jne.)	810
Agronoomid	80
Muu agrotehniline personaal (maamõõdjad, agrotehnikud jne.)	96
Teaduslikud töötajad (professorid jne.)	80
Kooliõpetajad	969
Kultuur-harid. töötajad (ajakirjanikud, raamatukoguhoidjad jne.)	297
Kunstitegelased (teatri, kirjanduse jne.)	159
Arstid	132
Keskmine arstlik personaal (velskrid jne.)	382
Majandusteadlased, statistikud	822
Raamatupidajad, arveametnikud	1.617
Kohtu- ja prokuratuuritegelased	46
Ülikoolide õpilased	550
Muud haritlasrühmad (sõjaväe haritlased ühesarvatult)	1.550
Kokku	9.591

Nii siis ulatub haritlaste arv üldse 9,6 miljonile, millele tuleks juurde lisada ka rohkearvulised kvalifitseeritud töölised, kes omavad keskhariduse ja kellede arv selgub käesoleval aastal toimunud üle-

liidulise rahvaloenduse materjalidest. Arvates neile 9,6 miljoni haritlasele juurde ka nende perekonnaliikmed, osutub haritlaskond moodustavat umbes 13—14 prots. Nõukogude Liidu kogu rahvastikust.

Võrreldes tsariaegse Venega on haritlaste kaadrid võrratult suurenenud. Seda tõendab kas või näide, mille Nõukogude Liidu rahvakomissaride nõukogu esimees V. Molotov tõi erakonna kongressil peetud referaadis. Ta tõi võrdlevaid andmeid haritlaskonna koostise ja arvu kohta Kurski kubermangus sõjaeelsel 1913. aastal ja 1937. aastal Kurski oblastis, mille suurus vaid vähe erineb endise Kurski kubermangu omast. Ja siis osutub, et 1913. aastal alg- ja keskkoolide õpetajaid Kurski kubermangus oli 3 tuhat, kuna 1937. aastal samanimelises oblastis neid oli 24 tuhat; arste oli 274, praegu aga 941; keskmist arstlikku personaali (velskreid ja ämmaemandaid) oli 636, nüüd — 2357; agroofnoome oli 70, nüüd — 2279. Seevastu kõiksugu kirikute alal tegutsevate isikute arv on järsult vähenenud: 1913. aastal leidis neid 3189, nüüd aga — 859. Peale selle praeguses Kurski oblastis töötab palju haritlasi erakonna, ametiühingute, nõukogude organisatsioonides, millelised varem hoopis puudusid.

Kultuurse ehitustöö alal on kolmanda viisaastaku põhiülesandeks astuda suur samm edasi ka töölisklassi kultuurilise tehnilise taseme tõstmises inseneride ja tehnikute tasemele, seega ka vaimse ja kehalise töö vahelise vastolu kaotamises. Selle vastolu täieliseks kaotamiseks ei jätku ühest või kahest viisaastakust, vaid läheb vaja palju rohkem aega. Ent tähtis on see, et Nõukogude Liit edukalt sammub seda teed.

Народное хозяйство Эстонии в 1938 г.

EESTI MAJANDUS 1938. A.

По преодолении экономического кризиса в народном хозяйстве Эстонии начался новый подъем, в результате чего к 1937 году был достигнут уровень активности, значительно превышающий наивысший уровень докризисного времени. В отчетном 1938 году развитие народного хозяйства в общем продолжалось, причем, однако, темп развития замедлился. Снижение темпа было вызвано ухудшением конъюнктуры в мировой экономике, начавшимся уже в середине 1937 года. Весьма значительную роль в поступательном движении экономики Эстонии за последние годы сыграли крупные капиталовложения. В 1938 году инвестиционная активность продолжалась прежним темпом, и, хотя во II полугодии наблюдалась тенденция ослабления ее, общий объем капиталовложений остался на уровне предыдущего года.

В нижеследующем, на основе предварительных данных, дана картина развития эстонского народного хозяйства за 1938 год по отдельным отраслям, причем для сравнения приведены данные как за предыдущий 1937 год, так и за последний докризисный 1929 год, а также данные о мировом хозяйстве в целом.

Для сельского хозяйства отчетный 1938 год был годом дальнейших успехов. В результате продолжавшегося процесса подъема новых земель посевные площади показали расширение, и вместе с тем увеличилась валовая продукция полевых культур. Благодаря усиленному производству кормовых культур, выросло также поголовье скота и расширилась продукция скотоводства. Благодаря обеспечению цен на сельскохозяйственные продукты со стороны государства, доходы и рентабельность сельского хозяйства также были удовлетворительными.

Вся посевная площадь, вместе взятая, расширилась с 874 тыс. гектаров в 1937 году до 889 тыс. в прошлом году. Расширение общей площади состоялось за счет большинства культур; исключение составили лен и яровая пшеница, а площади ржи и ячменя остались почти без изменений. Ввиду того, что и урожайность большинства культур значительно повысилась, валовой сбор значительно, отчасти сильно, превысил уровень 1937 года. Валовая продукция зерновых выросла с 606 тыс. тонн в 1937 году до 667 тыс., т. е. на 10,2 проц.; рост состоялся по всем зерновым культурам, за исключением ржи, продукция которой пала на 11,0 проц.; особенно выделяется рост продукции овса, составивший 26,9 проц. При этом продукция продовольственных хлебов в общем показала небольшое сокращение на 4,4 проц. — с 295 тыс. тонн в 1937 году до 283 тыс. Несмотря на это, урожай их был удовлетворительным, страна полностью обеспечена продовольственными хлебами, и дальнейшее расширение производства их не представляется необходимым.

Валовой сбор кормовых хлебов показал сильное увеличение с 310 тыс. тонн до 385 тыс., т. е. на 24,0 проц. По остальным культурам валовой сбор изменился, по сравнению с 1937 годом, следующим образом: продукция картофеля выросла на 1,2 проц., луговых трав — на 8,2 проц. и полевых трав — на целых 28,8 проц.; пали же продукция кормовых корнеплодов на 2,6 проц. и особенно льна — семени на 11,5 проц. и волокна на 25,8 проц. Крупное сокращение производства льна обусловлено падением льяных цен на мировом рынке, куда в основном идет его продукция. Как видно из приведенных цифр, истекший год был

весьма успешным для скотоводства, поскольку валовой сбор всех кормовых культур, кроме корнеплодов, весьма значительно вырос и достиг рекордной высоты. Весь урожай животного корма (кормовых хлебов, сена, соломы и кормовых корнеплодов, не считая, однако, также возросшего картофеля) оценивается, в переводе на условные кормовые единицы, в 1.170 млн. единиц. На условную животную единицу приходится, таким образом, всего 1.240 кормовых единиц, что на 17 проц. превышает норму предыдущего 1937 года. Расширение кормовой базы вызвало рост производства животных продуктов и экспорта их.

В области животноводства поголовье скота показало следующее развитие, по сравнению с 1937 годом. Численность лошадей выросла на 4,7 проц., крупного рогатого скота — на 3,4 проц. (в том числе коров — на 1,2 проц.), свиней — на 1,4 проц., кур — на 1,0 проц. и пчелиных ульев — на 1,8 проц. Сокращение поголовья состоялось только по домашней птице, за исключением кур — на 8,6 проц. и по овцам — на ничтожный 0,1 проц. Как видно, по подавляющему большинству скота, притом по основным видам его, состоялся рост поголовья. В общем все поголовье скота (за исключением домашней птицы и пчелиных ульев, а также скота в городах) в пересчете на условные животные единицы выросло с 920 тыс. единиц в 1937 году до 940 тыс., т. е. на 2,2 проц. Численность скота достигла, таким образом, рекордной за все время цифры. Численный рост скота сопровождался, благодаря улучшению условий кормления, также и повышением продуктивности скота, как это показывают данные о подконтрольных стадах.

В результате расширения продукции полеводства и скотоводства объем всей продукции сельского хозяйства, исчисленный в стабильных ценах, оценивается возросшим против 1937 года на несколько процентов.

Что касается движения цен сельскохозяйственных продуктов, то оно оказалось неблагоприятным, и раствор ножиц сельскохозяйственных цен, т. е. соотношение между ценами покушных и про-

дажных продуктов сельского хозяйства, впервые после переломного кризисного 1933 года опять расширился, хотя и незначительно. Хотя индекс цен продажных товаров и продолжал повышаться, выросши против 1937 года на 1,4 проц., но зато рост индекса покушных цен был еще большим — 4,6 проц.

Благодаря повышению цен, обогнавшему рост объема, выросла стоимость сельскохозяйственной продукции в исчислении в текущих ценах. Она составила в 1936/37 сельскохозяйственном году 181 млн. крон, в 1937/38 году — 216 млн. крон и в 1938/39 году, несомненно, показала дальнейший рост, приближающий ее к уровню докризисного 1929/30 года — 257 млн. крон. Об усилении экономического значения сельского хозяйства свидетельствует также рост стоимости и удельного веса товарной продукции сельского хозяйства. Стоимость товарной продукции равнялась в 1936/37 году 99,8 млн. крон и в 1937/38 году — 109 млн. крон, а в докризисном 1929 году она составила 115 млн. крон, каковая сумма в 1938/39 г. должна быть уже достигнутой.

Крупные успехи, достигнутые в сельском хозяйстве как в 1938 г., так и в предыдущие годы, подтверждаются сравнением с докризисным положением сельского хозяйства. Посевные площади расширены с докризисных (средних за 1925—1929 гг.) 799 тыс. гектаров до 889 тыс., т. е. на 11,3 проц., в том числе под зерновыми — с 502 тыс. гектаров до 548 тыс. и под полевыми травами — с 186 тыс. гектаров до 226 тыс. Ввиду того, что и урожайность показала значительное и отчасти крупное повышение, валовой сбор культур резко увеличился. Так, продукция зерновых выросла с докризисных 480 тыс. тонн до 667 тыс.; резко (на 40—90 проц.) увеличилась также продукция других культур, за исключением льна, размеры производства которого сократились. Успешно развивалось также и скотоводство, и общее поголовье скота, исчисленное в условных животных единицах, выросло с 853 тыс. единиц в докризисном 1929 году (и с 908 тыс. в 1928 г.) до 940 тыс. в прошлом году. Наряду с тем значительно усилилась про-

дуктивность скота. В итоге общий объем сельскохозяйственной продукции за прошлый год превышает уровень последнего докризисного 1929 года примерно на 20 проц.

Кризис не вызвал сокращения объема сельскохозяйственной продукции, который, наоборот, показывал значительный рост. Влияние кризиса на сельское хозяйство выразилось, собственно, в сильнейшем падении цен на сельскохозяйственные продукты при гораздо меньшем снижении цен на товары, покупаемые сельским хозяйством. В отчетном 1938 году цены на продаваемые сельским хозяйством продукты пребывали на уровне, уступающем на 27 проц. уровню цен, существовавшему в докризисном 1929 году. Между тем, цены покупаемых сельским хозяйством продуктов (преимущественно промышленных) стоят ниже уровня того же 1929 года только на 9 проц. Таким образом, несмотря на улучшение соотношения между покупными и продажными ценами после кульминационного кризисного года (1932 г.), когда покупные цены почти вдвое превышали уровень продажных цен, — товары, покупаемые сельским хозяйством, оказываются все еще на четверть дороже товаров, покупаемых им, беря за исходную точку соотношение между ними в 1929 году. Это вместе с тем означает, что эффективность расширения объема сельскохозяйственной продукции в весьма значительной части парализуется снижением цен на сельскохозяйственные продукты.

Что касается мировой сельскохозяйственной продукции, то ее объем остается приблизительно на уровне, существовавшем в докризисный период, и, следовательно, развитие мирового сельского хозяйства было менее успешным, так как, ведь, объем продукции сельского хозяйства Эстонии стоит выше своего докризисного уровня примерно на 20 проц.

Развитие промышленности в 1938 году характеризуется ослаблением темпа роста продукции, как явствует из следующей таблички, в которой указаны проценты прироста объема продукции (т. е. исключая влияния изменений в ценах на стоимость продукции) крупной промышленности, вырабатывающей подавляющую

часть — $\frac{2}{3}$ — всей промышленной продукции:

1934 г.	+ 16,9 проц.
1935 г.	+ 10,3 „
1936 г.	+ 12,1 „
1937 г.	+ 15,3 „
1938 г.	+ 5,0 „

Если в 1934—1937 гг. ежегодный прирост продукции равнялся 10—17 проц., то в 1938 году он резко опустился до 5,0 проц. Рост продукции в прошлом году произошел за счет средств производства, возросших против 1937 года на 9,0 проц., тогда как производство потребительских товаров сохранило уровень предыдущего года. Расширение продукции коснулось подавляющего большинства отраслей промышленности. Особенно сильным был рост по добывающей промышленности (почти исключительно состоящей из сланцевой и торфяной) — на четверть; по минералообрабатывающей, химической, пищевой отраслям и электростанциям прирост был значительным, составив от 11 до 13 проц., а по металлообрабатывающей, кожевенной, бумажной и полиграфической отраслям ограничился 2—8 процентами. Сократилась продукция текстильной промышленности (на 7 проц.), производства предметов одежды и галантерейных товаров (9 проц.) и особенно деревообрабатывающей промышленности, где падение составило 17 проц.; на производственной активности первой и последней этих отраслей, работающих в значительной или преобладающей части на экспорт, сказалось сокращение экспорта вследствие ухудшившейся конъюнктуры мирового рынка.

В результате неуклонного роста за последние годы продукция крупной промышленности превысила по объему почти на половину (46 проц.) уровень продукции в докризисном 1929 году. Превышение докризисного уровня произошло, главным образом, по линии средств производства, продукция которых увеличилась почти в два раза (на 82 проц.), в то время как рост продукции предметов потребления ограничился 14 процентами. Все эти успехи достигнуты, несмотря на то, что к году низжайшего уровня продукции (1932 г.) объем продукции упал на $\frac{1}{5}$

против докризисного. При этом все отрасли промышленности превзошли докризисные размеры своего производства, за исключением одной только деревообрабатывающей, опустившейся в прошлом году опять до докризисного уровня. Особенно резким было расширение продукции химической и добывающей промышленности, производства предметов одеяния и галантерейных товаров, а также электростанций, составившее 2—4½ раза по сравнению с 1929 годом. — Столь крупное развитие промышленности обусловлено в основном расширением внутреннего рынка, особенно в силу крупных капиталовложений, причем значительную роль сыграло и вытеснение импортных товаров отечественной продукцией.

В сравнении с мировой промышленностью, эстонская промышленность развивалась несравненно успешнее. Мировая промышленная продукция (за исключением СССР), успев лишь в 1937 году впервые опять восстановить свой докризисный объем, опустилась в 1938 году на 10 проц. ниже докризисного уровня, между тем как промышленное производство Эстонии, все время после перелома в кризисе неуклонно развертываясь, восстановило свои докризисные размеры уже в 1935 году и сейчас превышает их на половину.

Еще большим был рост в строительстве, судя по динамике числа рабочих, занятых на строительных работах. Количество рабочих на строительных работах, входящих по числу занятых в рамки средней и крупной промышленности, составило к концу прошлого года 3,0 тыс. против 2,7 тыс. в конце 1937 года и 0,9 тыс. в конце 1932 года. В 1929 году рабочих на строительных работах было значительно меньше прошлого года. Далее, имеются еще данные об отработанных теми же строительными рабочими трудочасах, показывающие рост с 11,2 млн. часов в 1937 году до 11,5 млн. Эти данные далеко не охватывают всего строительства, ибо строительные предприятия с менее чем 5 рабочими и ремесленники не учтены в них. Поэтому неучтенным осталось и большинство сельскохозяйственного строительства, но для

характеристики динамики всего строительства приведенные цифры являются достаточно точными.

В связи с подъемом во всем народном хозяйстве безработица в основном ликвидирована. Число занятых в одной только средней и крупной промышленности увеличилось, по сравнению с 1933 годом, на 22,5 тыс., достигнув в среднем за прошлый год цифры в 52,8 тыс. (в 1937 году — 51,7 тыс.), что резко превышает и цифру докризисного 1929 года (37,3 тыс.). Безработных было зарегистрировано на биржах труда в среднем за отчетный год 1,2 тыс. чел. против тех же 1,2 тыс. в 1937 году и 4,3 тыс. (считая с занятыми на общественных работах) в 1929 году.

Вообще в материальном положении наемнослужащих в прошлом году состоялись лишь небольшие изменения. Видимые резервы рабочей силы уже настолько использованы, что пришлось, главным образом для сезонных с.-х. работ, также и в 1938 г. привлечь иностранных рабочих. В общем положение в отношении использования рабочей силы в прошлом году изменилось лишь немного в сторону дальнейшего усиления занятости.

Недельный заработок рабочих, занятых в крупной промышленности, показал дальнейший номинальный рост против 1937 года на 4—6 проц., причем, однако, в силу повышения стоимости жизни, реальный заработок вырос у мужчин только на 0,9 проц., а у женщин даже пал на 0,9 проц. Общая сумма заработка всех занятых в крупной и средней промышленности составила в прошлом году 46,1 млн. крон против 41,4 млн. в 1937 году. Прибавив сюда и денежную заработную плату сельскохозяйственных рабочих и государственных служащих, годовая сумма заработка составит 100,6 млн. крон, что означает прирост в 9,9 проц. против 1937 года, когда сумма заработка этих же важнейших слоев наемнослужащих равнялась 91,5 млн. крон. Рост вызывался как расширением занятости, так и повышением ставок заработной платы. Как видно, рост общего заработка обогнал вздорожание стоимости жизни. Насколько в об-

щем увеличились доходы наемнотруidящихся, показывает то, что в докризисном 1929 году общий заработок вышеуказанных категорий трудящихся, составляющий подавляющее большинство (около 2/3) всего заработка наемнотруidящихся, был значительно ниже, составив сумму в 80,2 млн. крон.

В области транспорта итоги отчетного года представляются пестрыми. Грузооборот железных дорог пал с 297 млн. тонно-км в 1937 году до 286 млн., а пассажирооборот, наоборот, вырос соответственно с 338 млн. пассажиро-километров до 347 млн. Точно также грузооборот морских портов сократился с 1.056 тыс. тонн в 1937 году до 951 тыс., а пассажирооборот увеличился с 156 тыс. чел. до 180 тыс. Сокращение грузооборота — как железнодорожного, так и морского — объясняется в основном уменьшением перевозок лесных материалов, экспорт которых, к тому же, резко пал. Докризисные обороты железнодорожного транспорта (262 млн. тонно-км и 293 млн. пассаж.-км в 1929/30 году) были превышены уже в 1936 году. В морском транспорте докризисные показатели превзойдены, однако, только по пассажирообороту (109 тыс. пассажиров в 1929 г.); по грузообороту же уровень 1929 года в 976 тыс. тонн оказывается немного выше, хотя лишь в 1937 году он был впервые превзойден.

Рост морского торгового флота, пока непрерывно продолжавшийся, в прошлом году приостановился, и общая вместимость его составила 180,0 тыс. тонн против 180,3 тыс. в конце 1937 года. При этом, однако, улучшился качественный состав флота. Сокращение флота произошло по линии парусников, моторных парусников, моторных судов и барж при одновременном усилении тоннажа пароходов. Причина прекращения прироста торгового флота заключается в повышении цен на суда и в значительном падении фрахтовых ставок. Тем не менее докризисный тоннаж морского флота превзойден более чем в два раза. Что касается брутто-заработка нашего морского флота, занятого большей частью заграничными перевозками, то он оцени-

вается, принимая во внимание снижение фрахтовых ставок и частые простои, павшим против 1937 года на 15 проц., составив всего около 18,0 млн. крон.

Во внешней торговле, занимающей важное место в народном хозяйстве Эстонии в силу того обстоятельства, что большая часть сельскохозяйственной и промышленной продукции идет на экспорт, а потребности Эстонии в значительной части покрываются импортом, — рост оборотов в прошлом году почти прекратился. Правда, общий оборот внешней торговли показал против 1937 года по стоимости даже сокращение на 2,7 проц., но произошло это исключительно вследствие падения цен на 3,5 проц. Объем же внешней торговли, с исключением влияния падения цен, показал рост, хотя и незначительный. Объем экспорта увеличился против 1937 года на 2,4 проц., а объем импорта остался на прежнем уровне. Темп роста внешней торговли в прошлом году сильно пал, как явствует из следующей таблички, содержащей проценты прироста объема общего оборота внешней торговли за последние годы после перелома в кризисе:

1934 г.	+ 25 проц.
1935 г.	+ 19 „
1936 г.	+ 15 „
1937 г.	+ 13 „
1938 г.	+ 1 „

Относительно прошлогоднего импорта следует отметить, что ввоз силовых и рабочих машин, сельскохозяйственных машин и орудий и транспортных средств продолжал расти, вследствие чего удельный вес средств производства в общем импорте достиг 76 проц. В экспорте обращают на себя внимание резкое сокращение вывоза лесных материалов почти на половину и рост вывоза сельскохозяйственных продуктов, вызвавший повышение доли их в общем экспорте до 52 проц. при одновременном падении удельного веса промышленного вывоза до 37 проц. Вследствие более сильного падения импорта, по сравнению с экспортом, пассивность внешней торговли сократилась с 5,1 млн. крон (импорт — 111,1 млн. и экспорт — 106,0 млн. крон) в 1937 году до 3,3 млн. крон (импорт — 107,2 млн.

и экспорт — 103,9 млн. крон) в 1938 году. В распределении внешней торговли по странам следует отметить рост удельных весов обеих ведущих стран — Германии и Англии; на обеих вместе приходится половина импорта и две трети экспорта Эстонии.

Импорт пребывал в прошлом году по объему в точности на уровне докризисного 1929 года, по экспорту же последний превзойден почти на треть, именно за счет сельскохозяйственных товаров. — В сравнении с мировой внешней торговлей развитие торговли Эстонии шло благоприятнее. Против 1937 года объем мировой торговли пал на 9 проц., тогда как объем эстонской внешней торговли вырос на 1 проц. По сравнению с докризисным, первый оказывается в 1938 году ниже почти на четверть, а второй выше приблизительно на 10 проц.

Повышение цен, уже в течение ряда лет сопровождавшее хозяйственный подъем, в прошлом году прекратилось и уступило место небольшому падению, между тем как еще в 1937 году они повысились на 11,0 проц. Эта тенденция к новому падению цен сходится с тенденцией, наблюдаемой в мировой экономике, где, однако, она проявилась более сильно. Индекс оптовых цен Эстонии пал в среднем за 1938 год на 1,2 проц. против предыдущего года, исключительно за счет промышленных товаров, тогда как рост цен пищевых продуктов продолжался. Индекс стоимости жизни же показал дальнейший рост на 5,8 проц. против 1937 года, особенно за счет квартирной платы и питания; то же наблюдалось, хотя в меньшей степени, в других странах. Оба индекса все еще отстают от своего докризисного уровня — оптовые цены на 17,0 проц. и стоимость жизни на 6,0 проц. Из этого следует, что падение курса кроны, составившее после 1932 г. 41 проц., не повлекло за собой снижения покупательной силы кроны, которая, наоборот, даже повысилась. Динамика „ножниц“ цен сельского хозяйства освещена выше, при рассмотрении итогов развития сельского хозяйства.

В соответствии с общим поступательным ходом народного хозяйства шло раз-

витие денежного и кредитного дела, как вытекает из нижеприводимых данных.

Банкнотное обращение расширилось с 49,1 млн. крон в конце 1937 года до 51,7 млн. к концу прошлого года. Рост эмиссии вызывался ростом ссуд эмиссионного Эсти Банка. Твердоценное покрытие (в золоте и в меньшей мере в инвалюте) почти не изменилось, составив 51,6 млн. крон против 51,2 млн. в конце 1937 года. В связи с тем процент покрытия банкнот и текущих счетов Эсти Банка пал соответственно с 59,0 проц. до 57,8 проц., что, однако, далеко превышает предусмотренное законом 40-процентное покрытие. Сравнивая эти данные с цифрами на конец последнего предкризисного 1929 года, оказывается, что последние далеко превзойдены: банкнотное обращение составило тогда 34,0 млн. крон, твердоценное покрытие — 27,2 млн. крон и процент покрытия — 54,1%.

Курс эстонской кроны изменился лишь незначительно в соответствии с движением курса английского фунта, к которому она поставлена в твердую зависимость. В среднем за весь истекший год курс кроны составил 59 проц. к своему золотому паритету, что немного — на 1,7 проц. — уступает курсу кроны в 60 проц. в 1937 году. В докризисном 1929 году крона стояла на уровне паритета, и таким образом нынешний курс ее оказывается ниже на 41 проц.

Работа банков показывала дальнейшее расширение. Сумма вкладов (нетто-вкладов, т. е. без междубанковских вкладов) в частных и важнейших (25) кооперативных банках и государственной сберегательной кассе вместе выросла с 107,1 млн. крон в конце 1937 года до 118,3 млн. крон к концу прошлого года. Сумма ссуд же увеличилась за то же время с 102,3 млн. крон до 114,3 млн. Как видно, прирост вкладов и ссуд за 1938 год был почти равным — соответственно 11,2 млн. и 12,0 млн. крон. По вкладам докризисный уровень 1929 года резко (на $\frac{3}{4}$) превышен, по ссудам же — только на 12 проц.

Снижение темпа развития народного хозяйства сказалось и на государст-

венных финансах. Всего за календарный 1938 год бюджетных доходов поступило 103,2 млн. крон против 97,1 млн. в 1937 году, что составляет прирост в 6,4 проц. Между тем, в предыдущие годы прирост был выше: в 1937 году — 8,9 проц. и в 1936 году — 14,1 проц. Увеличение доходов в 1938 году произошло за счет прямых и косвенных налогов и спиртовой монополии, тогда как доходы от государственных предприятий и имуществ остались на прежнем уровне. Ввиду того, что текущие расходы были значительно меньше доходов, большая часть остатка шла на расходы инвестиционного характера (почти 19 млн. крон). Докризисная сумма государственных доходов, составившая в 1929/30 бюджетном году 95,7 млн. крон, превышена на 10,8 проц. — Смета госбюджета на 1939/40 год составлена на уровне выполнения сметы 1938/39 года, и доходов предусмотрено ею на сумму в 105,9 млн. крон.

*

В общем развитие народного хозяйства Эстонии в 1938 году, несмотря на задерживающее влияние, оказывавшееся на него ухудшением положения мировой экономики, шло путем дальнейшего под'ема, хотя и замедленным, по сравнению с предыдущими годами, темпом. Тормозящее влияние мирового рынка парализовалось в основном ростом производства и экспорта сельскохозяйственных продук-

тов. На сельском хозяйстве, как и на промышленности, в прошлом году сказалось влияние новых крупных капиталовложений предыдущих лет. В еще большей мере последние должны будут содействовать росту производства в обеих основных отраслях народного хозяйства Эстонии в текущем 1939 году.

По мнению кон'юнктурного института Эстонии, „хозяйственное наследие прошлого года является, с точки зрения резервов и возможностей использования их, предпосылкой к благоприятному развитию эстонского народного хозяйства и к сохранению существующей высокой активности также и в текущем 1939 году.“

Подробные итоги 1938 года приведены ниже, в разделе „Экономика Эстонии“.

*

Данные за первые месяцы текущего 1939 года свидетельствуют о новом усилении темпа развития народного хозяйства Эстонии. Так, объем промышленной продукции вырос в среднем за январь и февраль против тех же месяцев 1938 года на 13,9 проц. при прошлогоднем среднегодовом приросте в 5,0 проц., а общий оборот внешней торговли (в текущих ценах) вырос за I квартал против того же квартала 1938 года на 7,9 проц., между тем как в целом за весь прошлый год он показал падение на 2,7 проц.

Balti-Nõukogude kaubandus 1938. a.

Балто-советская торговля в 1938 г.

Balti riikide kaubanduse (ühes Soomega) arengut Nõukogude Liiduga 1938. aastal, eelmise 1937. aastaga kõrvutatult, iseloomustab üldtulemustelt alljärgnev tabel. See tabel on, nagu kogu ülevaade, koostatud Balti riikide statistiliste andmete alusel; võrreldavuse saavutamiseks on andmed vastavate aastate kurside alusel arvatud ümber Nõukogude rublasse, milline mõlemal aastal püsis stabiilsena.

Развитие торговли балтийских стран (включая и Финляндию) с СССР в 1938 г., в сопоставлении с предыдущим 1937 г., характеризуется по общим итогам нижеследующей таблицей. Эта таблица составлена, как и весь обзор, на основе статистических данных балтийских стран; с целью сравнительности данные перечислены по курсам соответствующих лет в советский рубль, пребывавший в оба года стабильным.

Balti-Nõukogude kaubandus*)

	1937. aasta		Saldo	1938. aasta		Saldo
	Sissevedu N. Liidust	Väljavedu N. Liitu		Sissevedu N. Liidust	Väljavedu N. Liitu	
(туh. rbl., praegune kurss: 1 rbl. = ca 74 senti).						
Eesti	8.892	6.193	— 2.699	7.366	6.132	— 1.234
Läti**)	8.853	6.778	— 2.075	8.559	7.787	— 772
Leedu	15.748	9.729	— 6.019	13.309	11.871	— 1.438
Soome	18.730	6.578	—12.152	14.113	4.959	— 9.154
Kokku	52.223	29.278	—22.945	43.347	30.749	—12.598
(Nõuk. Liidu andmetel)	38.829	27.032	—11.797			

Балто-советская торговля.*)

	1937 год.			1938 год.		
	Импорт из СССР.	Экспорт в СССР.	Сальдо.	Импорт из СССР.	Экспорт в СССР.	Сальдо.
(в тысячах рублей)						
Эстония	8.892	6.193	— 2.699	7.366	6.132	— 1.234
Латвия**)	8.853	6.778	— 2.075	8.559	7.787	— 772
Литва	15.748	9.729	— 6.019	13.309	11.871	— 1.438
Финляндия	18.730	6.578	—12.152	14.113	4.959	— 9.154
Всего	52.223	29.278	—22.945	43.347	30.749	—12.598
(По данным СССР)	38.829	27.032	—11.797			

*) 1937. aasta arvud on lõplikud ja seetõttu tähtsusetult erinevad Bülletäänis Nr. 2 — 1938. a. toodutest. 1938. aasta arvud on esialgsed.

**) Andmed Läti sisseveo kohta Nõukogude Liidust 1937. aastal, nagu eelmistel aastatelgi, pole täiesti võrreldavad teiste Balti maade sisseveoarvudega. Teistes maades metsamaterjalid, mis Nõukogude Liidust imporditakse edasisaatmiseks, pärast nende töötlemist, Lääne-Euroopasse, arvestatakse sisseveona. Läti aga kuni 1937. aastani (inkl.) arvestas sääraseid metsamaterjale transiidi

*) Цифры 1937 г. являются окончательными и поэтому незначительно отличаются от приведенных в Бюллетене № 2 — 1938 г. Цифры 1938 г. являются предварительными.

**) Данные о латвийском импорте из СССР за 1937 г., как и за предыдущие годы, не совсем сравнимы с импортными цифрами других балтийских стран. В других странах лесные материалы, ввозимые из СССР для переправки после обработки их в Зап. Европу, включаются в импорт из СССР. Латвия же вплоть до 1937 г. (включ.) учитывала подобные лесоматериалы под транзитом.

Kõigi Balti maade kaubanduse üldlääbikäik kokku Nõukogude Liiduga näitas 1938. aastal, võrreldes eelmise 1937. aastaga, väikest langust 81,5 miljonilt rublalt 74,1 miljonile, s. o. 7,4 miljoni rubla, ehk 9,1 prots. võrra. Vähenemine on tingitud sisseveo läbikäikude tunduvalt langusest, kuna väljaveo vähe suurenemine. Ometi alles 1937. aastal teatavasti leidis aset suur kasv umbes ühe kolmandiku võrra nii sisseveos kui ka väljaveos.

Balti riikide sissevedu Nõukogude Liidust märksa kahanes — 1937. aasta 52,2 miljonilt rublalt 43,3 miljonile 1938. aastal, s. o. 8,9 miljoni rubla, ehk 17,0 prots. võrra. Langus puudutas eranditult kõiki maid, kusjuures kõige tugevam ta oli Soomel, mille sissevedu Nõukogude Liidust vähenes veerandi võrra; Eesti sissevedu langes 17 prots., Leedu — 16 prots., kuna Läti — 3 prots. võrra.

Sisseveo langus ja väljaveo kasv ligikaudu vastavad Nõukogude Liidu väljaja sisseveo arengule, otsustades nende 9 kuu 1938. andmete järgi.

Balti riikide väljavedu Nõukogude Liitu näitas väikest laienemist 1,4 miljoni rubla, ehk 5,0 prots. võrra — 1937. aasta 29,3 miljonilt rublalt 30,7 miljonile. Kasv toimus Läti arvel, mille väljavedu Nõukogude Liitu suurenes 15 prots. võrra, ja eriti Leedu arvel, millel ta suurenes 22 prots. võrra. Eesti väljavedu aga jäi peagu eelmise aasta tasemele, vähenedes tühise 1 prots. võrra, ja ainult Soome väljavedu osutus tugevasti — veerandi võrra — madalamaks eelmisest aastast.

Seoses sellega, et sisseveo vähenemine käis kaasas väljaveo laienemine, Balti riikide üldbilansi passiivsus Nõukogude Liiduga 1938. aastal järsult vähenes. Kui 1937. aastal Balti riikidele passiivne saldo moodustas kokku 22,9

all. Selle tagajärjel Läti sisseveo üldsumma Nõukogude Liidust 1937. aastal on näidatud väiksemana tõelisest umbes 20 tuhande tonni võrra, ca 550 tuhande rubla väärtuses, kuna Nõukogude transiidi summa läbi Läti on sama summa võrra liialdatud. Ent 1938. aastast peale läks Läti teiste Balti maade poolt tarvitatavale meetodile üle, arvestades sellaseid metsamaterjale sisseveos, ega mitte transiidis, ja seetõttu need (umbes 658 tuhande rubla väärtuses) on arvatud 1938. a. importi.

Общий оборот торговли всех балтийских стран, вместе взятых, с СССР показал в 1938 г., по сравнению с предыдущим 1937 г., небольшое падение с 81,5 млн. руб. до 74,1 млн., т. е. на 7,4 млн. руб., или 9,1%. Сокращение обусловлено значительным падением оборотов импорта, тогда как экспорт немного увеличился. Между тем, еще в 1937 г., как известно, произошел крупный рост примерно на треть как импорта, так и экспорта.

Импорт балтийских стран из СССР значительно сократился — с 52,2 млн. руб. в 1937 г. до 43,3 млн. руб. в 1938 г., т. е. на 8,9 млн. руб., или 17,0%. Падение коснулось всех, без исключения, стран, причем наиболее сильным оно было у Финляндии, импорт которой из СССР уменьшился на четверть; импорт Эстонии пал на 17%, Литвы — на 16%, а Латвии — только на 3%.

Падение импорта и рост экспорта почти соответствуют движению экспорта и импорта СССР, судя по данным их за 9 мес. 1938 г.

Экспорт балтийских стран в СССР показал небольшое расширение на 1,4 млн. руб., или 5,0% — с 29,3 млн. руб. в 1937 г. до 30,7 млн. Рост состоялся за счет Латвии, экспорт которой в СССР вырос на 15%, и особенно Литвы, у которой он увеличился на 22%. Экспорт Эстонии же остался почти на прежнем уровне, сократившись на ничтожный 1%, и только финский экспорт оказался сильно — на четверть — ниже уровня предыдущего года.

В связи с тем, что сокращение импорта сопровождалось расширением экспорта, пассивность общего баланса балтийских стран с СССР в 1938 г. резко уменьшилась. Если в 1937 г. пассивное для балтийских стран сальдо составило

Вследствие этого общая сумма импорта Латвии из СССР за 1937 г. преуменьшена приблизительно на 20 тыс. тонн, стоимостью в 550 тыс. руб., между тем как цифра советского транзита через Латвию была преувеличена на ту же сумму. Начиная с 1938 г., однако, Латвия перешла к применяемому другими балтийскими странами методу учета таких лесоматериалов в импорте, а не в транзите, и поэтому в таблице они (ок. 658 тыс. руб.) включены в цифру импорта 1938 г.

miljonit rubla (52,2 miljoni rublalise sisseveo ja 29,3 miljoni väljaveo juures), siis 1938. aastal passiivne saldo laskus 12,6 miljoni rublale (sissevedu — 43,3 miljoni ja väljavedu — 30,7 miljoni rubla). Tänu sellele, kui 1937. aastal vaid vähe üle poole Balti riikide üldsisseveost Nõukogude Liidust osutus kaetuks väljaveoga, siis 1938. aastal väljavedu kattis juba ligi $\frac{3}{4}$ sisseveost.

Bilansi seis paranemine sündis kõigi Balti riikide juures, ja kõigile neile passiivne saldo näitas vähenemist. Eriti tunduvalt kahanes passiivsus Lätil, samuti Soomel; siiski Soomel väljavedu ulatub vaid ühe kolmandikule sisseveost, kuna teistel maadel väljavedu katab valdava enamuse — üle 80 prots. — sisseveost.

Ent Nõukogude Liidu majandussuhtes Balti maadega mängib suurt osa mitte ainult väliskaubandus, vaid ka Balti riikide laevade prahtimine Nõukogude kaupade veoks, samuti Nõukogude transiit läbi nende maade, milledest saadav tulu moodustab suuri summe. Seetõttu ettekujutuse saamiseks majandussuhete tõelisest bilansist Nõukogude Liiduga on tarvis väliskaubanduse kõrval arvestada ka neid tululiike. Sellase, kuigi piiratud maksubilansi koostamine Balti riikide ja Nõukogude Liidu vahel on aga võimalik ainult Eesti suhtes, sest toimetuse kasutada pole andmeid laevade prahtimisest ja transiidist laekunud summade kohta Läti, Leedu ja Soome suhtes. Eesti maksubilanss Nõukogude Liiduga 1938. aasta kohta avaldatakse järgmises Bülletääni numbris; ta saldo (peale väliskaubanduse ka laevaprahtide ja transiitlute arvestades) osutub eelandmete järgi Eestile mitte passiivseks, vaid aktiivseks.

Kahtlemata ka teistel Balti riikidel 1938. aasta maksubilanss peab olema märksa soodsam kui ta tähtsaim osa — kaubandusbilanss. Mõödunud aastal (vaata Bülletään Nr. 2 — 1938. a.) prahirahade kohta käivate andmete kasutades tehti umbkaudseid 1937. aasta maksubi-

всего 22,9 млн. руб. (при импорте в 52,2 млн. и экспорте в 29,3 млн. руб.), то в 1938 г. пассивное сальдо опустилось до 12,6 млн. руб. (импорт — 43,3 млн. и экспорт — 30,7 млн. руб.). Благодаря этому, если в 1937 г. только немного больше половины всего импорта балтийских стран из СССР оказалось покрытым экспортом, то в 1938 г. экспорт покрывал уже почти $\frac{3}{4}$ импорта.

Улучшение состояния баланса произошло по всем балтийским странам, и пассивное для всех них сальдо показало сокращение. Особенно значительно уменьшилась пассивность для Литвы, а также Финляндии; тем не менее у Финляндии экспорт составляет только треть импорта, тогда как у остальных стран экспорт покрывает подавляющее большинство — свыше 80% — импорта.

Однако, в экономических отношениях СССР с балтийскими странами крупную роль играет не только внешняя торговля, но и фрахтование судов балтийских стран для перевозки советских грузов, а также советский транзит через эти страны, доходы от которых составляют крупные суммы. Поэтому для получения представления о действительном балансе экономических отношений с СССР необходимо учесть, наряду с внешней торговлей, также и эти статьи. Составление подобного, хотя ограниченного расчетного баланса с между балтийскими странами и СССР, возможно, однако, только в отношении Эстонии, ибо в распоряжении редакции не имеется данных о размерах поступлений по фрахтованию судов и по транзиту относительно Латвии, Литвы и Финляндии. Расчетный баланс Эстонии с СССР за 1938 г. будет опубликован в следующем номере Бюллетеня; его сальдо (с учетом, кроме внешней торговли, также и судовых фрахтов и транзитных доходов) оказывается, по предварительным данным, не пассивным, а активным для Эстонии.

Несомненно, и для других балтийских стран расчетный баланс 1938 г. должен быть гораздо более благоприятным, чем важнейшая составная часть его — торговый баланс. В прошлом году (см. Бюллетень № 2 — 1938 г.) были путем использования данных о фрахтах сдела-

lansi arvutlusi Läti ja Soomega; need näitasid esimesel neist 2,1 miljoni rublaga passiivse väliskaubandussaldo asemel 1,9 miljoni rublaga aktiivset saldo, kuna Soomes — passiivsuse tunduvalt vähenemist 12,2 miljoni rublalt 10,1 miljoni rublale.

Balti riikide sisseveo koostis Nõukogude Liidust 1938. aastal oli järgmine:

Balti sisseveo struktuur Nõukogude Liidust 1938. a.

	Eesti	Läti (% ⁰ / ₀ -es)	Leedu	Soome [*]
Toitained . . .	32	7	9	30
Toor- ja poolvalmisained . .	48	73	64	68
Valmissaadused	20	20	27	2
Kokku	100%	100%	100%	100%

Nagu tabelist nähtub, kõigi Balti riikide sissevedu Nõukogude Liidust koosneb põhilikult toor- ja poolvalmisainetest, millele langeb $\frac{1}{2}$ kuni $\frac{3}{4}$ iga maa sisseveost Nõukogude Liidust. Toitained seisavad II kohal Eesti ja Soome sisseveos ($\frac{1}{3}$ kummagi üldsisseveost) ja III kohal Lätil ja Leedul (vastavalt 7 ja 9 prots.). Valmissaadused aga asuvad teisel kohal Läti ja Leedu sisseveos ($\frac{1}{5}$ ja $\frac{1}{4}$ sisseveost) ja kolmandal — Eesti sisseveos ($\frac{1}{5}$). Valmissaaduste osatähtsus Soome sisseveos oli tähtsusetu, võrreldes vaid 2 protsendile.

Eelmise 1937. aastaga võrreldes (vaata Bülletään nr. 2 — 1938. a.), sisseveo struktuuris toimusid üldiselt vaid väikesed muudatused, ja ainult Eesti juures olid nihkumised tunduvalt suuremad. Kõigi maade juures, Soome välja arvatud, võis märgata toor- ja poolvalmisainete erikaalu nõrka

*) Lõplike andmete järgi osutub Bülletäänis Nr. 2 — 1938. a. toodud Soome sisseveo struktuur Nõukogude Liidust 1937. a. vähe teissuguseks: toitained moodustavad 25 prots. üldsisseveost, toor- ja poolvalmisained — 72 prots. ja valmissaadused — 3 prots.

ны приблизительные исчисления расчетного баланса 1937 г. для Латвии и Финляндии, показавшие для первой из них, вместо пассивного сальдо внешней торговли в 2,1 млн. руб., активное сальдо в 1,9 млн. руб., а для Финляндии — значительное сокращение пассивности с 12,2 млн. руб. до 10,1 млн.

Состав импорта балтийских стран из СССР в 1938 г. представляется следующим:

Структура балтийского импорта из СССР в 1938 г.

	Эстония	Латвия (в % ⁰ / ₀ -ах)	Литва	Финлянд. [*]
Пищевые продук.	32	7	9	30
Сырые и полуоб- раб. материалы	48	73	64	68
Изделия	20	20	27	2
Всего	100%	100%	100%	100%

Как видно из таблицы, импорт всех балтийских стран из СССР в основном состоит из сырых и полуобработанных материалов, на которые приходится от $\frac{1}{2}$ до $\frac{3}{4}$ всего ввоза каждой страны из СССР. Пищевые продукты стоят на II месте в импорте Эстонии и Финляндии (по $\frac{1}{3}$ всего импорта их) и на III месте у Латвии и Литвы (соответственно 7% и 9%). Изделия же занимают второе место в ввозе Латвии и Литвы ($\frac{1}{5}$ и $\frac{1}{4}$ импорта) и третье — в ввозе Эстонии ($\frac{1}{5}$). Доля изделий в финском импорте была ничтожной, составив только 2%.

В сравнении с предыдущим 1937 г. (см. Бюллетень № 2 — 1938 г.), структура импорта подверглась в общем лишь небольшим изменениям, и только у Эстонии сдвиги были более значительными. По всем странам, кроме Финляндии, замечался слабый рост удельного веса сы-

*) По окончательным данным, приведенная в Бюллетене № 2 — 1938 г. структура импорта Финляндии из СССР за 1937 г. представляется немного иной: пищевые продукты составляют 25% всего импорта, сырые и полуобработанные материалы — 72% и изделия — 3%.

kasvu, milline oli suurem ainult Eestil, samuti veidi tugevamat toitainete osatähtsuse tõusu (ka Soomel, kus kasv oli tunduvalt). Toitainete kui ka toor- ja poolvalmisainete tähtsuse tõusu tagajärjel valmissaaduste erikaal loomulikult pidi märksa langema, mida võiski tähele panna kõigi maade juures, eriti Eesti juures, kus valmissaaduste osatähtsus langes ühe kolmandiku võrra.

Nõukogude Liidust 1938. aastal ostetud põhilikud sisseveokaubad olid maade järgi järgmised.*) Eestil — teravili (1,4 miljonit kr.), väetised (1,1 miljonit kr.) ja naftasaadused (874 tuhat kr.). Lätil — väetised (2,5 miljonit latti), naftasaadused (1,1 miljonit latti) ja põllumajandusmasinad (1,0 miljonit latti). Leedul — naftasaadused (3,7 miljonit latti), metsamaterjalid (2,0 miljonit latti), kivistüsi (1,7 miljonit latti) ja väetised (1,5 miljonit latti). Soomel — metsamaterjalid (48 miljonit marka) ja teravili (31,1 miljonit marka). Loetletud tähtsamad kaubad haaravad $\frac{1}{2}$ kuni $\frac{2}{3}$ iga maa üldsisseveost Nõukogude Liidust.

Teisejärgulistest kaupadest paistavad silma oma 5—10-protsendilise osatähtsusega vastava maa üldsisseveos Nõukogude Liidust järgmised. Eesti — põllumajandusmasinad (473 tuhat kr.); Läti — tubak (688 tuh. latti), metsamaterjalid (645 tuh. latti) ja sool (490 tuh. latti); Leedu — puuvillariie ja -lõng (1,3 miljonit latti), sool (1,3 miljonit latti), põllumajandusmasinad (849 tuh. latti) ja autod (699 tuh. latti); Soome — väetised (10,7 miljonit marka), naftasaadused (ca 10,5 miljonit marka) ja tubak (7,8 miljonit marka). — Nõukogude Liidu tähtsust üksikute tähtsamate kaupade sisseveos käsitatakse allpool.

Balti maade väljaveo struktuuri Nõukogude Liitu iseloomustab järgmine tabel:

* Balti riikide valuutade keskmised kursid 1938. aastal olid järgmised: 1 Eesti kroon = 1,41 rubla, 1 Läti latti = 1,02 rubla, 1 Leedu latti = 89 kop., 1 Soome mark = 11,4 kop.

рых и полуобработанных материалов, бывший более крупным только у Эстонии, а также немного большее повышение доли пищевых продуктов (также и у Финляндии, где рост был значительным). В результате усиления значения как пищевых продуктов, так и сырых и полуобработанных материалов удельный вес изделий, естественно, должен был значительно пасть, что и наблюдается у всех стран, особенно у Эстонии, где доля изделий пала на треть.

Основные импортные товары, поступившие из СССР в 1938 г., были по странам следующие.*) Эстония — зерновые (1,4 млн. кр.), удобрения (1,1 млн. кр.) и нефтепродукты (874 тыс. кр.). Латвия — удобрения (2,5 млн. лат.), нефтепродукты (1,1 млн. лат.) и сельскохозяйственные машины (1,0 млн. лат.). Литва — нефтепродукты (3,7 млн. лит.), лесные материалы (2,0 млн. лит.), каменный уголь (1,7 млн. лит.) и удобрения (1,5 млн. лит.). Финляндия — лесные материалы (48 млн. мар.) и зерновые (31,1 млн. мар.). Приведенные важнейшие товары охватывают от $\frac{1}{2}$ до $\frac{2}{3}$ всего импорта каждой страны из СССР.

Из второстепенных товаров выделяются с удельным весом в 5—10% к общему импорту данной страны из СССР следующие. Эстония — сельскохозяйственные машины (473 тыс. кр.); Латвия — табак (688 тыс. лат.), лесные материалы (645 тыс. лат.) и соль (490 тыс. лат.); Литва — хл.-бум. ткани и пряжа (1,3 млн. лит.), соль (1,3 млн. лит.), сельскохозяйственные машины (849 тыс. лит.) и автомобили (699 тыс. лит.); Финляндия — удобрения (10,7 млн. мар.), нефтепродукты (ок. 10,5 млн. мар.) и табак (7,8 млн. мар.). — О значении СССР в общем ввозе отдельных важнейших товаров сказано ниже.

Структура экспорта балтийских стран в СССР характеризуется следующей таблицей:

*) Курсы валют балтийских стран в среднем за 1938 г. составили: 1 эст. крона = 1,41 руб., 1 латв. лат = 1,02 руб., 1 лит. лит. = 89 коп., 1 финская марка = 11,4 коп.

Балти väljaveo struktuur Nõukogude Liitu 1938. a.

	Eesti	Läti (%-%-es)	Leedu	Soome*)
Elusloomad . . .	50	39	84	—
Toitained . . .	12	—	—	6
Toor- ja poolvalmisained . . .	12	12	6	10
Valmissaadused . . .	26	49	10	84
Kokku	100%	100%	100%	100%

Balti riikide väljavedu Nõukogude Liitu iseloomustab elusloomade ülekaal Eesti ja Leedu juures (vastavalt 1/2 ja 84 prots. nende üldväljaveost Nõukogude Liitu) ja valmissaaduste ülekaal — Soome ja Läti juures (samuti 1/2 ja 84 prots. väljaveost.). Teisel kohal Eesti ja Leedu väljaveos asuvad valmissaadused (1/4 ja 10 prots. väljaveost), Läti väljaveos — elusloomad (39 prots.) ja Soome — toor- ja poolvalmisained (10 prots.). Kolmandal kohal Eesti ja Soome väljaveos seisavad toitained (12 ja 6 prots. väljaveost), kuna Läti ja Leedu väljaveos — toor- ja poolvalmisained (samuti 12 ja 6 prots.). Toitained Eesti väljaveos jagavad II kohta toor- ja poolvalmisainetega. Täiesti puudub elusloomade väljavedu Soomes ja toitainete — Lätil ja Leedul.

1938. ja 1937. a. väljaveo struktuure omavahel võrreldes selgub, et elusloomade osatähtsus on 1937. aasta vastu märksa tõusnud kõigil maadel (ainult Leedul oli

*) Soome väljaveo struktuur 1937. aastal lõplike andmete järgi erineb Bülletäänis Nr. 2—1938. a. toodust ja osutub järgmiseks: toitained — 8 prots., toor- ja poolvalmisained — 43 prots. ja valmissaadused — 49 prots. kogu väljaveost. Eldasi Leedu väljaveos veised moodustasid 458 tükki 192 tuh. liti väärtuses ja hobused — 363 tükki 152 tuh. liti eest; Soome väljaveos töötlemata värvilised metallid moodustasid 22,4 miljonit, töötletud nahad (tallanahk) — 7,8 miljonit ja metallkaup — umbes 5 miljonit marka.

Структура балтийского экспорта в СССР в 1938 г.

	Эстония	Латвия (в %-%-ах)	Литва	Финляндия*)
Животные . . .	50	39	84	—
Пищевые продукты	12	—	—	6
Сырые и полуобработ. материалы	12	12	6	10
Изделия . . .	26	49	10	84
Всего . . .	100%	100%	100%	100%

Экспорт балтийских стран в СССР характеризуется преобладанием животных у Эстонии и Литвы (соответственно 1/2 и 84% всего экспорта их в СССР) и преобладанием изделий — у Финляндии и Латвии (также 1/2 и 84% всего экспорта). Второе место в вывозе Эстонии и Литвы занимают изделия (1/4 и 10% экспорта), в вывозе Латвии — животные (39%) и Финляндии — сырые и полуобработанные материалы (10%). На третьем месте в экспорте Эстонии и Финляндии стоят пищевые продукты (12% и 6% вывоза), а в экспорте Латвии и Литвы — сырые и полуобработанные материалы (также 12% и 6%). Пищевые продукты в эстонском экспорте делят II место с сырыми и полуобработанными материалами. Совершенно отсутствует экспорт животных у Финляндии и пищевых продуктов — у Латвии и Литвы.

Сравнивая между собой структуры экспорта 1938 и 1937 гг., оказывается, что удельный вес животных значительно повысился против 1937 г. по всем стра-

*) Структура финского экспорта 1937 г. по окончательным данным, расходится с приведенной в Бюллетене № 2 — 1938 г. и является следующей: пищевые продукты — 8%, сырые и полуобработанные материалы — 43% и изделия — 49% всего экспорта. Далее, в экспорте Литвы крупный рогатый скот составил 458 гол. на 192 тыс. лит. и лошади — 363 гол. на 152 тыс. лит., а в экспорте Финляндии цветные металлы не в деле составили 22,4 млн., выделанные кожи (подожвенная) — 7,8 млн. и металл, изделия — ок. 5 млн. мар.

kasv tõhtsusetu). Samuti ka valmissaaduste erikaal näitas kasvu: tähtsusetut Lätlil ja väga suurt Soomel ($\frac{2}{3}$ võrra), kuna Eesti ja Leedu väljaveos ta jäi endiseks. Vastuoksa — toitainete ja toor- ning poolvalmisainete osatähtsused näitasid tugevat langust kõigi maade juures, eriti suurt toor- ja poolvalmisainetes Läti (ligi $\frac{1}{2}$ võrra) ja Soome (4-kordset) juures.

Tähtsamateks väljaveokaupadeks Nõukogude Liitu olid 1938. aastal järgmised. Eesti — elussead (25,8 tuhat tükki 2,2 miljoni krooni väärtuses), tallanahk (866 tuhat kr.), piim (541 tuhat kr.) ja toornahad (512 tuhat kr.). Läti — elussead (24,0 tuhat tükki 3,0 miljoni latti eest), paber (1,9 milj. latti), töötletud nahad (1,5 miljonit latti) ja toornahad (953 tuh. latti). Leedu — elussead (97,0 tuh. tükki 10,9 miljoni liti väärtuses) ja tallanahk (1,4 miljonit litti). Soome — laevad (11,0 miljonit marka), tallanahk (7,9 miljonit marka), metallkaubad (5,9 miljonit marka), masinad (5,4 miljonit marka) ja paber (4,4 miljonit marka). Need kaubad moodustavad valdava enamuse (80 kuni 95 prots.) iga maa üldväljaveost.

Vähemtähtsatest väljaveokaupadest väärivad mainimist järgmised, millised omavad vähem kui 10-protsendilise erikaalu vastava maa üldväljaveost. Eesti — paber (226 tuhat krooni); Läti — papp (337 tuhat latti); Leedu — toornahad (724 tuhat litti) ja veised (1,1 tuh. tükki 310 tuh. liti eest); Soome — töötlemata metallid (2,7 miljonit marka) ja piimasaadused, peagu tervelt juust (2,0 miljonit marka). Niisiis Eesti, Läti ja Leedu väljaveos omavad mõõduandva koha elussead ning Soome väljaveos — metallid ja nende teosed.

Nõukogude Liidu tähtsus Balti riikide väliskaubandusele selgub järgmisest tabelist:

нам (только у Литвы рост был незначительным). Точно также доля изделий показала рост: незначительный у Латвии и огромный у Финляндии (на $\frac{2}{3}$), при стабильности удельного веса изделий в экспорте Эстонии и Литвы. Наоборот, доли пищевых продуктов и сырых и полуобработанных материалов показали сильное снижение по всем странам, особенно крупное по сырым и полуобработанным материалам у Латвии (почти на $\frac{1}{2}$) и Финляндии (в 4 раза).

Важнейшие экспортные товары в СССР были в 1938 г. следующими: Эстония — живые свиньи (25,8 тыс. гол., стоимостью в 2,2 млн. кр.), подошвенная кожа (866 тыс. кр.), молоко (541 тыс. кр.) и сырые кожи (512 тыс. кр.). Латвия — живые свиньи (24,0 тыс. голов, на сумму в 3,0 млн. лат.), бумага (1,9 млн. лат.), выделанные кожи (1,5 млн. лат.) и сырые кожи (953 тыс. лат.). Литва — живые свиньи (97,0 тыс. голов, стоимостью в 10,9 млн. лит.) и подошвенная кожа (1,4 млн. лит.). Финляндия — судна (11,0 млн. мар.), подошвенная кожа (7,9 млн. мар.), металл. товары (5,9 млн. мар.), машины (5,4 млн. мар.) и бумага (4,4 млн. мар.). Эти товары составляют подавляющее большинство (от 80 до 95%) всего экспорта каждой страны.

Из менее важных экспортных товаров достойны упоминания следующие товары, обладающие удельным весом меньше 10% ко всему экспорту соответствующей страны. Эстония — бумага (226 тыс. кр.); Латвия — картон (337 тыс. лат.); Литва — сырые кожи (724 тыс. лит.) и крупный рогатый скот (1,1 тыс. гол., на сумму в 310 тыс. лит.); Финляндия — металлы не в деле (2,7 млн. мар.) и молочные продукты, почти целиком сыр (2,0 млн. мар.). Таким образом, решающее значение в вывозе Эстонии, Латвии и Литвы имеют живые свиньи, а в вывозе Финляндии — металлы и изделия из них.

Значение СССР для внешней торговли балтийских стран выясняется из следующей таблицы:

Nõukogude Liidu osatähtsus Balti riikide väliskaubanduses 1938. a.

Доля СССР во внешней торговле балтийских стран в 1938 г.

	Eesti	Läti	Leedu	Soome	Üldse		Эстония	Латвия	Литва	Финлянд.	В общем
	(%-es vastava maa üldsisse- või väljaveost)						(в %-ах к общему импорту или экспорту соотв. страны)				
Sissevedu						Импорт из СССР	4,9	3,7	6,7	1,4	2,8
Nõuk. Liidust	4,9	3,7	6,7	1,4	2,8	Экспорт в СССР	4,2	3,4	5,7	0,5	2,0
Väljavedu											
Nõuk. Liitu	4,2	3,4	5,7	0,5	2,0						

Nõuk. Liidu osatähtsus Balti riikide sisseveos kõigub 1,4 prots. ja 6,7 prots. vahel ning väljaveos — 0,5 prots. ja 5,7 prots. vahel. Suurema kaalu omab Nõukogude Liit Leedu väliskaubanduses, edasi tulevad Eesti ja Läti ning kõige taga — Soome. Võttes Balti sisseveo kogusumma Nõukogude Liidust, selle erikaal Balti riikide üldsisseveos ulatub 2,8 protsendile 1937. a. 3,2 prots., 1936. a. 3,5 prots., 1935. a. 4,0 prots. ja 1934. a. 4,7 prots. vastu. Veelgi madalamaks osutub Nõukogude Liidu osatähtsus Balti väljaveo üldsummas: ta võrdub 2,0 protsendile 1937. a. 1,8 prots., 1936. a. 1,7 prots., 1935. a. 2,3 prots. ja 1934. a. 2,2 prots. vastu. Nagu sellest järgneb, Nõukogude Liidu osa sisseveos näitab vähenemist; väljaveos aga ta vastupidiselt näitab viimastel aastatel kasvu. — Kuid Balti riikide tähtsus Nõukogude Liidu väliskaubanduses pole samuti kõrge, sest nende üldrikaal Nõukogude Liidu sisseveos ulatus näit. 1937. a. umbes 2 prots. ja väljaveos — umbes 2,2 prots. peale.

Vaatamata Nõukogude Liidu üldiselt madalale tähtsusele Balti riikide väliskaubanduses, reas tähtsamates kaupades on Nõukogude Liidu erikaal siiski suur. Nii 1938. aastal Nõukogude Liidu erikaal soola sisseveos ulatus $\frac{1}{5}$ kuni $\frac{3}{4}$, naftasaaduste — $\frac{1}{4}$ ja $\frac{1}{2}$ (Eestil ja Leedul), väetiste — $\frac{1}{5}$ ja $\frac{1}{4}$ (Eestil ja Leedul), metsamaterjalide $\frac{1}{3}$ kuni 90 prots. (Eesti väljaarvatud), teravilja — $\frac{1}{2}$ (Eesti). Väljaveos Nõukogude Liidu tähtsus osutub kõrgeks elussigades — $\frac{1}{5}$ kuni $\frac{1}{2}$ (Soome väljaarvatud), toornahkades — $\frac{1}{5}$ kuni $\frac{1}{2}$ (jällegi peale Soome), tallanahas — peagu kõik 100 prots. (kõigil

Удельный вес СССР в импорте балтийских стран колеблется между 1,4% и 6,7%, а в экспорте — между 0,5 и 5,7%. Наибольшим весом СССР обладает во внешней торговле Литвы, затем идут Эстония и Латвия и позади всех — Финляндия. Если взять всю сумму балтийского импорта из СССР, то удельный вес его в общем импорте балтийских стран составит 2,8% против 3,2% в 1937 г., 3,5% в 1936 г., 4,0% в 1935 г. и 4,7% в 1934 г. Еще более низкой представляется доля СССР во всей сумме балтийского экспорта: она равна 2,0% против 1,8% в 1937 г., 1,7% в 1936 г., 2,3% в 1935 г. и 2,2% в 1934 г. Как из этого следует, роль СССР и импорте показывает снижение; в экспорте же она, наоборот, в последние годы показывает рост. — Однако, значение балтийских стран во внешней торговле СССР также невелико, поскольку общий удельный вес их в импорте СССР составил напр. в 1937 г. около 2% и в экспорте — около 2,2%.

Несмотря на в общем невысокое значение СССР для внешней торговли балтийских стран, по ряду важнейших товаров удельный вес СССР все же является крупным. Так, в 1938 г. доля СССР в импорте соли равнялась от $\frac{1}{5}$ до $\frac{3}{4}$, нефтепродуктов — $\frac{1}{4}$ и $\frac{1}{2}$ (для Эстонии и Литвы), удобрений — $\frac{1}{5}$ и $\frac{1}{4}$ (Эстония и Литва), лесоматериалов — от $\frac{1}{3}$ до 90% (кроме Эстонии), зерновых — $\frac{1}{2}$ (Эстония). В области экспорта значение СССР представляется крупным по свиньям — от $\frac{1}{5}$ до $\frac{1}{2}$ (кроме Финляндии), сырым кожам — от $\frac{1}{5}$ до $\frac{1}{2}$ (опять кроме Финляндии), подошвенной

maadel), paberis — 40 prots. (ainult Läti), piimas — 100 prots. (Eesti), laevades — $\frac{1}{3}$ (Soome.).

Teiselt poolt Nõukogude Liidu välis-kaubanduses Balti riikide osa on mõne kauba suhtes samuti suur. Näit. 1937. a. Balti riigid ostsid enamuse Nõukogude soola väljaveost, suure osa põllumajandusmasinatest ja väetistest. Nõukogude elussigade sissevedu tuli kõigi 100 prots. ulatuses Balti maadest; piimasaadused saabusid oma suures enamuses sealtsamast; sama on maksev töötletud nahkade ülekaaluka osa kohta.

Nõukogude Liidu transiidi läbi käigud üle Balti riikide (Soome kohta transiidi andmed puuduvad) olid 1937. aastaga kõrvutatult järgmised, kusjuures Läti läbistava transiidi suhtes tuleb arvestada lhk. 35 märkmes öelduga:

Nõukogude Liidu transiit läbi Balti riikide.

	1937. a. (tuh. tonn.)	1938. a.
Eesti	0,5	0,4
Läti	159	79
Leedu	38	8
Kokku	198	87

Tabelist selgub, et Nõukogude transiit läbi Eesti, Läti ja Leedu kokku näitas edasist järsku vähenemist, langes 1937. aastaga võrreldes enam kui poole võrra. Langus puudutas kõiki maid, kusjuures transiit läbi Läti kahanes poole võrra, läbi Leedu — ligi 5-kordselt, kuna transiit läbi Eesti, juba niigi tähtsusetu, langes veelgi ühe viiendiku võrra, ulatuses vaid umbes 400 tonnile. Lähikäikude järsk vähenemine seletub metsamaterjalide väljaveo tugeva langusega Nõukogude Liidust, milledest transiit põhilikult koosneski. Nüüd on peamiseks transiitkaubaks, millele langeb pool üldlähikäigust, kivisüsi. Transiit peagu kogu ulatuses tuli Nõukogude Liidust, ja ainult 1,2 tuhat tonni suundus Nõukogude Liitu.

koje — почти все 100% (у всех стран), бумаге — 40% (только Латвия), молоку 100% (Эстония), суднам — $\frac{1}{3}$ (Финляндия).

С другой стороны, во внешней торговле СССР роль балтийских стран по некоторым товарам также является крупной. Так, в 1937 г. балт. государства закупили большинство экспорта советской соли, крупную часть сельскохозяйственных машин и удобрений. Советский импорт живых свиней шел на все 100% из балтийских стран; молочные продукты в подавляющем большинстве поступали от туда же; то же самое действительно в отношении преобладающей части выделанных кож.

Обороты транзита СССР через балтийские страны (данные о транзите через Финляндию отсутствуют) были в сопоставлении с 1937 г. следующими, причем в отношении транзита через Латвию необходимо учесть сказанное в выноске к стр. 35:

Транзит СССР через балтийские страны.

	1937 г. (тыс. тонн)	1938 г.
Эстония	0,5	0,4
Латвия	159	79
Литва	38	8
Всего	198	87

Из таблицы явствует, что советский транзит через Эстонию, Латвию и Литву вместе показал дальнейшее резкое сокращение, упав, по сравнению с 1937 г., более чем на половину. Падение коснулось всех стран, причем транзит через Латвию сократился на половину, через Литву — почти в 5 раз, а транзит через Эстонию, и так уже незначительный, пал еще на одну пятую, составив всего только около 400 тонн. Резкое сокращение оборотов объясняется сильным падением вывоза лесных материалов из СССР, из которых в основном и состоял транзит. Теперь главным транзитным товаром, на который приходится половина общего оборота, является каменный уголь. Транзит почти целиком шел из СССР, и только 1,2 тыс. тонн направлялось в СССР.

Nõukogude Liidu majandus. Экономика СССР.

Väliskaubandus.

ВНЕШНЯЯ ТОРГОВЛЯ.

Väliskaubandus I—III veerandil 1938. a.

Внешняя торговля в I—III кварт. 1938 г.

Nõukogude Liidu möödunud 1938. aasta väliskaubanduse kohta on seni avaldatud vaid esimese 9 kuu andmed. Nende järgi osutuvad I—III veerandi väliskaubanduse tulemused järgmisteks:

Väliskaubandus

Внешняя торговля.

I—III veer. 1937. I—III veer. 1938.

(miljon. rbl., praegune kurss:

1 rbl. = ca 74 senti)

Sissevedu	1.012,8	1.046,0
Väljavedu	1.218,5	925,2
Üldläbikäik	2.231,3	1.971,2
Saldo	+ 205,7	— 120,8

Väliskaubanduse üldläbikäik I—III veerandil näitas, võrreldes 1937. aasta sama ajavahemikuga, langust 260,1 miljoni rubla, ehk 11,7 prots. võrra. Langus on tingitud väljaveo tunduvalt kahanemisest 293,3 miljoni rubla, ehk 24,1 prots. võrra, kuna sissevedu isegi vähe tõusis — 33,2 milj. rubla, ehk 3,3 prots. võrra. Selle tagajärjel bilanss muutus eelmise 1937. a. aktiivsest (205,7 miljoni rubla võrra) passiivseks 120,8 miljoni rublaga.

Sisseveo vaid tähtsusetu kasvu põhjustas toor- ja poolvalmisainete impordi tunduvalt kahanemine, mille vaevaga kattis valmissaaduste, toitainete ja ka elusloomade sisseveo tõus. Ühenduses sellega toor- ja poolvalmisainete osatähtsus üldsisseveos langes 1937. aastal olnud 50,3 protsendilt 39,0 protsendile, kuna valmissaaduste osatähtsus tõusis 41,4 protsendilt 47,7 protsendile, toitainete — 6,4 protsendilt 10,5 protsendile ja elusloomade — 1,9 protsendilt 2,8 protsendile. Märkimist väärib järgmiste tähtsamate kaupade sisseveo langus: vase — 29 miljoni rubla võrra, tina — 13 miljoni, inglislina — 22 miljoni, mustmetallide — 6 miljoni, kautshuki — 26 miljoni ja villa — 7 miljoni rubla võrra; tõusu näitas nisu

sissevedu — 27 miljoni rubla võrra, puuvilja — 14 miljoni, elusloomade — 9 miljoni, nikli — 10 miljoni rubla võrra ja ka masinate import. Kogu sisseveost langes 87,5 prots. tootmisvahenditele ja 12,5 prots. tarvituskaupadele, kuna 1937. aasta samal I—III veerandil tootmisvahendite osatähtsus ulatus 91,9 protsendile ja tarvituskaupade — 8,1 protsendile.

Mis puutub muudatusesse sisseveo jaunemises riikide järgi, siis esikohal seisvate P.-A. Ühendriikide osatähtsus Nõukogude Liidu üldsisseveos järsult tõusis ja ulatub nüüd ligi ühe kolmandikule, samuti tõusid ka Inglise, Austraalia, Hiina ja Prantsuse osatähtsused, kuna Kanada, Jaapani ja Saksa erikaalud langesid, eriti viimasel — ligi viiekordselt.

Väljaveo tunduvalt langus on tingitud toor- ja poolvalmisainetest ja valmissaadustest, kuna toitainete väljavedu näitas järsku kasvu. Selle tagajärjel toor- ja poolvalmisainete osatähtsus üldväljaveos langes 63,5 protsendi pealt 49,1 prots. peale ja valmissaaduste — 20,4 prots. pealt 19,2 prots. peale. Toitainete erikaal aga vastuoksa tõusis 16,1 protsendilt 31,7 protsendile. Üksikutele tähtsamatele väljaveokaupadele oli läbikäikude langus järgmine: metsamaterjalid — 147 miljoni rubla võrra, või — 27 miljoni, karusnahad — 30 miljoni, naftasaadused — 40 miljoni, puuvill — 57 miljoni rubla võrra; tõusu näitas teravilja väljavedu — 129 miljoni rubla võrra.

Väljaveo suundumises riikide järgi olid tähtsamad muudatused järgmised. Väljavedu Inglise langes summalt tunduvalt, ent siiski läheb sinna ligi kolmandik väljaveost. Langust näitasid veel Prantsuse, Iraani ja eriti P.-A. Ühendriikide ning Hispaania osatähtsused. Tõusid aga Belgia, Hiina ja Hollandi erikaalud.

Väliskaubanduse uued juhid.

Новые руководители внешней торговли.

Möödunud aasta lõpul määrati Nõukogude Liidu väliskaubanduse rahvalkomissa-

riks E. Tshvjalevi asemele A. Mikojan, kes ühtlasi jääb Nõukogude Liidu rahvakomissaride nõukogu esimehe asetäitjaks. Välistkaubanduse rahvakomissari asetäitjateks määrati M. Stepanov, J. Kaganovitsh ja A. Krutikov.

Uued kaubanduskokkulepped.

Новые торговые соглашения.

7. veebruaril kirjutati alla rida majanduslikke protokolle ja lepinguid Itaalia-ga, milledega likvideeritakse tülküsimused ja reguleeritakse kaubanduse läbikäike Nõukogude Liidu ja Itaalia vahel.

11. veebruaril sõlmiti kaubanduskokkulepe Lätiga ja 14. veebruaril kirjutati alla kaubanduskokkuleppele 1939. aasta peale Leeduga.

19. veebruaril kirjutati Moskvast alla

Nõukogude Liidu ja Poola vahelistele kaubanduslepingule, kaubanduskokkuleppele ja kliiringkokkuleppele. Kaubandusleping on esimesel Nõukogude-Poola majanduslepinguks, milline põhjeneb enamsoodustuse põhimõttel ja sisaldab rea määrusi kaubanduse läbikäikude ja merevedude kohta. Kaubanduskokkulepe näeb ette kaubanduslike tehingute tunduva laienemise mõlema maa vahel, kusjuures peamisteks väljaveoartikliteks Nõukogude Liidust Poolasse on: puuvill ja ta jäänused, karusnahad, apatiidid, tubak, mangaanmuld, asbest, grafiit jne. Poola väljaveokaubad Nõukogude Liitu oleksid: süsi, mustmetallid, tsink, tekstiilteosed, tekstiilmasinad, töötletud nahad jne. Kliiringkokkulepe näeb ette, et maksimised kaubavahetuse ja teiste väljaminekute alal toimuvad vastastike arvestuste teel Poola kliiring-instituudi kaudu.

Sotsialistlik tootmisjõudude aetus.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЕ РАЗМЕЩЕНИЕ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНЫХ СИЛ.

Väga tähtsa kohta rahvamajanduslikes põhküsimustes omab tootmisjõudude sotsialistliku asetuse probleem, nimelt — kuidas oleks kõige otstarbekohasem asetada tuhanded tööstusettevõtted kogu maal, et võimalikult rohkem vähendada liig kauged ja ebaproduktiivseid vedusid, et kindlustada tootmisjõudude kiiremat tõusu endistest aegadest mahajäänud rahvuslikes vabariikides ja oblastites, et saavutada Nõukogude Liidu tehnilis-majanduslikku iseseisvust ja kaitsevõime kõvendamist.

Kapitalistlikule majanduskorrale ta anarhilise tootmisviisiga on omane äärmiselt ebaühetasane ja ebaotstarbekohane tööstuse aetus ning järjest suurenev tööstuse eemaldumine tooraineteallikatest ja tarvitusrajoonidest. Seda näitab juba asjaolu, et üle 70 prots. kapitalistliku maailma tööstustoodangust toodetakse 4 suurriigis: P.-A. Ühendriikides, Inglises, Saksas ja Prantsuses, kus kokku elab vähem kui 15 prots. kapitalistliku maailma rahvastikust ja millede territoorium moodustab vaid 8,2 prots. kogu kapitalistliku maailma maa-alast. Koloniaalsetel ja poolkoloniaalsetel maadel, kus elab üle poole kogu inimkonnast ja millede territoorium mitmekordselt ületab nimetatud nelja riigi maaala, suurtööstus hoopis puudub või jälle on arenenud tähtsusel määral. Need maad on tööstuslikult arenenud maadele põllumajanduslike ja muudel toorainete varustajateks. Selles seisukorras vägisi hoitaksegi neid maid suurriikide poolt.

Kuid mitte ükski ülemaailmalises ulatuses, vaid ka üksikutes kapitalistlikes riikides leiab aset liigne tööstuse koondumine teatavatesse rajoonidesse ja keskustesse.

Ka tsaristliku Vene kohta oli see maksev. Ligi pool kogu tööstusest oli koondatud vanadesse tööstusrajoonidesse ja umbes 20 prots. Ukrainasse. Teistes määratusuurtes maaosades tööstus embkumb kas hoopis puudus või oli äärmiselt nõrgalt arenenud. Näiteks tootis Siber ainult 2,4 prots. tööstuse üldtoodangust, Uural — 4,7 prots., Turkestani — 1,8 prots. ja kõik idaosaad ja Kesk-Aasia kokku — alla 10 prots. kogu toodangust.

Tooraineid veeti Kesk-Aasiast, Kaukaasiast, Siberist Kesk-Venes asuvatesse tööstuslikesse kubermangudesse tuhanded kilomeetrite kauguselt, kuna valmistoodangusamadest toorainetest pidi sama pikka teed tagasi veetama. Arusaadavalt tõstis see tootmiskulusid. Valitsevate kihtide poliitika oli suunatud rahvuslike ääremaade tööstusliku arengu pidurdamisele, et neid säilitada toorainete baasina Kesk-Vene tööstuslikele kubermangudele.

Sotsialistliku tootmisjõudude asetuse alused on põhjalikult erinevad kapitalistliku asetuse põhimõtetest. Sotsialistlik tootmisjõudude aetus tähendab plaanikindlat, järjest ühetasasemat suurtööstuse jaotust üle kogu maa.

Juba Nõukogude valitsuse algpäevist peale omas tootmisjõudude asetamise küsimus suure tähtsuse rahvamajanduse korraldamises ja arendamises. Kuid seni, kui uute ettevõtete ehitamine oli suhteliselt väikese ulatusega, ei saanud olla ka suuremaid muudatusi tootmisjõudude asetuses.

Alles viisaastakute ajajärgul, kus algas uute ettevõtete massiline püstitamine, hakati teostama tootmisjõudude sotsialistliku asetuse põhimõtteid — lähendada tööstust toor-

aineteallikatele ja valmissaaduste tarvitusrajoonidele, intensiivselt asutama suurtööstust seni tööstuslikult mahajäänud rahvusvabariikides, muutma seni ülekaalukalt saadusi mujalt sissevedanud rajooni „tootvateks” jne.

Tööstuse lähendamine tooraineteallikatele ja tarvitusrajoonidele omas suurima tähtsuse vedude ratsiooniseerimises, kaugete ja ebaproduktiivsete vedude vähendamises. See aitab kaasa tootmiskulude vähendamisele ja majanduse ülesehituse tempo kiirenemisele.

Tööstuse ülesehituseks loodi Nõukogude ajal massiliselt arendatud geoloogiliste uurimistööde kaasabil uued toorainetebaasid, mis võimaldas teostada tööstuse õigemal, ühetasasemat jaotust üle kogu maa.

Esimese kahe viisaastaku täitmise tulemusena Nõukogude Liidu tootmisjõudude asetus toimusid põhjalikud muudatused. Vanade tööstusrajoonide toetusel rahvusvabariigid hakkasid industrialiseeruma. Toor- ja kütteenainete allikate juures tekkisid sajad tööstuslikud suuretevõtted. Rahvusvabariikide ja -oblastite tööstus arenes palju kiiretempolisemalt kui vanade tööstusrajoonide tööstus.

Määratusuuri muudatusi tootmisjõudude asetusel põhjustas eriti teise söe- ja metallurgiaabaasi — Uurali-Kusnetski kombinadi loomine Nõukogude Liidu idaosas. Uuralis tekkis rida hiigeltehaseid, eriti masinaehituse alal, millised teenivad eeskätt just Nõukogude Liidu idapoolseid rajooni. Samuti tekkisid keemia- ja teised tööstusharud, mida Uuralis varem üldse polnud. Tööstust arendatakse ka Lääne-Siberis (Kusbass), Ida-Siberis, Kauge-Idas ja Kauge-Põhjas. Kõigis Nõukogude Liidu osades on asutatud kümneid suuri elektrijõujaamu.

Põhjalikult on muutunud söetootmise geograafia. Kuigi Donbassi toodang on tõusnud kolmekordseks sõjaeelsega võrreldes, siiski ta osatähtsus söe üldtoodangus aastast aastasse langeb, sest Nõukogude Liidu idaosas arendatakse Kusbassi ja Kasahstanis — Karaganda söekaevandusi, rääkimata kohaliku tähtsusega kaevandustest.

Samuti naftatootmise asetus on tunduvalt muutunud. Tsaariajal olid ainuvarustajateks Bakuu ja Grosnõi. Ent nüüd on nende kõrvale tekkinud Maikopi ja teised idarajoonid.

Mustmetallurgia asetus on mõlema viisaastaku jooksul põhjalikult muutunud. Varemalt peaosaj kogu malmist andnud Lõuna-Vene suurendas oma malmitoodangu, sõjaeelsega võrreldes, kolmekordseks, kuid sellele vaatamata on selle rajooni osatähtsus nüüdseks märksa langenud. Ja nimelt sel põhjusel, et Kesk-Vene ja eriti idapoolsete rajoonide (Uural, Siber) metallurgia kasvas veelgi kiiremini.

Mis puutub tarvituskaupade tööstusse, siis ka siin on ettevõtete asetus muutunud. Kergetööstuses tuleb tekstiiltööstuse alal märki-

da uute ettevõtete ehitamist Kesk-Aasias, Taga-Kaukaasias ja Siberis tooraineteallikate otseses naabruses. Üldiselt on sel alal uue asetuse suunas võrdlemisi vähe ära tehtud, ja seetõttu pannakse sellele erilist rõhku kolmandal viisaastakul.

Suuremad olid muudatused toitainetetööstuse, asetuses, mille paljud harud on peagu uutena loodud. Üksikute harudest, kus on saavutatud suuremaid tulemusi, tuleb märkida lihatööstuse ja leivaküpsetuse suuretevõtteid, suhkruvabrikuid, suuri jahuveskeid jne. Kalatööstuse alal äratab suurt tähelepanu Barentsi- ja Valgemere rajoonide kujunemine tähtsateks kalapiigikeskusteks: 1913. aastal nende rajoonide osatähtsus ulatus ainult 3 protsendile kogu kalapiigist, kuid 1937. aastal 19,1 protsendile.

Lähendades tööstust tooraineteallikatele ja valmissaaduste tarvitusrajoonidele Nõukogude Liit hoiab vedude vähemisega kokku tohutuid summe. Võtame näiteks Magnitogorski ja Kusnetski metallurgia kombinatid, mis varustavad raudteerööbastega ja teiste valtsitud metallsortidega Uuralit, Lääne- ja Ida-Siberit, Kauge-Idat, Kasahstanit ja Kesk-Aasia vabariike. Mõlema metallurgia kombinadi puududes tuleks kõiki neid idarajooni varustada rööbastega, malmiga, masinatega jne. tuhandete kilomeetrite tagant Ukrainast. Ent malmi ja terase vedu Donbassist sinna maksab 70—95 rubla tonni pealt, rööbaste ja teiste valtsitud raualiikide masinate vedu on veelgi kallim. Arvestades sellega selgub, et tänu Magnitogorski ja Kusnetski metallurgia-kombinaatide olemasolule võidetakse iga aasta kaugevedude ärajäämise tõttu vähemalt 250 miljonit rubla, milline summa muuseas 10—12 aastaga kaotab nende hiigelsuure kombinatide ehituskulud. Sellest näitest nähtub, millist määratud kokkoidu annab kaugevedude vähemine ettevõtete uue asetuse tulemusena.

Tööstus omab juhtiva, ümberkujuvat osa põllumajanduse rekonstruktsioonis ja seega ka ta asetusel. Tööstuse ümberasetumine ida poole, tööstuslikult mahajäänud rahvuslike vabariikide ja oblastite industrialiseerimine tekitab põhjalikke muudatusi ka põllumajanduse asetusel. Uute tööstuskeskuste loomine mitmesugustes Nõukogude Liidu rajoonides põhjustas põllumajanduse arendamise neis selleks, et varustada vastavate linnade rahvastikku aedviljaga ja piimasaadustega. Samuti põllumajanduslikel toorainetel töötavate tööstusharude (nagu tekstiil-, naha-, suhkrutööstuse) arendamine nõuab vastavat kartuli-, puuvilla-, lina-, suhkrunaeri jne. kasvatusel asetamist.

Seetõttu põllumajanduse otstarbekohane jaotus omab määratu tähtsuse kogu rahvamajandusele. Ta kindlustab mulla- ja kliimapolude parima ärakasutamise, vähemkasulike kultuuride asendamise kasulikumatega.

Kohalike toit- ja toorainetebaaside asutamise tõttu rajoonides, mis varemalt vedasid

neid mujalt, vähenevad põllumajandussaaduste kaugveed.

Uute teraviljakasvatuse baaside loomisega käsikäes kiirelt arenes ka tehniliste kultuuride arendamine. Ühtlasi toimub ka tehniliste kultuuride kasvatuse territoriaalne laienemine. Kesk-Aasias ja Lõuna-Kasahstanis asuva tähtsusest esimese Nõukogude puuvillabaasi kõrval on suuresti arenenud teine baas Taga-Kaukaasias. Sajad tuhanded hektarid puuvillapindala on tekkinud uutest rajoonides — Kaspia mere ääres, Ukrainas, Krimmis, Põhja-Kaukaasias. Nõnda on puuvillakasvatuse alal kujunenud uus asetus.

Tunduvad muudatused toimusid suhkrunaeri kasvatuses. Seniste põhirajoonide (Kurski ja Voroneshi oblastid, Ukraina) kõrval see kultuur on levinud ka Lääne-Siberis,

Lõuna-Kasahstanis, Kirgiisias ja Kauge-Idas.

Kolmandal viisaastakul sotsialistlik tootmisjõudude asetus leiab veelgi laialdasemat arendamist tänu peamiste majanduslike rajoonide varustamisele kohalike ressursside võimalikult täielikuma ärakasutamise teel ja tänu rahvamajanduse komplekssele, kõigkõlgsele arendamisele neis rajoonides. Seega kolmanda viieaastakava edukas täitmine toob veelgi suuremaid nihkumisi Nõukogude Liidu majanduslikul kaardil. Tootmisjõudude õigest asetusest oleneb loodusvarade kasutamise efektiivsus, mis omakorda kiirendab saaduste ülekülmuse loomist, mille saavutamise võimaldab ülemineku sotsialismilt kommunismile, kus põhimõtteks on: „igaiühelt ta võimete järgi, igaihele — ta vajaduste järgi.“

Tööstus.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ.

Tööstustoodang 1938. a.

Промпродукция в 1938 г.

Esialgsetel andmetel põhinev järgmine tabel näitab Nõukogude Liidu tööstushikele rahvakomissariaatidele alluva tööstuse toodangu kasvu 1938. aastal võrreldes eelmise 1937. aastaga:

Tööstustoodang 1938. a.

Промпродукция в 1938 г.

	1937. a.	1938. a.
	(miljon. rbl. 1926/27. a. hindades)	

Raske-, masinaehitus- ja riigikaitsetööstus	36.924	42.517
Metsatööstus	3.006	2.891
Kergetööstus	14.508	15.300
Toitainetetööstus	12.803	14.747
Põllumaj.-saaduste kokkuostu rahvakomissariaat	1.948	2.075
Kokku	69.189	77.520

Tabelis toodud tööstustoodang, milline haarab valdava osa (umbes $\frac{3}{4}$) kogu tööstustoodangust, kasvas võrreldes 1937. aastaga 12,0 prots. võrra. Suurim oli tõus toitainetetööstuses (15,2 prots.) ja raske-, masinaehituse- ning riigikaitsetööstuses (15,1 prots.). Kergetööstuse toodang suurenes 5,5% ja põllumaj. saaduste kokkuostu rahvakomissariaadile alluva tööstuse toodang — 6,0 prots. võrra, kuna metsatööstuse toodang näitas isegi väikest langust 3,9 prots. võrra.

Paljud rasketööstuse harud näitasid keskmisest tublisti kõrgemat kasvu; näiteks naftatoodang suurenes 20,6 prots., sünteetilise kautshuki — 28,4 prots. võrra. Toitainetetööstuses piimasaaduste toodang tõusis 24,0 prots. ja lihasaaduste — 41,5 prots. võrra. Malmitoodang ulatus 1938. a. umbes 15 miljoni tonnile, terase — 18 miljoni tonnile, valtsitud metallide — 13,5 miljoni

tonnile, traktorite toodang — 50 tuhande ja kombainide — 23 tuhande tükile, kuna autode toodang — üle 200 tuhande tüki.

Mis puutub kogu tööstustoodangusse, siis see suurenes 1937. a. vastu 11 prots. võrra. 1939. aasta plaan näeb ette 20-protsendilise toodangukasvu.

Tööstustoodang I veer. 1939. a.

Промпродукция в I кварт. 1939 г.

Käesoleva aasta I veerandil näitas tööstushikele rahvakomissariaatidele alluva tööstuse toodang järgmist tõusu 1938. aasta sama veerandi vastu (andmed on toodud üksikute rahvakomissariaatide kaupa):

Tööstustoodang I veer. 1939. a.

Промпродукция за I кварт. 1939 г.

	I veer. 1938	I veer. 1939	Tõus
	(miljon. rbl.,		(% ⁰ /o-es)
	1926./27. a. hindades)		

Masinaehituse- ja riigikaitsetööstus	4.848	6.079	+25,4
Kütteainetetööstus	1.157	1.246	+ 7,7
Elektritööstus	953	1.012	+ 6,2
Mustmetallurgia	1.233	1.286	+ 4,3
Värviline metallurgia	329	383	+16,3
Keemiatööstus	919	1.035	+12,6
Ehitusmaterjalide tööstus	212	237	+12,1
Metsatööstus	805	831	+ 3,3
Tekstiiltööstus	2.241	2.502	+11,7
Kergetööstus	1.721	1.819	+ 5,7
Toitainetetööstus	2.413	2.741	+13,6
Liha- ja piimatööstus	640	756	+18,2
Kalatööstus	133	157	+18,4
Põllumaj. saaduste kokkuostu rahvakom.	473	604	+27,6
Kohaliku tööstuse rahvakomissariaadid liiduvabariikides	707	812	+14,5
Kokku	18.784	21.500	+14,5

Need suurt enamust kogu tööstustoodangust haaravad andmed näitavad, et toodang on käesoleva aasta I veerandil, võrreldes eelmise 1938. aasta I veerandiga, suurenenud üldsummalta 14,5 prots., kusjuures eranditult kõigi rahvakomissariaatide toodang on suurem läinudaastasest. Kasvutempo on üldiselt kõrgem kui möödunud aastal.

Toitainetetööstus.

Пищевая пром-сть.

Nagu ülal tähendatud, tõusis toitainetetööstuse rahvakomissariaadile alluvate ettevõtete toodang, võrreldes 1937. aastaga, 15,2 prots. võrra ja ulatus 14,7 miljoni rublale (1926/27. a. hindades), s. o. 1,9 miljonit rohkem kui eelmisel aastal. Peale toitainetetööstuse rahvakomissariaadile alluvate suuremate ettevõtete tegelevad toitainete laialtulatavusega tootmisega ka rohkearvulised väiksemad riiklikud ja ühistegelised ettevõtted. Toitaineid müüakse suurtes hulkades ka linnaturgudel kolhooside ja kolhoosnike poolt.

Toitainetetööstuses saavutatud edusammud on seda silmatorkavamad, kui arvesse võtta asjaolu, et suurtööstuse kujul on ta üheks noorimaks Nõukogude Liidu tööstusharudest, milline üles ehitati peamiselt esimese kahe viisaasta kestel, alates 1928. aastast.

Tsaristliku Vene toitainetetööstus koosnes peamiselt väikestest käsitööettevõtetest. Ta praegust suurtööstuslikku ilmet iseloomustab kas või see, et näiteks Kirovi nimeline lihakombinaat Leningradis töötles möödunud aastal üle 1,2 miljoni looma, s. o. 20 korda rohkem kui omaaegse Peterburi kõik tapamajad 1913. aastal kokku. Või jälle Punase Oktoobri nimeline maiusainete vabrik Moskvas tootis läinud aastal 64 miljonit kilogrammi maiustusi, milline hulk peagu võrdub tsariaegse Vene kõigi samalaadsete vabrikute kogutoodangule.

Rohkearvulisi lihakombinaate mehhaniseeritud leivatehaseid, maiusainete- ja konservitööstusi, kõik moodsa tehnikaga varustatud, ehitati kõigis Nõukogude Liidu osades. Riik mahutas viimase kümne aasta jooksul üle 7 miljardi rubla toitainetetööstuse ettevõtetele.

Peale toodangu hulgalise tõusu toitainetetööstus saavutas möödunud aastal, nagu eelmistel aastatelgi, järjest suurema mitmekesisuse toodangus, kõrgemakvaliteediliste saaduste tootmise suhteliselt kiirema kasvu ja alustas paljude uute saaduste tootmist. Näiteks konservitööstus valmistab nüüd ligi 300 kaubaliiki ja maiusainetetööstus — 4500. Tarvitajate poolt esitatav nõudmine kõrgemakvaliteediliste toitainete järgi leidis tööstuses vastukaja parimate liha- ja kala-sortide, veinide jne. tootmise eriti suures tõu-

sus. Selle tagajärjel näiteks nisuleiva toodang riiklikes tehastes moodustab nüüd 70 prots. ja rukkileiva toodang — 30 prots. kogu leivatoodangust, kuna veel alles 1933. aastal vahekorrad olid täpselt vastupidised.

Teatavasti tsariaegse Vene rahvastiku valdava osa toitlus oli kehv ja väga ühetooniline. Nõukogude ajal on rahva maitsetes toimunud tõeline revolutsioon. Linnaelanike kõrge palgatase ja kolhoosnike suured sissetulekud võimaldavad neil nüüd osta toitaineid, mis tsariajal olid luksuseks või jälle olid rahvamassidele hoopis tundmatud.

Nõukogude tööstus ei piirdunud ainult uute saaduste müügile laskmisega, vaid on ka palju kaasa aidanud tarvitajate maitse arendamisele. Nii on ilmunud müügile spinati ja teised aedviljade konservid, majonees, puuviljamahlad ja suur valik teisi vitamiinirikkaid saadusi. Juba mõnda aastat Nõukogude tarvitajatel esmakordselt võimaldub osta Ameerika meetodite järgi valmistatud värsket, külmutatud puuvilja, aedvilju ja marju. Erilisi dieetilisi toitaineid toodetakse suurtes hulkades laste ja täisealiste tarbeks. Koduse majapidamise vaeva kergendamiseks toodetakse ka poolvalmis kujul kõrgesordilisi liha- ja kalasaadusi.

Üksikutele toitainetetööstuse aladele tuleb märkida suuri edusamme kiilmutusasjanduses, milline kuulub noorimate alade hulka ja ületas oma 1938. a. tootmisplaanini tervelt 36 prots. võrra. Muu seas jäätise toodang suurenes samal aastal 58 prots. võrra. Suur oli tõus ka lihatööstuses, samuti suhkru ja maiusainete toodang näitas tunduvalt kasvu. Piimatööstus ületas oma aastaplaani 12 prots. võrra ja andis kõiksugu piimasaaduseid 199 tuhande tonni võrra rohkem kui 1937. aastal. Taimeõli toodang tõusis 98 tuh. tonni ja konservitööstuse oma — 146 miljoni karbi võrra. Toodetud veinide hulk suurenes 5,3 miljoni liitri ja vahuveini — 546 tuh. pudeli võrra. Kallatööstuse edusammud olid väiksemad.

Toitainetetööstuse eduka arengu põhjused peituvad kõigepealt toorainetebaasi tunduvas laienemises. Kolhooside ja sovhooside toodangu suure tõusu tõttu teisel viisaastakul, milline ulatus umbes 50 protsendile, toitainetetööstus sai järjest suuremates hulkades vajalisi tooraineid. Ka rohkearvuliste uute toiduainetetööstuse ettevõtete asutamine lisas hoogu juurde toodangu kasvule. Peamiseks põhjuseks aga oli tööproduktiivsuse kiire tõus sotsialistliku võistluse, stahaanovliki liikumise levimise tagajärjel toitainetetööstuses.

Ainuüksi möödunud aastal tööproduktiivsus, arvates keskmiselt tööliste kohta, tõusis näiteks lihatööstuses 26 prots., piimatööstuses 20 prots., taimeõlitööstuses 16 prots. võrra, ja seda peamiselt uusima tehnika omastamise, käsitama õppimise tõttu.

Kümmend instituudid ja tehnikumid valmistavad eriteadlasi ette tootainetetööstuse jaoks. Viimase kaheksa aasta jooksul lõpetasid instituute enam kui 12.000 isikut ja tehnikume — ligi 21.000 isikut. Kümmend tuhandet töölised omandasid tehnilisi oskusi ja teadmisi erikursustel ning erikoolides.

Käesoleva 1939. aasta plaan näeb eel-andmete järgi ette edasise toodangu tõusu 15,6 miljardi rublani. Lihatootang tõuseb 1,1 miljoni tonnini, vorstisaaduste tootang — 400 tuhande, maiusainete — 900 tuhande tonnini, konservide — 1 miljardi karbini jne.

Nõukogude Liidu elektrifitseerimine.

Электрификация СССР.

Nõukogude Liidus on elektrifitseerimine lähedalt seotud sotsialistliku industrialiseerimisega, kogu rahvamajanduse tehnilise rekonstruktsiooniga (ümberehitusega) moodsa tehnika alusel, rahva ainelise heaolu ja kultuurilise taseme tõusuga.

Elektrifitseerimise alal saavutatud hiigleedust annab tunnistust elektrijõu tootangu kasv 1,9 miljardilt kilovatt-tunnilt maailmasõjaeelisel 1913. aastal 40 miljardile 1938. aastal. Vast alles kümnekond aastat tagasi isegi väike Helveetsia tootis rohkem elektrijõudu kui Nõukogude Liit, kes tol ajal asus elektrijõu tootangu suuruselt 12. kohal maailmas. Praegu Nõukogude Liit omab kolmanda koha maailmas ja teise koha Euroopas.

Elektrifitseerimise osatähtsus tööstuse tehnilises rekonstruktsioonis oli eriti kõrge. Üle $\frac{1}{5}$ Nõukogude tööstuse mehaanilisest energiast langeb elektrile. Elektrijõud tekitab sügavaid muudatusi tööprotsessides, suuresti tõstes tööproduktiivsust.

Põllumajanduses, kus, tänu traktorite massilisele levikule, tööprotsessid osutuvad kõige rohkem mehhaniseerituks kogu maailmas, võib samuti märgata elektrifitseerimise edukust, kuigi see püsib alles algastmel. Iga aastaga suureneb elektritarvitus põllumajanduslikes tööprotsessides.

Elektrifitseeritud raudteeliinide võrk jõudsalt laieneb.

Kiiresti areneb elektritarvitus kodu- ja kommunaal-majapidamistes. Neiks otstarbeks tarvitatud elektrijõu hulk on viimase kümne aastaga tõusnud enam kui kaheksakordseks.

Nõukogude Liit omab jõustsüsteeme, millised oma tootangu suuruselt asuvad esikohal Euroopas. Praegu on olemas seitse peamist jõustsüsteemi, millede aastane tootang ulatub igaühel üle 1 miljardi kilovatt-tunni. Neljal jõustsüsteemil (Moskva, Leningrad, Dnjepri, Donetski) tootang ületab isegi 2 miljardit kilovatt-tundi. Moskva süsteem asub esimesel kohal Euroopas elektrijõu tootmise suuruselt ja kütte- ja jõujaamade süsteemide seas ja-

gab ta New-Yorgi jõustsüsteemiga. esimese koha kogu maailmas.

Nõukogude Liidu elektriasjanduse iseloomulikuks jooneks on paralleelne kütte- ja jõualade arendamine, milline algas seal vast 1925. aastal, mitukümmend aastat hiljem kui mujal. Praegu omab Nõukogude Liit selles suhtes ühe esikohtadest maailmas, sest ligi 20 prots. Nõukogude elektrijõujaamade üldvõimsusest langeb kütte- ja jõujaamadele. See tähendab looduslike jõutagavarade kasutamises uut kõrgemat taset ja ühtlasi uut tähtsat tegurit küttevajaduse rahuldamises.

Teiseks iseloomulikuks jooneks Nõukogude jõumajanduses on hüdroelektrijaamade areng. Tsaariajal ulatus hüdroelektrijaamade koguvõimsus 10 tuhande kilovatile, mis on kuus korda väiksem kui Dnjepri hüdroelektrijaama üheainsa turbiini võimsus. Praegu ulatub hüdroelektrijaamade koguvõimsus 1,3 miljoni kilovatile, ja nende võrk haarab kõik Nõukogude Liidu rajoonid.

Suur-Volga projekt ja eriti maailma suurima Kuibõschevi elektrijaama ehitamine tähendavad uut kõrgemat faasi elektrimajanduses, edasist tootmisjõudude arendamist elektrifitseerimise alusel. Suur-Volga projekt oma jõujaamade ja paisudega sisaldab võitlust üleujutamiste ja maakuiivuse vastu, uute maade avastamist ülesharimiseks, uue toitainetebaasi loomist kogu maale; ka tähendab ta võimsate siseveetede liitumist raudtee-, mere- ja sisevetetranspordi ühisse süsteemi. Ühtlasi luuakse võimas jõuallikas hügelmaa-alade jaoks, millised on suhteliselt kehvad kütteenete tagavarade poolest. Suur-Volga jõujaamade kogutootangut aastas hinnatakse 60 miljardi kilovatt-tunnile.

Üldse tuleb selles Suur-Volga süsteemis ehitamisele kaheksa elektrijõujaama Volga, kuus — Kama, kolm — Oka kallastele ja veel kolm — kanalile, milline ühendab Volgat Doniga. Kaks jaama (Uglitshi ja Rõbinski juures) varsti valmivad; Ivankovo jaam on juba valmis. 12,5 miljardi kilovatt-tunnilt aastatootangut omava Kuibõschevi elektrijõujaama ehitamisega juba alustati.

Praegu kõik ehitatavad elektrijõujaamad varustatakse peagu tervelt Nõukogude oma päritoluga seadistega. Ent veel mõned aastad tagasi, esimese viisaastaku aastatel, ligi 90 prots. seadistest tuli importida välismailt. Vahepeal on aga Nõukogude oma tööstus elektriseadiste tootmise alal niivõrd arenenud, et Nõukogude Liit on selles suhtes muutunud välismaast täiesti rippumatuks.

Uusi etteaimamatuid väljavaateid Nõukogude Liidu elektrifitseerimise alal avastab söe maa-alune gasifitseerimine, mis tootab tekitada tõelist tehnilist revolutsiooni. Söe maa-alust gasifitseerimist soovitas esmakordselt aastat 50 tagasi Vene teadlane Mendelejev, 25 aastat hiljem Inglise teadlane

Ramsay tegi vastavaid katseid. Ent alles Nõukogude ajal võimaldus selle idee tegelik ellurakendamine. Nõukogude teadlased töötasid välja otstarbekohased gasifitseerimise meetodid, ja praegu seda tööstusharu juba tugevasti arendatakse.

Uusi tööstuslikke rahvakomissariaate.

Новые промышленные наркоматы.

Käesoleva aasta algul asutati seniste rahvakomissariaatide poolitamise teel rida uusi Nõukogude Liidu tööstuslikke rahvakomissariaate.

Kõigepealt kergetööstuse rahvakomissariaadist eraldati uus tekstiiltööstuse rahvakomissariaat, kuna kergetööstuse komissariaadile jäid naha- ja jalanõudetööstus ja teised alad.

Riigikaitsetööstuse rahvakomissariaat reorganiseeriti neljaks komissariaadiks, nimelt lennuväe-, laevaehituse-, lahingumoonaja- ja relvastuskomissariaadiks.

Toitainetetööstuse rahvakomissariaadist eraldati kaks uut komissariaati — kalatööstuse ja liha- ning piimatööstuse omad. Senisele toitainetetööstuse rahvakomissariaadile jäävad kõik selle tööstuse teised alad.

Rasketööstuse rahvakomissariaat reorganiseeriti kuueks komissariaadiks: kütteenetetööstuse, jõu- ja elektritööstuse, mustmetallurgia, värvilise metallurgia, keemiatööstuse ja ehitusmaterjalide tööstuse rahvakomissariaadideks.

Masinaehituse rahvakomissariaat jaotati kolmeks uueks rahvakomissariaadiks, nimelt raskemasinaehituse, keskmasinahituse ja üldmasinaehituse komissariaadideks.

Nõukogude Liidu mineraalvarad III viisaastaku alguks.

МИНЕРАЛЬНЫЕ БОГАТСТВА СССР К НАЧАЛУ III ПЯТИЛЕТКИ.

Nõukogude võimu ajal toimunud geoloogilised uurimused avastasid tohutul hulgal väärtuslike mineraalide tagavarasid Nõukogude Liidus. 1937. aasta alguks Nõukogude Liit saavutas esimese koha maailmas järgmiste mineraalvarade teadaolevate reservide suhtes: mangaan, apatiidid, alumiiniumi kõrgekvaliteediline tooraine, nafta, turvas, (ka veejõud ja metsad). Teise koha saavutas ta süste ja potassisoolade suhtes, kolmanda koha — põlevkivi, tsingi ja vosvoriitide suhtes, neljanda koha — vase suhtes, kuuenda koha — tina ja seitsmenda — rauamulla suhtes, kuid, arvestades ka rauakvartsiidi teadaolevaid tagavarasid, asuks Nõukogude Liit rauamulla suhtes esimesel kohal.

Järgmisest tabelist nähtub, millise osatähtsuse omavad üksikud maad rea tähtsamate mineraalvarade reservides.

Maade osatähtsused mineraalide tagavarades.

Доли стран в запасах минералов.

	Rauamuld	Mangaanmuld	Vask	Süsi	Nafta
	(protsentides)				
Nõukogude Liit	4,5	31,0	8,5	20,1	51,0
P.-A. Ühendriigid	40,0	0,3	22,0	38,0	28,7
Inglise	5,0	—	—	2,1	—
Prantsuse	5,1	—	—	0,7	—
Saksa	0,7	—	1,1	4,0	—
Itaalia	0,01	—	0,01	—	—
Jaapan	0,03	—	—	0,3	0,8

	Rauamuld	Mangaanmuld	Vask	Süsi	Nafta
	(protsentides)				
Tshiili	0,2	—	27,0	—	—
India	10,0	4,3	0,6	—	—
Kanada	8,7	—	11,0	14,5	—
Lõuna-Aafrika	—	43,0	—	2,8	—
Põhja-Rodeesia	2,5	—	21,0	—	—
Kuuba	6,4	—	—	—	—
Brasiilia	3,0	7,0	—	—	—
Muud maad	13,9	14,4	9,8	17,5	19,5
Kokku	100%	100%	100%	100%	100%

Potassis ulatub Nõukogude Liidu osa muu maailma tagavarades 16,2 prots., boksiitides 2,3 prots., vosvoriitides — 8,6 prots., apatiitides — 79,2 prots., tsingis — 11,0 prots., kromiitides — 2,5 prots. ja põlevkivis — 4,6 prots. peale.

Vast hiljuti, teise viisaastaku kestel, avastati Nõukogude Liidus palju uusi lademeid, nagu sütt Kasahstanis, Kesk-Aasias ja Kauge-Idas; naftat Uurali lääneosas, Volga rajoonis ja Kesk-Aasias ja rida teisi.

Tsaristlikus Venes oli tervelt 90 prots. kogu territooriumist geoloogiliselt uurimata. Nõukogude valitsuse ajal avanesid laialdased võimalused geoloogilisteks uurimistöödeks, ja juba teise viisaastaku alguks oli läbi uuritud umbes kolmandik kogu maa-alast. Teise viisaastaku lõpuks 1937. aastal osutus läbiuurituks üle poole kogu Nõukogude Liidu territooriumist.

Teise viisaastaku lõpuks on Nõukogude Liidu naftatagavarad märksa tõusnud. Vanad naftarajoonid (Bakuu, Grosnõi, Maikop ja Emba) tunduvalt laiendasid oma naftatootmist. Seal avastati ja võeti eksploatatsiooni rida uusi maa-alasid, millised oma naftarikkuselt võrduvad vanadele Bakuu väljadele. Uued õliväljad avastati Uuralis, Kesk-Volga rajoonis ja mujal ning hakati neid kasutama; uusi õlivälju leiti ka Siberis. Ajavahemikul 1929—1937. a. Nõukogude Liidu naftatagavarad suurenesid kuuekordseks. Tsaariajal Vene asus võrdlemisi tähtsusetul kohal ülemaailmaliste naftatagavarade suhtes, kuid teise viisaastaku lõpuks osutus Nõukogude Liit tõusnuku teisele kohale eksploateerimiseks kõlbuliste tagavarade suhtes. Ent ta kindlaks tehtud tagavarad ulatuvad 3,9 miljardi tonnile, s. o. 51 prots. kogu maailmas teadaolevatest naftatagavaradest. Pealegi on põhjendatud väljavaateid tagavarade tohutule kasvule tulevikus.

Nõukogude Liidu söetagavarad tõusid 220 miljonilt tonnilt sõjajärel 1913. aastal 1,7 miljardi tonnile teise viisaastaku lõpuks, s. o. 7½-kordseks, ja moodustavad praegu 20,1 prots. ülemaailmalistest söetagavaradest. Teise viisaastaku jooksul uuriti läbi ja võeti kasutamisele Petshoora, Karaganda ja rida teisi söevälju. Mitu uut lademet võeti uurimisele Kauge-Idas, Ida-Siberis ja Kesk-Aasias, ja seega loodi baas kohalike söetööstuste arendamiseks. Vanu sõerajoone, nagu Moskvaäärne, Donetski, Tsheljabinski, Kusnetski ja teised, tunduvalt laiendati.

Mis puutub vaske, siis teise viisaastaku lõpuks Nõukogude Liidule kuulus 8,5 prots. töötletavate vaseliikide ülemaailmalistest tagavaradest, kuna üldiste geoloogiliste tagavarade poolest ta saavutas neljanda koha. Viimased tagavarad tõusid teise viisaastakuga umbes 22 prots. võrra, kuna töötletavad tagavarad suurenesid 71 prots. võrra. Vase-mulla üldtagavarad Nõukogude Liidus tõusid 627 tuhandelt tonnilt 1913. aastal 19,4 miljonile 1937. aastal, s. o. kasvasid 30-kordseks.

Tina ja tsingi tagavarad suurenesid maailmasõjajärgelise ajaga võrreldes enam kui üheksakordseks. Rikastatud rauamulla geoloogilised üldtagavarad Nõukogude Liidus tõusid 2 miljardilt tonnilt 1913. aastal 10,4 miljardile 1937. aastal, s. o. ligi 5½-kordseks. Nõukogude Liidu osatähtsus ülemaailmalistes rikastatud rauamulla tagavarades tõusis vastavalt 1,1 prots. pealt 4,5 prots. peale.

Tsaristlikus Venes hoopis puudusid haruldaste metallide kindlakstehtud lademed. Nüüd on neid avastatud rohkel arvul ja asutud nende tootmisele.

Nõukogude ajal uuriti läbi ja hakati kasutama rida boksiidilademeid, ja nende tagavarad suurenesid teise viisaastaku jooksul 1,8 korda. Samuti märksa suurenesid ka

mangaanmulla tagavarad, ja praegu kuulub Nõukogude Liidule ligi pool (43,7 prots.) selle geoloogilistest üldtagavaradest. Nõukogude ajal avastati ja võeti eksploateerimisele säärase mittemetalliste mineraalide laialdased tagavarad, mida tsaariajal toodi sisse välismaalt kas täies ulatuses või suurelt osalt.

Varemalt polnud midagi teada toorainete olemasolust Venes apatiiditööstuse jaoks. Hiibinski apatiitide lademed avastati alles 1925. aastal, ja praegu Nõukogude Liit seisab esikohal maailmas apatiitide teadaolevate tagavarade suhtes, omades valdava enamuse (79,2 prots.) neist.

Vosvoriidilademetete tööstuslik uurimine algas alles Nõukogude ajal. Vosvoriitide tagavarad tõusid 5,4 miljonilt tonnilt 1913. aastal 1,0 miljardile 1937. aastal, s. o. ligi 200-kordseks. Teisel viisaastakul avastati suuri kõrgekvaliteediliste vosvoriitide lademeid Kasahstanis ja, niivõrd kui neid on uuritud, hinnatakse nad 200 miljoni tonnile.

1934. aastal leiti boraatide lademeid Kasahstanis. Tsaariajal seda toorainet imporditi täies tarviduse ulatuses välismaalt. Nüüd aga on nende tootmine niivõrd arenenud, et sisseveo järgi enam mingit vajadust pole.

Samuti on mitmel pool leitud kõrgekvaliteediliste tulekindlate toorainete ja riigikaitseks vajaliste optiliste mineraalide lademeid.

Kõige otstarbekohasemaks mineraalilademetete uurimismetoodiks on tunnistatud geofüüsilised meetodid, milliste kasutamine järjest rohkem levib.

Geoloogiliste uurimistööde peamised ülesanded lähematel aastatel on järgmised. Esiteks, kõrvaldada ebasuhe kindlakstehtud geoloogiliste üldtagavarade ja tööstuslikult kasutatavate tagavarade liigi vahel. Edasi — varustada läbiuuritud tagavaradega ettevõtteid, millised on juba tegevuses, ehitamisel või kavatsetakse ehitada. Avastada ja läbi uurida uusi lademeid, eriti värviliste metallide (peamiselt tina ja inglistina), haruldaste metallide (peamiselt wolframi ja molübdeeni) ja mittemetalliliste mineraalide (peamiselt teemantide) lademeid, eeskätt Uurali, Kaukaasia ja Altai rajoonides.

Kaukaasia omab eeskätt tähtsuse rauda mitesisaldavate ja haruldaste mineraalimuldade poolest. Hiljutised uurimused avastasid seal väga suuri wolframi- ja molübdeeni-lademeid, millised omavad ka ülemaailmalise tähtsuse. Kaukaasias leidub ka tina, tsingi, vase, nafta, gaasi ja teiste väärtuslike mineraalide tagavarasid.

Ka Uuralis on avastatud kõikisugu metallide lademeid. Naftaallikaid leiti Volga ja Uurali vahel, Saraatovi oblastis, Ukrainas.

Erilise tähtsuse omab Krivorogi rauamullaväljade normaalne arendamine ja Kurski

magneetilise anomaalia tagavarade omastamine. Nagolnoi Krjashi ja Nikitovka rajoon pakub eriti suurt huvi. Siin on suhteliselt piiratud maa-alal avastatud tima, tsingi, elavhõbeda ja kuldasisaldavaid lademeid. See ra-

joon tuleb väljaehitamisele lähematel aastatel.

Toodud näited haaravad vaid osa lähematel aastatel ettevõetavatest geoloogilistest uurimistöödest.

Põllumajandus.

СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО.

1939. a. plaani arve.

Планные наметки на 1939 г.

Käesoleva aasta põllumajandusplaanis on määratud järgmised keskmised hektarisaagid: teraviljal — 10,6 tsentnerit, niisutataval puuvillal — 15,1 tsentnerit ja mitteniisutataval — 4,6 tsentnerit, suhrunaeril — 200 tsentnerit, kartulitel — 108 tsentnerit, päevalillel — 7,5 tsentnerit, linakiul — 3,3 tsentnerit hektari kohta. Hektarisaakide suurendamine on keskseks ülesandeks käesoleval põllumajandusaastal, sest külvipinnad muutuvad üldiselt vähe.

Kogu suiviljade külvipind kolhoosides on määratud 83,8 miljoni hektari suuruseks, mis 334 tuh. hektari võrra ületab möödunud aasta külvipinna. Tunduvalt laiendatakse taliteraviljade külvipinda, kuna suiteraviljade pindala väheneb 2,3 miljoni hektari võrra. Loomasöötaede külvipinda suurendatakse 2,4 miljoni hektari võrra. Kuna teravilja toodang on tõusnud juba küllaldasele kõrgusele, siis võimaldub vähendada teraviljade külvipinda ja peatähelepanu juhtida nende hektarisaakide tõstmisele. Ühtlasi võimaldatakse sisse seada õiged külvikorrad ja luua karjakasvatuseks vajalist söödabaasi. Aedviljade pindala laieneb 143 tuh. hektari võrra. Mis puutub tehnilistesse kultuuridesse, siis nende külvipinnad jäävad peagu endisteks. Üheks tähtsamaks ülesandeks käesoleval aastal on uute maade ülesharimine kolhooside poolt 569 tuhande hektari ulatuses, peamiselt idaja põhjarajoonides.

Suuri summe määratakse põllumajanduse mehhaniseerimise edasiseks arendamiseks. Käesoleval aastal asutatakse 110 uut masinatraktorijaama. Traktorite arv suureneb 37 tuhande võrra, keerulisemate põllumajandusmasinate arv — kümnete tuhandete võrra.

Et kindlustada tööde võimalikult varajast algust, kolhoosnikud saavad esimesel kahel päeval tehtud äestamistööde eest ja esimesel kuuel päeval tehtud kultivaatori- ja külvitööde eest kahekordse tasu. Masinatraktori-

jaamad kannavad kolhooside ees ainelist vastutust kinni ebarahuldava sügavuse eest. Traktorijuhtide tasust, kellele kind pole kindlaksmääratult sügav, peetakse kinni 50 prots. ja traktoribrigaadi juhi tasust — 10 prots. kõlbmatuks tunnistatud töö peale kulutatud kütteaine väärtusest.

Senimaksnud masinatraktorijaamade lepingud kolhoosidega määrasid kindlaks ainult jaama poolt tehtavate tööde ulatuse. Uus leping sisaldab ka nõudeid iga töö õigeaegse teostamise suhtes kindlaks tähtaegadeks ja töö headuse suhtes (kinni sügavus jne.).

Käesoleva aasta kevadise külvi üheks iseäraduseks on see, et talvised ja ka eelmise aasta ebasoodsad kliimaatilised olud (sademete vähesus) nõuavad külvikampaania teostamist äärmiselt lühikese ajaga. Sügisel ülesküntud põllud tuleb äestata tingimata 2—3 päeva jooksul.

Kevadine külv.

Весенний сев.

Kevadise külvikava täitmine edeneb kiirematempoliselt kui eelmisel aastal. Kui 1938. aastal oli 15. aprilliks kolhoosides ja sovhoosides külvatud 14,4 miljonit hektarit, ehk 17 prots. külvikavast, siis käesoleva aasta samaks päevaks oli külvatud 17,9 miljonit hektarit, ehk 22 prots. külvikavast, kusjuures kolhoosidel külvikava täitmise protsent ulatus 21 prots. ja sovhoosidel 22—35 prots. peale.

Kolhooside hoiused.

Вклады колхозов.

Kolhooside tulud on teise viisaastaku kestel tublisti suurenenud. Selle tagajärjel näitab tõusu ka vaba sularaha üldsumma, mida kolhoosid hoiavad jooksvatel arvetel riigipanga osakondades. Kui 1934. alguks need summad ületasid 322 miljoni rublale, siis käesoleva aasta alguks nad tõusid 2,5 miljardi rublani.

Volga-Doni kanal.

ВОЛГО-ДОНСКОЙ КАНАЛ.

Valge-Baltimere ja Moskva-Volga kanalid on esimesteks lüüklidiks Nõukogude Liidu vee- teede põhjalikus rekonstruktsioonis ja nen-

de kujundamises ühiseks sügavveeteede süsteemiks. Need kanalid ühendasid Valge, Balti ja Kaspia mered üksteisega lühimat

teed mööda. Edasiseks etapiks selle hiigelkava teostamises on grandioosete hüdrotehniliste sõlmpunktide püstitamine Uglitshis, Rõbinskis ja Kuibõschevis Volga ääres. Nende valmides Volga muutub sügavaimaks ja tähtsaimaks veeteeks kogu maailmas.

Lähemaks järguks Nõukogude Liidu veeteede radikaalses ümberehituses on Volga-Doni kanal, milline peab ühendama Volgat Aasovi ja Musta meredega. Seega oleks kõik Nõukogude Liidu Euroopa-osa mered üksteisega ühendatud, ja Moskva kujuneks viie Nõukogude mere sadamaks.

Kuid mitte ainult sellega ei piirdu Volga-Doni kanali tähtsus. Selle kanali uus projekt näeb ette, et Kumovski küla juures Doni jõele püstitatakse 12 kilomeetri pikkune pais, mis tõstab jõe pinna 36 meetri kõrgusele. Sel teel loodav reservuaar sisaldab kuni 56 miljardit kantmeetrit vett ja ulatub mööda Karpovka jõe sängi Volga jõe piirkonnani välja; selle kanali pikkus ulatuks umbes 40 kilomeetrile ja suurim sügavus oleks 37½ meetrit. Kanal suunduks Volgasse Soljanka kohal ja moodustaks seal väikese paisu abil erilise reservuaari.

Soljanka reservuaarist kanal laskub kaheksa kuuemüüri kaudu Sarpinskoje järve, mille veepind tõstetakse kahe paisu abil. Sealt kanal laskub kaheksa müüri kaudu Volgasse.

Selleks, et luua kuni 6,4 meetrini sügavat veeteed Volgast kuni Aasovi mereni, ehitatakse kuus hüdroõlme, igüks neist koosneb paisust, lüüisist ja hüdroelektrijaamast.

Doni jõesuu süvendatakse, ja Taganrogi lahte ehitatakse merekanal, millega võimaldatakse merelaevadel sõita Rostovi sadamasse.

Kogu sügavveeteede pikkus Volga-Doni kanalil Stalingradist Rostovini ja Doni reservuaaril ulatuks 1.250 kilomeetrile, Põhja Donetski jõgi ühesarvatult — aga 1500 kilomeetrile.

Volga-Doni kanalit saaks kasutada laevad kuni 18.000-tonnilise tonnaashiga. Kanali

laius oleks 100 ja 190 meetri vahel, sügavus — 8 ja 20 meetri vahel. Voolu kiirus ulatuks 600 kantmeetri veele sekundis.

Peamiseks lüüks Volga-Doni kanalil kujuneks Doni sõlmpunkt. Loodav ülisuur reservuaar oleks võimaks hüdroelektrijõu allikaks, milline varustaks kolme hüdroelektrijaama: Doni jaama Kumovski paisu juures (160 tuh. kilovatti), Don-Volga jaama Soljanka paisu juures (210 tuh. kilovatti) ja Krasnoarmeiski jaama kohal, kus kanal suundub Volgasse (160 tuh. kilovatti).

Volga-Doni kanali ehituskulusid arvestatakse 3½ miljardi rublale. Ehitustööd kestaks 5½ aastat.

Kanali rahvamajaduslik tähtsus on väga suur. Tagasihoidlike arvestuste järgi Volga basseinis asuv tööstus vajab 1945. aastal üle 30 miljoni tonni Donbassi sütt, mida tuleb kohale toimetada raudteid mööda. Umbes 25 miljonit tonni metsamaterjale tuleb aastas vedada Volga äärest Donbassi ja Aasovi ning Musta merede sadamatesse, samuti mitu miljonit tonni naftat Kaspia merelt Kesk-Venesse. Kõiki neid hiigelsuuri vedusid võiks toimetada uut veeteed mööda, mis teeks raudteed vabaks muude kaupade veoks ja annaks miljoneid rublasid kokkuhoidu.

Kolmelt võimsalt jõujaamalt saadavat odavat hüdroelektrit, mille koguhulk ulatuks üle 2,2 miljardi kilovatt-tunnini aastas, võiks kasutada lõuna-ida rajoonide tööstuse arendamiseks.

Volga-Doni kanal lahendab ka uudismaade ülesharimise ja põldude üleujutamise probleemi. Kuna Doni vool on täiesti reguleeritav Kumovski hiigelreservuaariga, siis seni alati üleujutamisoskus olnud 300—350 tuh. hektarilise maa-ala oleks sellest ohust päästetud. Pealegi võimaldub kanali abil niisutada kuivuse all kannatavaid maid Kalmõki steppides.

Volga-Doni kanal varustaks täielikult vee- ja sellaseid tööstuskeskusi, nagu seda on Stalingradi ja Rostovi linnad, mis kannatavad kuivuse all ja hädasti vajavad täiendavat veevarustust.

Muu kroonika.

ПРОЧАЯ ХРОНИКА.

Üleliid. Kommunistliku erakonna XVIII kongress.

XVIII с'езд ВКП(б).

10.—21. märtsini k. a. leidis Moskvast viieaastast vaheaega aset Üleliidulise Kommunistliku (enamlaste) erakonna järjekordne XVIII kongress. Kommunistlik erakond on „tööraha kõikide, nii ühiskondlike kui riiklike, organisatsioonide juhtivaks tuumaks“ (N. Liidu põhiseaduse § 126) ja on see-

ga kõige otsustavamaks teguriks Nõukogude Liidu juhtimisel kõigil aladel.

Kongressil esinesid aruannetega Stalin erakonna keskkomitee tegevuse, Vladimirski — erakonna keskreviisjoni komisjoni ja Manuilski — erakonna delegatsioonide tegevuse kohta kommunistliku internatsionaali täitvas komitees. Molotov tutvustas kongressil Nõukogude Liidu rahvamajanduse arendamise kolmanda viieaastakavaga ja Shtanov esines referaadiga erakonna põhikirjas tehtavate muudatuste kohta.

Pärast elavaid sõnavõtte kongress kiitis heaks nii erakonna keskkomitee kui ka kommunistliku internatsionaali delegatsioon poliitilise joone ja praktilise töö, kinnitas keskrevisjonikomisjoni aruande, võttis vastu mõningate muudatustega kolmanda viieaastakava ja erakonna uue põhikirja.

Edasi kongress valis komisjoni erakonna vananenud programmi muutmiseks; uus programm tuleks kinnitamisele järgmisel kongressil.

Lõpuks valiti uus 71-liikmeline erakonna keskkomitee ühes nõuandvat häält omavate 68 kandidaadiga ja 50-liikmeline keskrevisjonikomisjon.

Kongressile järgnenud uue keskkomitee täiskogu istangul valiti keskkomitee täitvad organid. Poliitbüroosse valiti A. Andrejev, N. Hrustšev, L. Kaganovitš, M. Kalinin, A. Milkojan, V. Molotov, A. Shdanov, J. Stalin ja K. Vorosohilov; kandidaatideks — L. Berija ja N. Schvernik. Sekretariaati valiti: A. Andrejev, G. Malenkov, A. Shdanov ja J. Stalin. Edasi valiti veel 9-liikmeline organisatsiooniline büroo ja erakonna kontrollkomisjoni esimeheks — A. Andrejev.

Kongressist võttis osa 1.569 hääletamisõiguslikku ja 466 vaid sõnaõigust omavat saadikut, kes esindasid kokku 1.589 tuhat erakonnaliiget ja 889 tuh. liikmekandidaati.

Nõukogude Liidu rahvaarv.

Численность населения СССР.

Esimene rahvaloendus Nõukogude valitsuse ajal teostati 1920. aastal. Kuna tol ajal kodusõda polnud veel lõppenud, siis loendus haaras vaid kolmveerandi Nõukogude Liidu maa-alast. Hinnates kaudselt ka loendamata jäänud maa-alade rahvastikku, arvestati kogu rahvaarvu 134,2 miljonile.

1926. aastal (17. detsembril) toimus teine rahvaloendus, mille järgi rahvaarv osutus tõusnuks 147 miljonile.

1937. aasta jaanuaris asetleitud rahvaloendus tühistati valitsuse otsusega, sest selle korraldus osutus ebarahuldavaks ja materjalid — puudulikeks.

Selle asemel korraldati käesoleva aasta 17. jaanuaril uus kolmas rahvaloendus. Loenduse eellkokkuvõtete järgi Nõukogude Liidu rahvaarv ulatub 170.126 tuhandele.

Võrreldes 1920. aastaga on rahvaarv suurenenud 35,9 miljoni inimese võrra. Juurekasv ulatub kogu praeguse Poola rahvaarvule (34,2 miljonit 1936. aastal). Viimase 12 aasta jooksul pärast eelmist loendust on Nõukogude Liidu rahvaarv kasvanud 23,1 miljoni inimese võrra. Olgu märgitud, et maailmasõjaeelsel 1913. aastal hinnati rahvaarvu praegusel Nõukogude Liidu maa-alal 139,3 miljonile, seega tõus ulatub võrreldes tolleaegsega 30,8 miljonit inimesele.

Nõukogude Liidu industrialiseerimise mõjul on linnaelanike arv viimase 12 aastaga kasvanud enam kui kahekordseks.

Aprillis pidid selguma lõplikud andmed Nõukogude Liidu rahvaarvu kohta vabariikide, kraide, oblastite ja suuremate linnade järgi. Loenduse materjalide täielik läbitöötamine teostub hiljemalt tuleva aasta 1. juuniks. Siis saab pildi rahva jaotusest ka väiksemate administratiivüksuste järgi, samuti sote, vanuse, hariduse, rahvuse, tööala jne. järgi.

Sündivuse tõus Nõukogude Liidus.

Рост рождаемости в СССР.

Sündivus näitab Nõukogude Liidus hoogsat tõusu. Praegune looduslik rahva juurekasv, võrreldes sõjaeelsel 1913. aastal olnud juurekasvuga, on palju kõrgem, näiteks Moskvas — 2,5 korda ja Leningradis — 3,5 korda. Viimastel aastatel on sündivus eriti tõusnud. Sündide arv oli 1938. aastal võrreldes 1936. aastaga kõrgem: Moskvas — 69 prots., Leningradis — 62,7 prots. võrra jne. Võrreldes sama 1913. aastaga on surevus langenud ligi poole peale.

Suurt edu on saavutatud eeskätt rahvusvabariikides. Näiteks Armeenia liiduvabariigis rahva looduslik juurekasv on suurenenud 2,5-kordseks.

Peagu täiesti on kadunud rõuged, samuti katku ja koolera levimine. Vähenenud on haigestumine sarlakitesse ja malaariasse.

1938. aasta jooksul asutati Nõukogude Liidus terve võrk uusi raviasutusi: linnades 400 ja maal 700. Haigevoodite arv linnades suurenes enam kui 50 tuhande, maal — 22 tuhande võrra. Sajad uued lastesõimed, piimaköögid, apteegid jne. on juurde tulnud. Suvel lastesõimed kolhoosides ja sovhoosides teenisid üle kolme miljoni lapse.

Riigipanga tegevus.

Работа Госбанка.

Nõukogude Liidus ainukese lühikrediidipangana tegutsev riigipank omab 3.300 osakonda üle kogu maa, kuna veel 1934. aastal oli neid vaid 2.200.

Riigipanga finantstehingute ulatusest annavad ettekujutuse järgmised arvud. Riigipank andis laene rahvamajandusele 1934. aastal 140 miljardit rubla ja 1938. aastal — juba 475 miljardit. Riigipanga kassadesse laekus sularahas: 1934. aastal — 58,8 miljardit rubla ja 1938. aastal — 138 miljardit. Lähikäikude suuruselt Nõukogude Liidu riigipank ületab kõiki teisi panku mujal riikides. Muu seas kolhoostide jooksvate arvete ülejäägid riigipangas tõusid 1932. aasta algul olnud 298 miljonilt rublalt 1.558 miljonile 1938. aasta alguks ja 2.519 miljonile 1939. aasta alguks.

Rahva isiklike hoiuste summa riigihoiukassades on esimese kahe viieaastakuga tõusnud umbes 20 korda ja ulatub 1939. aasta alguks ligemale 6,0 miljardi rublale 970 mil-

joni vastu teise viisaastaku algul ja 336 miljoni vastu 1928. aastal. Hoiuste omanike arv ulatub 15,5 miljonile. Keskmise haiuse suurus on kümme korda kõrgem kui kuus aastat tagasi. Teiseks tähendusrikkaks jooneks on see, et suuri hoiusi omavate isikute arv on järsult tõusnud. Kui viie aasta eest ainult ligi 100.000 isikut omas enam kui tuhande rublaise hoiuse, siis nüüd iga kümnenda hoiuse-omaniku nimel on vähemalt sama summa.

Hoiuste püsivuse suurenemine on samuti väga iseloomustav rahva ainelise kindlustatuse tõusule. Kui 1933. aastal hoiuse keskmine iga oli 99 päeva, siis 1937. aastal — 215 päeva.

Kaks kolmandikku hoiuseomanikest on töölised ja ametnikud, vähe üle viiendiku — kolhoosnikud ja ülejäänud — üliõpilased, pensionärid ja käsitöölised.

Maa-alune raudtee Moskvas.

Метрополитен в Москве.

1935. aastal teatavasti alustas tegevust Moskva maa-aluse raudtee esimene osa. Samal aastal alustati teise osa ehitamist, mille pikkus ulatub 14,9 kilomeetrile. 1938. aastal viidi lõpule ka selle osa ehitustööd, ja nüüd ulatub maa-aluse raudtee võrk 26,5 kilomeetrile kahe rööpmetepaariga teed ühes 22 jaamaga. Kolmas osa, mille ehitamisele asuti möödunud aastal, on 14,8 kilomeetrit pikk ja peab valmima 1940. aasta lõpuks. Teatavasti 11,6-kilomeetrilise esimese osa ehitamiseks kulus neli aastat ja 14,9 km pikka teise osa peale kolm aastat ja kolm kuud, kuna kolmanda osa ehitamiseks on ette nähtud vähe

üle kahe aasta. Kuna masinate järjest suurema kasutamise ja tööliste vilumuse tõttu viimaste tööproduktiivsus on suuresti tõusnud, siis kolmanda osa ehitamisest võtab osa vaid 24.000 töölist, kuna teise osa kallal töötas 39.000 ja esimese osa — 62.000 töölist. Ehituskulud kilomeetri kohta on võrreldes esimese osaga langenud ligi ühe kolmandiku võrra.

Igatiks neist kolmest maa-aluse raudtee osast suudab tunnis vedada 25.000 reisijat igas suunas. Tulevikus, kui rongide vaheae väheneb 1¼ minutile, tõuseb läbilaskevõime enam kui kahekordseks.

Mis puutub teistesse Moskva liiklemisvahenditesse, siis trammil veetavate reisijate arvu arvatakse 1939. aastal tõusvat 1,8 miljardile; trammiliinide võrku laiendatakse 30 kilomeetri võrra ja vagunite parki — 100 uue vaguni võrra. Trolleibuste arvu suurendatakse 150 võrra ja liine 55 kilomeetri võrra. Autobuste reisijatevedu tõuseb 280 miljoni reisijale, kuna autobuste eneste arv suureneb 270 võrra. Taksiautosid on Moskvas ligi 4000.

Stokholm-Moskva õhuliin.

Воздушная линия Стокгольм—Москва.

Moskva ja Stokholmi vaheline õhuliin, teatsedes juba 1937. ja 1938. a. suvel katseviisil kolme kuu kestel, laiendab oma tegevust käesoleval aastal kuuele kuule — 3. maist 4. novembrini, kusjuures iga päev toimub üks lend kummagi suunas. Liini peavad ühiselt Aeroflot (Nõukogude tsiviilõhulaevastik) ja Rootsi õhutranspordi-kontsern. Liin läheb üle Riia, mille tõttu võimaldub ka Eestil õhuühendus Nõukogude Liiduga.

Экономика Эстонии.

Eesti majandus.

Внешняя торговля.

VALISKAUBANDUS.

Итоги 1938 года.
1938. a. tulemused.

Подъем, наблюдавшийся во внешней торговле Эстонии после перелома 1933 года в кризисе и вызвавший рост общего оборота ее за 1934—1937 гг. около двух раз (исключая влияние падения курса кроны на стоимость), — в 1938 году прекратился, как следует из таблицы с общими итогами внешней торговли:

Внешняя торговля. Väliskaubandus.

	1929 г.	1937 г.	1938 г.
	(тыс. крон, нынешний курс: 1 кр. = ок 1,36 руб.)		
Импорт	122.967	111.062	107.198
Экспорт	117.471	106.012	103.928
Общий оборот	240.438	217.074	211.126
Сальдо	—5.496	—5.050	—3.270

Общий оборот внешней торговли показал, по сравнению с предыдущим 1937 годом, небольшое снижение на 6,0 млн. крон, или 2,7 проц., тогда как еще в 1937 году рост против 1936 года составил 27,7 проц. Сокращение общего оборота обусловлено как импортом, так и экспортом. Импорт пал на 3,9 млн. крон, или 3,5 проц., а экспорт — на 2,1 млн. крон, или 2,0 проц. В силу большего сокращения импорта пассивность баланса показала небольшое ослабление — с 5,1 млн. крон в 1937 году до 3,3 млн. крон.

Приведенные данные, однако, не дают картины динамики внешней торговли в объеме выражении, так как на стоимости отразилось падение цен, состоявшееся в течение 1938 года: цены импортных товаров пали против 1937 года в среднем на 3,5 проц., а экспортных — на 3,8 проц. Элиминируя влияние изменений цен на стоимость оборотов, динамика объема внешней торговли оказывается следующей:

Динамика объема внешней торговли.

Väliskaubanduse koguse liikumine.

	1929 г.	1937 г.	1938 г.
	(1929 г. = 100)		
Импорт	100	100	100
Экспорт	100	127*	130

Таким образом выясняется, что сокращение оборотов обусловлено исключительно падением цен в 1938 году, объем же внешней торговли показал даже небольшой рост, именно по экспорту, выросшему против 1937 года на 2,4 проц., в то время как импорт остался стабильным. Вместе с тем видим, что если импорт в объемном отношении стоит ровно на уровне последнего докризисного 1929 года, то экспорт уже на 30 проц. превышает свои докризисные размеры. Между тем, как следует из предыдущей таблицы, в отношении стоимости импорт и экспорт еще отстают от уровня 1929 года примерно на 10 проц., что опять-таки объясняется более низким, по сравнению с докризисным периодом, уровнем цен.

Структура импорта была, в сопоставлении с 1937 годом, следующей:

И м п о р т . — Sissevedu.

	1937 г.		1938 г.	
	тыс. кр.	%	тыс. кр.	%
Животные	92	0,1	20	0,1
Пищевые продукты	14.698	13,2	12.245	11,4
Сырые и полубра-				
бот. материалы	30.943	27,9	27.367	25,5
Изделия	65.092	58,6	67.270	62,7
Драгоцен. металлы				
и камни	237	0,2	296	0,3
Всего	111.062	100%	107.198	100%

*) В связи с небольшим изменением в методе исчисления объема цифра экспорта за 1937 г. (а также 1935 и 1936 гг.) несколько отличается от прежде приведенных.

Небольшое падение импорта, по сравнению с 1937 годом, вызвано пищевыми продуктами и сырыми и полуобработанными материалами. Ввоз пищевых продуктов сократился на 2,5 млн. крон, или 16,7 проц., почти полностью за счет зерновых, импорт которых пал на половину, при значительном росте ввоза колониальных товаров. Сырые и полуобработанные материалы пали на 3,6 млн. крон, или 11,6 проц., главным образом благодаря значительно (на четверть) сократившемуся ввозу текстильного сырья, несмотря на резкий рост удобрений на половину. Рост импорта изделий был недостаточным для покрытия падения по этим двум основным товарным группам и составил только 2,2 млн. крон, или 3,3 проц. Этот рост обусловлен в основном значительным расширением ввоза силовых и рабочих машин, сельскохозяйственных машин и орудий, транспортных средств и химических товаров.

В связи с тем структура импорта изменилась лишь мало. Удельные веса пищевых продуктов и сырых и полуобработанных материалов в общем импорте пали соответственно с 13,2 проц. и 27,9 проц. в 1937 году до 11,4 проц. и 25,5 проц., а доля изделий, наоборот, выросла с 58,6 проц. до 62,7 проц. Значение изделий в импорте, таким образом, еще более усилилось, и на них приходится уже почти две трети всего ввоза.

В распределении импорта по признаку назначения структура его подверглась следующим изменениям:

Структура импорта по признаку назначения.

Sisseveo struktuur tarvitusotstarbe järgi.

	1937 г.		1938 г.	
	млн. кр. 0/00		млн. кр. 0/00	
Средства производства	83,2	74,9	80,9	75,5
в т. ч.: сырые и полу-				
обр. материалы	53,6	48,2	50,3	46,9
оборудование	29,6	26,7	30,6	28,6
Предметы потребления	27,9	25,1	26,3	24,5
Весь импорт	111,1	100%	107,2	100%

Как видно, сокращение коснулось как средств производства, так и предметов потребления: ввоз первых пал на 2,3 млн. крон и вторых — на 1,6 млн. крон. Вместе с тем удельный вес средств производства показал дальнейшее повышение с 74,9 проц. в 1937 году до 75,5 проц., и они составляют, как видно, подавляющее большинство всего импорта. Повышение удельного веса их произошло за счет оборудования, ввоз которого показал также и абсолютный рост, при одновременном сокращении импорта сырых и полуобработанных материалов. Доля потребительских товаров пала с 25,1 проц. до 24,5 проц.

Следующая таблица, вошедшие в которую товары составляют свыше половины общего

ввоза, показывает изменения, состоявшиеся по важнейшим импортным товарам:

Важнейшие импортные товары.
Tähtsamad sisseveokaubad.

	1937 г.		1938 г.	
	тонн. 1000 кр.		тонн. 1000 кр.	
Пищевые продукты:				
Зерновые	41.596	6.136	26.338	3.077
Сельди	4.808	1.014	6.990	1.358
Соль	20.527	365	27.772	518
Сахар	25.786	3.471	27.832	3.903
Сырые и полуобр. материалы:				
Сырые кожи	1.506	2.253	1.739	2.006
Табак	715	1.195	771	1.418
Джут	2.553	816	2.267	737
Хлопок	6.497	8.824	5.852	6.198
Шерсть	262	1.143	316	992
Кам. уголь, кокс	84.318	1.600	66.085	1.274
Керосин	18.825	1.564	21.331	1.703
Бензин	7.016	812	5.348	571
Удобрения	50.782	2.731	69.253	4.285
Сера неочищ.	12.778	1.023	4.267	387
И изделия:				
Хл.- бум. ткани	120	1.102	98	965
Шерст. пряжа	318	2.726	327	2.481
Пряжа и нитки из искус. шелка	272	1.334	256	1.223
Железо и сталь	41.000	8.770	31.079	7.039
Сельскохозяй. машины и орудия	4.040	3.783	4.589	4.439
Сил. и раб. машины	3.981	7.985	3.596	9.429
Радиоаппараты	96	944	102	1.038
Автомобили и шасси (тыс. шт.)	(1,1)	3.686	(1,1)	3.515
Велосипеды (тыс. шт.)	(21,1)	1.354	(28,1)	1.875
Каучук, кауч. изд.	677	2.294	737	2.317

Рост показала стоимость ввоза почти всех важнейших пищевых продуктов — сельдей, соли, сахара; далее табака, керосина, удобрений, сельскохозяйственных машин и орудий, силовых и рабочих машин, транспортных средств, каучука и каучуковых изделий. Пали же обороты по зерновым, по большинству сырых и полуобработанных материалов — сырым кожанкам, джуту, хлопку, шерсти, каменному углю и коксу, бензину, неочищенной сере; далее по хлопчатобумажным тканям, шерстяной пряже, пряже и ниткам из искусственного шелка, железу и стали.

По важнейшим странам, а также по всем балтийским странам импорт распределился следующим образом:

Импорт по странам.
Sissevedu maade järgi.

	1937 г.		1938 г.	
	тыс. кр. %%		тыс. кр. %%	
Германия	28.977	26,1	33.367	31,1
Англия	18.499	16,7	19.175	17,9
Швеция	7.346	6,6	8.801	8,2

	1937 г.		1938 г.	
	тыс. кр.	%/о	тыс. кр.	%/о
США	9.083	8,2	7.034	6,6
СССР	6.262	5,6	5.225	4,9
Финляндия	5.443	4,9	4.664	4,3
Голландия	3.222	2,9	3.029	2,8
Франция	2.389	2,2	2.930	2,7
Польша-Данциг	2.269	2,0	1.889	1,8
Дания	2.344	2,1	1.880	1,8
Бельгия-Люксемб.	2.966	2,7	1.212	1,1
Латвия	1.563	1,4	1.163	1,1
Литва	376	0,3	249	0,2
Прочие страны	20.323	18,3	16.581	15,5

Роль ведущих стран эстонского импорта — Германии и Англии — в 1938 году еще более усилилась. Особенно значительно повысился удельный вес Германии — с 26,1 проц. в 1937 году до 31,1 проц. и Англии — с 16,7 проц. до 17,9 проц. Эти две страны дают, следовательно, половину всего импорта Эстонии. Другие страны резко отстают от них: стоящая на третьем месте Швеция обладает удельным весом только в 8,2 проц., хотя последний сильно вырос. Рост показала еще только доля Франции. По большинству важнейших стран удельный вес пал: у Голландии, Польши, Дании, СССР (тем не менее оставшегося на 5-ом месте), Финляндии, Латвии и особенно США, Бельгии и Литвы. Сильно пала также доля группы «прочих стран», куда входят второстепенные страны импорта. По абсолютным размерам увеличился импорт также только из Германии, Англии, Швеции и Франции. Сокращение общего импорта обусловлено в основном падением ввоза из США, Бельгии, СССР, Финляндии и группы «прочих стран».

Состав экспорта характеризуется, в сравнении с предыдущим 1937 годом, следующей таблицей:

Экспорт. — *Väljavedu.*

	1937 г.		1938 г.	
	тыс. кр.	%	тыс. кр.	%
Животные	4.011	3,8	7.828	7,5
Пищев. продукты	36.396	34,3	40.722	39,2
Сырье и полу- обр. материалы	42.700	40,3	35.314	34,0
Изделия	22.902	21,6	20.063	19,3
Драгоцен. метал- лы и камни	3	—	1	—
Всего	106.012	100%	103.928	100%

Незначительное сокращение экспорта против 1937 года обусловлено падением изделий и особенно сырых и полуобработанных материалов. Вывоз изделий пал на 2,8 млн. крон, или 12,4 проц., преимущественно вследствие значительного сокращения экспорта текстильных изделий, а также ряда других товаров — изделий химической, бумажной и деревообрабатывающей промышленности; крупный прирост показали только керамические и про-

чие минеральные товары. Сокращение экспорта сырых и полуобработанных материалов было значительным и составило 7,4 млн. крон, или 17,3 проц., главным образом, по линии лесоматериалов и сырых кож (вывоз обоих пал почти на половину), а в меньшей мере и по линии текстильного сырья; большой рост произошел по целлюлозе и сланцевому маслу. Расширился, однако, экспорт животных и пищевых продуктов. Экспорт животных вырос почти вдвое — на 3,8 млн. крон, благодаря увеличившемуся более чем в два раза вывозу свиней. Рост экспорта пищевых продуктов составил 4,3 млн. крон, или 11,9 проц., главным образом за счет продуктов скотоводства; познательно увеличился также вывоз зерновых и группы разных пищевых продуктов.

В связи с расходящейся динамикой отдельных товарных групп значительным изменениям подверглась структура экспорта. Вырос удельный вес пищевых продуктов — с 34,3 проц. в 1937 г. до 39,2 проц., и особенно значительно у животных — с 3,8 проц. до 7,5 проц. Падение показали же сырые и полуобработанные материалы — с 40,3 проц. до 34,0 проц. и изделия — с 21,6 проц. до 19,3 проц. Таким образом, пищевые продукты заняли первое место, вместо сырых и полуобработанных материалов, оттесненных ими на второе место.

В распределении экспорта по отраслям производства состоялись следующие сдвиги:

Структура экспорта по отраслям производства.

Väljaveo struktuur tootmisalade järgi.

	1937 г.		1938 г.	
	млн. кр.	%/о	млн. кр.	%/о
Сельскохозяй. продукты	48,8	46,0	54,3	52,3
Промышл. продукты	40,0	37,8	38,3	36,9
Лесные материалы	15,4	14,5	9,0	8,6
Разн. пищевые прод.	1,8	1,7	2,3	2,2

Весь экспорт 106,0 100% 103,9 100%

Падение экспорта произошло за счет промышленных продуктов, сократившихся на 1,7 млн. крон, и особенно за счет лесных материалов, вывоз которых пал почти на половину — на 6,4 млн. крон. Вывоз сельскохозяйственных продуктов же вырос на 5,5 млн. крон и разных пищевых продуктов (главным образом рыбы) — на 0,5 млн. крон (почти на треть). В связи с тем удельный вес основной экспортной статьи — сельскохозяйственных продуктов — повысился с 46,0 проц. в 1937 году до 52,3 проц. и разных пищевых продуктов соответственно с 1,7 проц. до 2,2 проц. Наоборот, доля промышленных товаров пала с 37,8 проц. до 36,9 проц., а доля лесных материалов — с 14,5 проц. до 8,6 проц.

Из следующей таблицы, включающей около 85 проц. стоимости всего экспорта, выясняется, какие изменения состоялись по важнейшим экспортным товарам:

Важнейшие экспортные товары.

Tähtsamad väljaveokaubad.

	1937 г.		1938 г.	
	тонн.	1000кр.	тонн.	1000кр.
Животные:				
Свиный (тыс. гол.)	(34,0)	3.382	(81,5)	7.639
Пищевые продукты:				
Зерновые . . .		3.237 818	10.040	1.349
Картофель . . .		23.830 1.334	19.899	1.151
Масло . . .		13.180 22.543	14.732	25.152
Яйца (млн. шт.)	(40,4)	2.621	(40,9)	2.750
Мясо и мясок. тов.		3.507 4.270	3.661	4.839
Свежая рыба . . .		1.515 1.163	1.008	1.417
Сырье и полуобработ. матер. палы:				
Сырые кожи . . .		959 2.323	563	1.017
Лесн. материалы	218.766	15.375	133.598	8.970
Целлюлоза . . .	60.874	7.899	68.652	9.609
Лен и пакля . . .	6.191	6.842	6.205	6.191
Сланц. масло и бензин . . .	59.175	5.347	68.217	5.976
Искусств. рог . . .	751	1.693	513	1.132
Изделия:				
Фанера и сиделья для стульев . . .	20.025	4.906	15.424	4.291
Газ. и печ. бумага	6.997	1.711	5.650	1.195
Хл.-бум. пряжа и нитки . . .	1.917	4.965	1.525	4.159
Хл.-бум. ткани . . .	948	2.949	859	2.326
Льняная пряжа . . .	381	839	310	666
Льняные ткани . . .	456	945	380	786
Джутовые ткани и мешки . . .	1.610	883	1.407	805
Листовое стекло	1.733	283	3.830	548

Рост показал (в стоимостном выражении) экспорт свиней, всех важнейших пищевых продуктов — зерновых, масла, яиц, мяса и мясных товаров; далее — целлюлозы, сланцевых масла и бензина и листового стекла. Сократился вывоз картофеля, лесных материалов, льна и пакли, искусственного рога и почти всех важнейших изделий — фанеры и сидений для стульев, газетной и печатной бумаги, хлопчато-бумажных пряжи, ниток и тканей, грубых льняных тканей, джутовых тканей и мешков.

Распределение экспорта по важнейшим и всем балтийским странам дано в следующей таблице:

Экспорт по странам.
Väljavedu maade järgi.

	1937 г.		1938 г.	
	тыс. кр.	%	тыс. кр.	%
Англия	35.936	33,9	35.341	34,0
Германия	32.356	30,5	32.472	31,3
Финляндия	6.157	5,8	5.808	5,6
США	2.981	2,8	4.615	4,4
Швеция	4.149	3,9	4.474	4,3
СССР	4.361	4,1	4.349	4,2
Франция	3.386	3,2	2.849	2,7
Голландия	2.374	2,2	1.697	1,6

	1937 г.		1938 г.	
	тыс. кр.	%	тыс. кр.	%
Дания	1.252	1,2	1.531	1,5
Польша-Данциг	1.376	1,3	1.487	1,4
Латвия	1.114	1,1	1.201	1,2
Литва	542	0,5	853	0,8
Прочие страны	10.028	9,5	7.251	7,0

Подобно импорту, значение обеих ведущих стран восточной внешней торговли — Англии и Германии — выросло также и в экспорте. Удельный вес Англии повысился с 33,9 проц. в 1937 году до 34,0 проц. и Германии — с 30,5 проц. до 31,3 проц. В обе страны вместе направляются, таким образом, две трети всего экспорта. Значение других стран резко уступает Англии и Германии, и доля третьей по значению страны — Финляндии — составляет только 5,6 проц. Рост удельного веса показали еще Швеция, СССР, Польша, Латвия и особенно США, Дания и Литва. Пали же доли только Финляндии, Франции и особенно Голландии и группы «прочих стран». По абсолютным размерам экспорт вырос против 1937 года в Швецию, Данию, Польшу, Латвию и особенно в США и Литву. Сократился вывоз в Англию, Финляндию, Францию и особенно Голландию, а также в группу «прочих стран». Почти не изменился экспорт в Германию и СССР. Падение общего оборота экспорта вызвано в основном сокращением вывоза в группу «прочих стран», а в меньшей мере и в Голландию, Англию, Францию и Финляндию.

В результате изменений в оборотах импорта и экспорта с отдельными странами баланс с ними оказались следующими:

Баланс внешней торговли по странам.

Väliskaubanduse bilanss maade järgi.

	1937 г.	1938 г.
	(тыс. крон)	
Германия	+ 3.379	— 895
Англия	+17.437	+16.166
Швеция	— 3.197	— 4.327
США	— 6.102	— 2.419
Финляндия	+ 713	+ 1.144
СССР	— 1.901	— 876
Франция	+ 997	— 81
Голландия	— 849	— 1.332
Дания	— 1.092	— 349
Польша-Данциг	— 893	— 402
Латвия	— 449	+ 38
Бельгия-Люксембург	— 1.469	— 112
Литва	+ 166	+ 604
Прочие страны	—11.790	—10.430

Ослабление пассивности общего баланса, по сравнению с 1937 годом, состоялось в подавляющей части за счет улучшения балансов с США, СССР и мелкими странами, объединенными в группу «прочих стран». С США, СССР, Данией, Польшей, Данией и группой

«прочих стран» пассивность баланса сократилась. С Финляндией и Литвой активность выросла, а с Латвией баланс стал активным, вместо прошлогоднего пассивного. Ухудшились же балансы со следующими странами. С Германией и Францией баланс превратился из активного в пассивный; с Англией активность уменьшилась; пассивное сальдо же усилилось со Шведией и Голландией. С рядом стран сальдо баланса представляется весьма крупным. Так, экспорт в Англию почти в два раза превышает импорт оттуда, а в Литву — более чем в три раза. Со Шведией и Голландией дело обстоит наоборот, и импорт из обеих стран превышает в два раза экспорт туда.

С учетом других, кроме внешней торговли, статей экономических отношений с важнейшими странами балансы значительно изменяются. Так, например, с СССР баланс 1938 года с учетом судовых фрахтов, вырученных Эстонией за перевозку советских грузов, превращается из пассивного в активный.

*

Транзитная торговля Эстонии показала в 1938 году дальнейшее сокращение. Обороты транзитных перевозок через Эстонию пали с 2 тыс. тонн в 1937 году до 1,6 тыс. тонн в 1938 году. Около четверти всего оборота приходится на советский транзит (шедший гл. обр. в Англию); крупную роль играют перевозки также Финляндии и Литвы. В основном транзит состоял из лошадей и пушнины.

Торговые соглашения.

Kaubanduskokkulepped.

31-го октября 1938 г. было подписано дополнительное соглашение к торговому договору и соглашению с Германией, вступившее в силу 1-го января 1939 г. и действительное в течение 1939 и 1940 гг.

12-го ноября был подписан торговый протокол со Швейцарией, вошедший в силу 1-го января 1939 г.

22-го ноября было подписано торговое соглашение с Голландией, вступившее в действие 7 декабря.

9-го января 1939 г. торговое соглашение с СССР, действовавшее в 1938 году, было продлено на текущий 1939 год. Соглашение считается вступившим в силу с 1-го января (о содержании его смотри «Экономический Бюллетень» № 4 — 1938 г.).

18-го марта был подписан торговый протокол с Данией.

Итоги внешней торговли ва I квартал 1939 г. *Väliskaubanduse tulemused I veer. 1939. a.*

Итоги за I квартал текущего года опять показывают новое расширение оборотов внешней торговли, тогда как в целом за весь прошлый год внешняя торговля, как известно, сократилась:

Внешняя торговля. *Väliskaubandus.*

	I кварт. 1938 г.	I кварт. 1939 г.	Рост или падение против 1938 г.
	(тыс. крон)		
Импорт	25.387	23.850	— 6,1%
Экспорт	20.149	25.273	+25,4%
Общий оборот	45.536	49.123	+ 7,9%
Сальдо	—5.238	+1.423	

Общий оборот вырос против I квартала 1938 года на 3,6 миллионов крон, или 7,9 проц. Рост исключительно обусловлен крупным расширением экспорта на 5,1 миллионов крон, или 25,4 проц., между тем как импорт показал небольшое падение на 1,5 миллионов крон, или 6,1 проц. Вследствие этого баланс стал активным на 1,4 млн. крон, вместо прошлогоднего пассивного на сумму в 5,2 млн. крон.

Небольшое падение импорта вызвано в основном сокращением ввоза зерновых, удобрений и силовых и рабочих машин при значительном росте ввоза хлопка. Зерновые пали с 786 тыс. крон до 15 тыс., удобрения — с 1,6 млн. крон до 1,2 млн. и машины — с 2,3 млн. крон до 1,9 млн., а хлопок вырос с 1,5 млн. крон до 1,9 млн.

Сильное расширение экспорта обусловлено, главным образом, ростом вывоза свиней, льна, коровьего масла и сланцевого масла при значительном падении экспорта целлюлозы. Стоимость экспорта свиней увеличилась с 1,8 млн. крон до 3,0 млн., льна — с 1,7 млн. крон до 3,9 млн., коровьего масла — с 3,8 млн. крон до 4,5 млн., а целлюлоза пала с 2,5 млн. крон до 2,0 млн.

Что касается распределения внешней торговли по странам, то импорт из Германии пал с прошлогодних 7,9 млн. крон до 7,6 млн. и из Швеции — с 1,9 млн. крон до 1,2 млн., а импорт из Англии увеличился с 4,0 млн. крон до 4,8 млн. и из США — с 1,6 млн. крон до 1,9 млн. В экспорте показали рост: Англия с 7,6 млн. крон до 8,7 млн., Германия — с 4,8 млн. крон до 7,8 млн., СССР — с 1,0 млн. крон до 1,6 млн., Швеция — с 879 тыс. крон до 1,4 млн. и Финляндия — с 1,0 млн. крон до 1,3 млн.

Сельское хозяйство.

RÕLLUMAJANDUS.

Итоги 1938 года.
1938. a. tulemused.

Согласно окончательной сводке, посевные площади и валовой сбор культур в 1938 г. представляются следующими:

Посевные площади.

Külvipindad.

	Среднее за		
	1925—29 гг.	1937 г.	1938 г.
	(тыс. га)		
Зерновые	502	540	548
в т. ч.: рожь	143	149	148
пшеница озимая	12	24	27
пшеница яровая	15	44	42
ячмень	115	89	88
овес	145	145	149
мешанка	66	81	85
Картофель	67	76	78
Кормовые корнеплоды	7	10	11
Лен	36	31	23
Полевые травы	186	214	226
в т. ч.:			
под сем. и сеном	149	186	196
Прочие культуры	2	3	3
Всего	799	874	889
Кроме того, луговые травы	878	885	876

Валовой сбор.

Kogusaagid.

	Среднее за		
	1925—29 гг.	1937 г.	1938 г.
	(тыс. тонн)		
Зерновые	480	606	667
в т. ч.: рожь	151	212	188
пшеница озимая	13	38	39
пшеница яровая	14	38	47
ячмень	111	81	97
овес	121	139	177
мешанка	65	90	112
Картофель	714	986	998
Корм. корнеплоды	126	246	240
Лен: семя	10	10	9
волокно	10	10	8
Полевые травы (сено)	430	525	676
Луговые травы	854	882	954

Общие размеры посевных площадей показали небольшое расширение на 15 тыс. га, или 1,7 проц., по сравнению с предыдущим 1937 годом. Расширение коснулось всех культур, за исключением льна (площадь которой сократилась на четверть) и яровой пшеницы, а площади ржи и ячменя остались почти без изменений. Прирост общей площади почти всецело обусловлен расширением зерновых и посевных трав. Что касается луговых трав,

то площадь их подверглась незначительному сокращению.

Урожайность по большинству культур также показала значительный рост. В результате валовой сбор оказался гораздо большим, чем в 1937 году, когда урожай в общем был удовлетворительным. Продукция зерновых выросла с 606 тыс. тонн в 1937 году до 667 тыс. тонн, т. е. 10,2 проц.*) При этом рост показали все зерновые культуры, кроме ржи, урожай которой сократился против 1937 года на 11,0 проц. Валовой сбор озимой и яровой пшеницы возрос на 12,8 проц., ячменя — на 19,6 проц., овса — на 26,9 проц. и мешанки — на 23,6 проц. Вследствие падения урожая ржи продукция продовольственных хлебов, с учетом также гречихи и бобовых в общем показала снижение на 4,4 проц. — с 295 тыс. тонн в 1937 г. до 283 тыс. тонн. Продукция кормовых хлебов, напротив сильно увеличилась — с 310 тыс. до 385 тыс. тонн, т. е. на 24,0 проц.

Валовой сбор других культур претерпел следующие изменения. Выросла продукция картофеля (на 1,2 проц.), полевых трав (на 28,8 проц.) и луговых трав (на 8,2 проц.). Падение показала продукция кормовых корнеплодов (на 2,6 проц.) и льна (семена — на 11,5 проц. и волокна — на 25,8 проц.).

При сопоставлении достигнутых в 1938 году валовых сборов с докризисным уровнем их (средним за 1925—1929 гг.) оказывается, что последний раз, превышен по всем культурам, за исключением льна и ячменя, вместо которого больше внимания стали посвящать другим кормовым культурам; только по луговым травам прирост был меньше. Резкий рост обусловлен как расширением площадей, так в еще большей мере крупным повышением урожайности.

В общем урожай 1938 года является, таким образом, хорошим, несмотря на то, что сбор озимых хлебов оказался немного ниже предыдущего года. Особенно хорошим был урожай по линии кормовых культур, значительно превосходящий все предыдущее время. Улучшение кормовой базы, несомненно, содействует дальнейшему развитию скотоводства.

Наряду с полеводством, большие успехи имеются и в другой отрасли сельского хозяйства — животноводстве. Поголовье скота развивалось следующим образом:

*) Проценты исчислены везде по валовому сбору, а ниже и по поголовью скота с сокращенных цифр.

Численность скота (на 15 июня).

Karja arv.

	1928 г.	1937 г.	1938 г.
	(тыс. голов)		
Лошади	228	209	219
Крупный рогатый скот	651	639	661
в т. ч.: коровы	404	446	452
Овцы	659	651	650
Свины	327	379	355
Домашняя птица, старше 6 месяцев	866	1.606	1.597
в т. ч.: куры	726	1.350	1.363
Пчелиные ульи	49	101	104

Из таблицы следует, что поголовье большинства видов скота показало рост, по сравнению с 1937 годом. Численность лошадей увеличилась на 4,7 проц., крупного рогатого скота — на 3,4 проц., в т. ч. коров — на 1,2 проц.; свиней — на 1,4 проц., кур — на 1,0 проц. и пчелиных ульев — на 1,8 проц. Сократилась только численность домашней птицы, за вычетом кур — на 8,6 проц. и овец — на 0,1 проц. Как видно, именно по основным видам скота состоялось расширение поголовья. Ценным представляется также рост молодняка крупного рогатого скота примерно на 8 проц., что позволяет рассчитывать на дальнейшее увеличение поголовья в текущем 1939 году. Также следует выделить довольно значительный рост численности лошадей, содействующий усилению силового ап-

парата сельского хозяйства, что является весьма ценным фактором в нынешний период нехватки рабочей силы в сельском хозяйстве.

В общей сумме поголовье скота (не считая кур и пчелиных ульев, без городов) составило в 1938 году, в исчислении в условных единицах, 940 тысяч, что на 2,2 проц. превышает цифру предыдущего 1937 года (920 тыс.). Цифра общего поголовья является рекордной за все время, именно благодаря рекордной численности коров и свиней.

По сравнению с наивысшим докризисным уровнем 1928 года, поголовье оказывается выше по коровам, свиньям и особенно резко по домашней птице и пчелиным ульям. Уступает же тогдашнему нынешнее поголовье лошадей и крупного рогатого скота (без коров), а незначительно и овец.

На основе данных о динамике валового сбора полевых культур и поголовья скота можно объем всей продукции сельского хозяйства оценить выросшим, по сравнению с 1937 г., на несколько проц. В результате наивысший докризисный объем сельскохозяйственной продукции (1929 г.) превзойден примерно на 20 проц.

Движение цен на сельскохозяйственные продукты в отчетном году было немного неблагоприятным, и, как это показано ниже, в разделе цен, соотношение между покупными и продажными ценами сельского хозяйства немного ухудшилось.

Промышленность.

TÖÖSTUS.

Итоги работы крупной промышленности в 1938 г.

Suurtööstuse tegevuse tulemused 1938. a.

В IV квартале продукция, в отличие от II и III кварталов, снова дала прирост, и в результате объем продукции крупной промышленности (т. е. с исключением воздействия изменений в ценах на стоимость продукции) за весь 1938 год показал в общем и по отраслям следующее развитие, судя по динамике индекса промышленной активности:

Динамика объема продукции крупной пром-сти.

Suurtööstuse toodangu koguse liikumine.

	1937 г.	1938 г.
	(1929 г. = 100)	
Добывающая	207	261
Минералообработ.	145	161
Металлообработ.	153	161
Химическая	393	441
Кожевенная	145	148
Текстильная	117	109

1937 г. 1938 г.
(1929 г. = 100)

Деревообработ.	121	100
Бумажная	117	124
Полиграфическая	108	117
Пищевая	100	113
Производство предметов одежды и галант. товаров	317	290
Электростанции	202	229
Вся продукция	139	146
в т. ч.: средства производства	167	182
предметы потребления	114	114

Вся продукция крупной промышленности (дающей крупное большинство всей промышленной продукции) выросла против 1937 года на 5,0 проц.; темп сильно ослабел по сравнению с темпом предыдущих лет, равнявшимся еще в 1937 году 15,3 проц. Рост произошел исключительно за счет средств производства, возросших на 9,0 проц., тогда как продукция предметов потребления осталась ровно на уровне 1937 года.

Расширение продукции показало подавляющее большинство отраслей промышленности: добывающая (на 26 проц.), минералообработывающая (на 11 проц.), металлообработывающая (5 проц.), химическая (12 проц.), кожевенная (2 проц.), бумажная (6 проц.), полиграфическая (8 проц.), пищевая (13 проц.) и электростанции (13 проц.). Как видно, особенно крупным был прирост в добывающей промышленности, почти всецело состоящей из предприятий по добыче сланца и торфа.

Сократилась продукция только трех отраслей: текстильной промышленности (на 7 проц.), производства предметов одеяния и галантерейных товаров (на 9 проц.) и особенно деревообрабатывающей промышленности (на 17 проц.). Из них текстильная и деревообрабатывающая промышленность характерным образом являются отраслями (сверх того еще и бумажная), для которых экспорт играет значительную или преобладающую роль, и сокращение работы их вызвано ухудшением состояния мирового рынка, повлекшим за собой уменьшение экспорта.

Из таблицы явствует также, что докризисный уровень объема продукции далеко превышен. По общей сумме продукции уровень 1929 года превзойден почти на половину (46 проц.), причем по средствам производства — на 82 проц., а по предметам потребления резко меньше — на 14 проц. В отдельных отраслях прирост против докризисного является чрезвычайно высоким: в химической продукция выросла в $4\frac{1}{2}$ раза, в производстве предметов одеяния и галантерейных товаров — 3 раза, добывающей — $2\frac{1}{2}$ раза, на электростанциях — больше 2 раз. При этом характерно, что докризисный уровень продукции превзойден во всех отраслях, за исключением деревообрабатывающей, где продукция стоит в точности на этом уровне.

Резкий рост показала также численность занятых (рабочие, служащие и младший обслуживающий персонал) в крупной промышленности (без строительства). Она выросла со средних 31,2 тыс. в докризисном 1929 году до 43,0 тыс. в 1937 году и до 44,3 тыс. в 1938 году.

Промышленность в начале 1939 г. *Tööstus 1939. a. algul.*

Как показывает индекс производственной активности промышленности, объем продукции крупной промышленности составил (среднее за 1927—31 гг. = 100) в среднем за январь и февраль текущего года 156 против 137 тех же месяцев прошлого 1938 года, причем средства производства составили 194 против прошлогодних 164, а предметы потребления — 121 против 113. Таким образом, рост общей продукции на 13,9 проц. в подавляющей мере обусловлен расширением производства средств производства на 18,3 проц., тогда как производство предметов потребления выросло меньше — на 7,1 проц. Как видно, общий темп роста промышленной продукции опять усилился, поскольку в последнем IV квартале прошлого года прирост против того же квартала 1937 года равнялся 6,7 проц., а в предыдущие II и III кварталы роста вообще не было.

Безработица в 1938 г. *Töötalu 1938. a.*

Параллельно с развитием народного хозяйства за послекризисное время и со связанным с ним усилением занятости безработица сильно сократилась. На биржах труда безработных было зарегистрировано в 1938 г. в среднем 1,2 тыс. чел. против 3,2 тыс., а считая и с занятыми на общественных работах, 4,3 тыс. в докризисном 1929 году. По сравнению с 1937 годом, безработица незначительно усилилась, составив 1.243 чел. против 1.160 чел. в среднем за 1937 год.

Безработица в I квартале 1939 г. *Töötalu I veer. 1939. a.*

Численность безработных, зарегистрированных на биржах труда, осталась почти на прошлогоднем уровне, составив в среднем за I квартал текущего года 2.006 чел. против 1.953 чел. того же квартала прошлого года.

Транспорт. TRANSPORT.

Итоги 1938 года. *1938. a. tulemused.*

Работа железнодорожного и морского транспорта в 1938 году характеризуется, в сравнении с докризисным временем и предыдущим 1937 годом, следующими цифрами:

Работа транспорта. *Transpordi tegevus.*

	1929/30 г.	1937 г.	1938 г.
Грузооборот жел. дорог:			
млн. тонн	2,7	3,0	2,8

	1929/30 г.	1937 г.	1938 г.
млн. тонно-км	262	297	286
Пассажиरोоборот жел. дорог:			
млн. пассаж.	9,5	10,9	11,6
млн. пассаж.-км	293	338	347
Грузооборот морских портов (тыс. тонн)	976	1.056	951
Пассажирооборот морских портов (тыс. пассаж.)	109	156	180

Если взять наиболее характерные для работы железных дорог показатели — тонно- и пассажиро-километраж, то получается, что грузооборот показал, по сравнению с 1937 годом, небольшое сокращение на 11 млн. тонно-км, или 3,7 проц. Сокращение объясняется, главным образом, уменьшением перевозок лесоматериалов и сланца. Пассажирооборот же показал дальнейший рост на 9 млн. пассажиро-км, или 2,6 проц., против 1937 года. Уровень докризисного 1929 года превышен как по грузообороту, так и пассажирообороту.

Что касается морского транспорта, то тут грузооборот также сократился против 1937 года, именно на 105 тыс. тонн, т. е. на 9,9 проц. Падение обусловлено резким уменьшением экспорта лесных материалов, тем более, что в силу своей тяжеловесности последние являются важнейшим морским грузом. Пассажирооборот морских портов вырос на 24 тыс. пассажиров, или 15,4 проц. В сравнении с докризисным временем, пассажирооборот оказывается резко выше, тогда как по грузообороту имеется небольшое отставание от докризисных размеров, несмотря на то, что лишь в предыдущем 1937 году впервые вновь был достигнут докризисный уровень.

Автотранспорт, несомненно, значительно развился в отчетном 1938 г. На это указывает рост автомобильного парка с 5.175 единиц в конце 1937 г. до 5.941 единиц к концу 1938 года. В докризисном 1929 году же автотарк состоял только из 2.583 единиц.

Морской торговый флот в 1938 г.

Merekaubalaevastik 1938. a.

Состав и общий тоннаж эстонского морского торгового флота изменился к концу 1938 года, по сравнению с концом 1937 года, следующим образом:

Морской торговый флот.

Merekaubalaevastik.

	1937 г.		1938 г.	
	Число.	рег. тонн.	Число.	рег. тонн.
Пароходы	131	150,9	135	156,5
Моторные суда	18	3,4	18	2,8
Моторные парусники	50	7,5	39	5,8
Парусники	148	14,4	102	11,6
Баржи	49	4,1	39	3,3
Всего	396	180,3	332	180,0

Быстрый рост морского торгового флота, показавший более чем удвоение тоннажа против докризисного 1929 года, когда тоннаж равнялся 82 тыс. тонн, в 1938 году прекратился. Общий тоннаж остался на уровне 1937 года, но при этом состав флота показал улучшение: тоннаж пароходов увеличился, а тоннаж всех прочих видов флота вместе настолько же сократился. Прекращение прироста флота объясняется высокими ценами на суда, а также резким снижением фрахтовых ставок.

Денежное дело и финансы.

RAHANDUS JA FINANTSID.

Денежное обращение в 1938 г.

Rahaliiklus 1938. a.

Динамика денежного обращения была следующей:

Денежное обращение (на 31 дек.).
Raha liiklus.

	1929 г.	1937 г.	1938 г.
	(млн. крон)		
Банкноты	34,0	49,1	51,7
Разменные знаки	4,0	5,3	5,3
Твердоценное покрытие	27,2	51,2	51,6
Процент покрытия текущ. обязательств Эсти Банка (банкнот и тек. счетов)	54,1%	59,0%	57,8%

Банкнотное обращение выросло, по сравнению с 1937 годом, на 5,3 проц., а сумма находящаяся в обращении разменных денег осталась прежней. Рост твердоценного покрытия, состоящего на две трети из золота и одну треть из иностранной валюты, не поспевал за расширением банкнотной эмиссии и составил

0,8 проц. Это обстоятельство способствовало небольшому снижению процента покрытия текущих обязательств (банкнотного обращения и текущих счетов) Эсти Банка с 59,0 проц. в конце 1937 года до 57,8 проц. к концу 1938 года. Сравнивая эти данные с цифрами последнего докризисного 1929 года, оказывается, что докризисный уровень далеко превзойден.

Денежное обращение в I квартале 1939 г.

Rahaliiklus I veer. 1939. a.

В I квартале текущего года банкнотное обращение расширилось с 51,7 млн. крон в конце декабря прошлого года до 53,9 млн. к концу марта, что превышает и прошлогоднюю мартовскую цифру в 50,5 млн. крон. Стоимость твердоценного покрытия, однако, выросла еще больше, составив в конце марта 59,7 млн. крон против прошлогодних декабрьских 51,6 млн. и мартовских 51,5 млн. кр. Вместе с тем показал рост также процент покрытия — с декабрьских 57,8 проц. до 63,5

проц. к концу марта, что превышает и прошлогоднюю мартовскую цифру в 59,8 проц.

Значительный рост твердощенного покрытия обусловлен главным образом тем, что часть его, оставленная при девальвации кроны в 1933 году в качестве скрытого резерва исчисленной по старому курсу, была в марте текущего года исчислена уже по фактическому, т. е. сильно повышенному, курсу.

Курс эстонской кроны в 1938 г.

Eesti kroonikurs 1938. a.

Курс эстонской кроны, оставшийся в течение всего I полугодия 1938 года на уровне в 60 проц. к своему золотому паритету, в III квартале пал до 59 проц. и в IV квартале — до 57 проц. В результате в среднем за весь 1938 год курс составил 59 проц. к золотому паритету, что незначительно уступает среднему курсу кроны в 1937 году (60 проц.). В докризисном 1929 году крона пребывала на уровне своего полного золотого паритета, так что падение курса против докризисного составляет теперь 41 проц.

Банки в 1938 г.

Pangad 1938. a.

Динамика важнейших показателей работы банков — ссуд и вкладов — дана в нижеприведенной таблице. Данные касаются государственной сберегательной кассы, всех частных и важнейших кооперативных банков, причем сумма вкладов дана в нетто-стоимости их, т. е. за вычетом междубанковских вкладов.

Вклады и ссуды (на 31 дек.).

Hoitud ja laenuid.

1929 г. 1937 г. 1938 г.
(млн. крон)

Вклады (нетто)	69,0	107,1	118,3
Ссуды	101,8	102,3	114,3

Сумма вкладов увеличилась против 1937 года на 11,2 млн. крон, или 10,6 проц. Немного больший прирост дала сумма ссуд — на 12,0 млн. крон, или 11,7 проц. По сравнению с докризисным периодом, вклады резко (на $\frac{1}{4}$) выросли, между тем как по ссудам докризисный уровень превышен только на 12,3 проц.

Доходы по госбюджету за 1938 г.

Riigieelarve tulud 1938. a.

Доходы государственного бюджета продолжали расти и в 1938 г. и составили в общем сумму в 103,2 млн. крон, что на 6,2 млн. крон, или 6,4 проц., превышает доходы 1937 года, когда доходов поступило 97,1 млн. крон. Таким образом, докризисная сумма доходов, составившая в 1929/30 г. 95,7 млн. крон, превзойдена уже на 7,8 проц. На

деле рост представляется еще большим, так как покупательная способность кроны стоит выше 1929 года, поскольку, ведь, уровень цен уступает докризисному.

Смета госбюджета на 1939/40 г.

Riigieelarve 1939/40. a. peale.

Смета государственного бюджета на 1939/40 бюджетный год, принятая парламентом в общей сумме в 105,9 млн. крон, представляется, в сравнении со сметой 1938/39 года, по основным статьям следующей:

Смета госбюджета Эстонии на
1939/40 г.

Eesti riigieelarve 1939/40. a. peale.

(в тысячах крон)

	Смета 1938/39 г.	Смета 1939/40 г.
Доходы.		
Прямые налоги	11.550	12.600
в т.ч.: подоходный налог	5.100	5.800
промышленный налог	3.950	4.400
Косвенные налоги	37.600	38.825
в т.ч.: тамож. пошлина	22.300	22.000
акцизы	8.900	10.100
Госуд. предприятия и имущества	49.900	53.000
в т.ч.: спиртов. монополия	18.000	17.500
железные дороги	15.700	15.600
почта, телеграф и телефон	6.450	7.000
Разные доходы	493	553
Всего обыкнов. доходов	99.543	104.978
Чрезвычайные доходы	50	1.250
Всего	99.593	106.228
Возвращается доходов предыдущих лет	300	350
Итого	99.293	105.878
Расходы.		
	Смета 1938/39 г.	Смета 1939/40 г.
Президент Республики	326	389
Палата Депутатов	315	354
Государственный Совет	214	202
Премьер-министр и гос. канц.	648	627
Государственный контроль	358	363
Минист. нар. просвещения	11.221	11.742
Министерство юстиции	3.557	3.476
Минист. народ. хозяйства	7.540	7.158
Министерство земледелия	5.943	6.768
Министерство внутр. дел	5.914	5.906
Социальное министерство	7.776	8.280
Военное министерство	21.336	25.500
Минист. путей сообщения	30.003	30.895
Министерство иностр. дел	1.397	1.401
Государственные долги	2.745	2.756
Резерв	—	61
Итого	99.293	105.878

В том числе чрезвычайных расходов 13.772

Общая сумма сметы на 1939/40 бюджетный год превышает смету 1938/39 года на 6,6 млн. крон, или 6,6 проц., и приблизительно соответствует фактическому поступлению доходов в этом году. Рост доходов по сумме намечается наибольшим по линии госу-

дарственных предприятий и имуществ, а рост расходов предусмотрен, главным образом, за счет военного министерства, расходы которого вырастут против 1938/39 года на 4,2 млн. крон, или 19,5 проц.

Прочая хроника.

MUU KROONIKA.

Цены в 1938 году.

Hinnad 1938. a.

Движение оптовых цен в 1938 году характеризуется, в сравнении с предыдущим 1937 г. и последним докризисным 1929 годом, следующей таблицей:

Динамика оптовых цен.

Suurmüügihindade liikumise.

	1929 г.	1937 г.	1938 г.
	(1913 г. = 100)		
Общий индекс	117	101	100
в т. ч.:			
пищевые продукты	113	93	94
промышлен. продукты	110	97	95

Рост оптовых цен, продолжавшийся уже пять лет, в 1938 году прекратился и уступил место падению, правда, незначительному. Общий индекс цен пал, по сравнению с 1937 годом, в среднем на 1,4 проц., причем цены пищевых продуктов повысились на 1,1 проц., а цены промышленных продуктов пали на 2,1 проц. Докризисный уровень в значительной степени еще не достигнут.

Раствор «ножниц» сельскохозяйственных цен, неуклонно сжимавшийся в последние 5 лет, в отчетном 1938 году опять раздвинулся:

Движение цен продажных и покупных товаров сельского хозяйства.

Põllumajanduse müügi- ja ostukaupade hindade liikumise.

	1929 г.	1937 г.	1938 г.
	(1929 г. = 100)		
Продажные товары	100	72	73
Покупные товары	100	87	91

Соотношение цен продажных и покупных товаров ухудшилось для сельского хозяйства. Хотя уровень цен на продаваемые сельским хозяйством товары и повысился против 1937 года на 1,4 проц., но зато рост цен на покупаемые им товары был еще большим, составив 4,6 проц. Вследствие этого покупные цены превышают продажные цены уже не на одну пятую, как это было в 1937 году, а на четверть, если соотношение между ними, существовавшее в докризисном 1929 году, взять за основу. Из сравнения с 1929 годом яв-

ствует, что покупные цены уступают своему докризисному уровню только на 9 проц., а продажные цены — на целых 27 проц.

Индекс стоимости жизни, в котором находят отражение розничные цены, показал, в отличие от падающей тенденции оптовых цен, дальнейший рост со средних 104 в 1937 году до 110 (1913 г. = 100), т. е. на 5,8 проц. До начала кризиса индекс стоимости жизни стоял лишь немного выше нынешнего, составив в 1929 году 117.

Цены в I квартале 1939 г.

Hinnad I veer. 1939. a.

В январе оптовые цены повысились против декабря прошлого года и остались на этом повышенном уровне в течение всего I квартала. В среднем за I квартал они составили 102 против 99 в IV квартале и 102 в I квартале 1938 года, т. е. остались на уровне прошлогоднего I квартала (1913 г. = 100). При этом цены пищевых продуктов немного выросли, а цены промышленных продуктов немного пали. Что касается стоимости жизни, то индекс её также вырос против IV квартала и составил в среднем 111 против 108 в IV квартале и 110 в I квартале 1938 года, т. е. вырос на 0,9 проц. против I квартала 1938 года (1913 г. = 100).

Динамика фонда зарплаты.

Palgafondi areng.

Общая сумма заработной платы основных слоев наемнотруждающихся, на которые приходится около $\frac{2}{3}$ всего фонда зарплаты их, показывала за последние годы крупный рост:

Движение фонда зарплаты.

Palgafondi liikumise.

	1929	1933	1937	1938
	(в млн. крон)			
Сельскохоз. рабочие (денежная зарплата)	17,0	8,7	14,6	16,5
Рабочие и служащие крупн. и средн. промышленности	28,5	19,8	41,4	46,1
Госуд. служащие	34,7	28,9	35,5	38,0
Всего	80,2	57,4	91,5	100,6

После перелома в кризисе в 1933 году общая сумма заработка быстро росла и в 1938 году значительно (на четверть) превзошла докризисную сумму.

Сводки-переводы.

Kokkuvõtted-tõlked.

Основные черты III пятилетнего плана СССР.

Успешное выполнение II пятилетки (1933—1937 гг.) создало базу для установления грандиозных задач III пятилетнего плана, утвержденного в марте г. ХУШ съездом Всесоюзной коммунистической партии (большевиков) и охватывающего 1938—1942 г.

Вторая пятилетка разрешила основную историческую задачу — ликвидированы все эксплуататорские классы и причины, порождающие эксплуатацию человека человеком. Это было достигнуто гл. обр. путем отмены частной собственности на средства производства, путем перевода их в общественную собственность. К концу II пятилетки в социалистической (государственной и кооперативно-колхозной) собственности оказались почти все (98,7%) производственные фонды (орудия производства и производственные постройки). Социалистическое хозяйство даст 99,8% всей промышленной продукции, 98,6% сельскохозяйственной продукции, все 100% оборотов торговли и т. д. Из народного дохода, представляющего собой сумму нетто-продукций всех отраслей экономики, 99,2% производится социалистической экономикой.

Вместе с тем изменилась и классовая структура населения. В 1937 г. 35% всего населения составили рабочие и служащие, 55% — колхозные крестьяне с кооперированными ремесленниками, 6% — единоличные крестьяне и некооперированные ремесленники, 4% — прочее население (учащиеся и т. д.). Таким образом, 94% всего населения уже работает в социалистическом хозяйстве и только 6% в частно-собственническом хозяйстве, тогда как еще в 1928 году 78% населения работало в последнем. Капиталистические элементы, т. е. эксплуатирующие чужой труд (помещики, городская буржуазия, кулаки и т. п.), составлявшие в довоенном 1913 г. 16% всего населения и в 1928 г. — 5%, сейчас совсем исчезли. Общество СССР состоит теперь, вместо прежних враждебных друг другу классов, из двух дружественных классов — рабочих и крестьян — и интеллигенции; существующие между ними различия постепенно совершенно исчезнут.

Все это означает, что в СССР в основном осуществлена первая фаза коммунизма — социализм, при котором господствует принцип: «от каждого по его способностям, каждому — по его труду».

Вторая основная задача II пятилетки — завершение технической реконструкции всего народного хозяйства — также в основном выполнена. Все отрасли экономики вооружены передовой техникой.

В 1937 г. 80% всей промпродукции было выработано на новых предприятиях, построенных или полностью реконструированных по последнему слову техники за годы I и II пятилеток. В сельском хозяйстве общая мощность тракторов увеличилась за II пятилетку с 2,2 млн. до 8,4 млн. лоша. сил, а число комбайнов — с 15,5 тыс. до 129 тыс. По своему техническому уровню в промышленности СССР вышел на I место в Европе и в сельском хозяйстве — на I место во всем мире.

В связи с завершением технической реконструкции промышленная продукция выросла за пятилетку в 2,2 раза, достигнув в 1937 г. суммы в 95,5 млрд. против 43,3 млрд. руб. в 1932 г. (продукция обоих лет для сравнимости исчислена в ценах 1926/27 г.). Сельскохозяйственная продукция увеличилась за пятилетку в 1½ раза — с 13,1 млрд. руб. в 1932 г. до 20,1 млрд. руб. в 1937 г. (в ценах 1926/27 г.), причем продукция зерновых увеличилась на 2/3, сахарной свеклы — более чем в 3 раза, поголовье свиней — в 2 раза и т. д. Работа транспорта резко расширилась; так, грузооборот железных дорог более чем удвоился. Гигантское развитие получило строительство, и за II пятилетку вступило в строй новых и реконструированных строек общей стоимостью в 103 млрд. руб. против 39 млрд. руб. I пятилетки. Народный доход, в котором отражается рост продукции всех отраслей экономики, вырос в 2,1 раз — с 45,5 млрд. руб. в 1932 г. до 96 млрд. в 1937 (в ценах 1926/27 г.). — Производительность труда на основе новой техники и новых кадров, умеющих осваивать ее, в результате стихановского движения показала во II пятилетке мощный рост, напр. в промышленности — на 82%, считая в среднем на 1 рабочего.

Третья основная задача пятилетки — повышение материального и культурного уровня населения — также выполнена. Продукция потребительских товаров более чем удвоилась, что означает повышение уровня потребления народа около 2 раз. Численность рабочих и служащих увеличилась с 22,9 млн. до 27 млн. Средняя годовая зарплата их повысилась в 2,1 раз — до 3.038 руб. в 1937 г., а реальная зарплата — в 2 раза. Расходы государства на культурно-социальное обслуживание (просвещение, здравоохранение и т. д.) увеличились с 8,3 млрд. руб. в 1932 г. до 30,8 млрд. Валовой доход колхозников вырос в 2,7 раз, а распределяемые между ними по трудодням денежные доходы увеличились в 4,5 раз. Обороты торговли расширились с 47,8 млрд. руб. в 1932 г. до 143,7 млрд. в 1937 г.

Подъем культурного уровня населения за II пятилетку был столь же стремительным, как и улучшение материального положения. Число учащихся в начальной и средней школе выросло с 21,3 млн. до 29,4 млн., причем в последних (8—10) классах средней школы выросло даже в 15 раз. Число учащихся в высшей школе достигло 550 тыс. Количество книг в массовых библиотеках увеличилось прил. на половину и т. д. и т. д.

*

С выполнением II пятилетки социалистический строй в СССР в основном осуществлен. В третьей пятилетке СССР вступает в новый этап развития, на котором будут происходить завершение строительства бесклассового социалистического общества и постепенный переход от социализма к коммунизму. Для того, чтобы установить коммунистический строй, где руководящим принципом является: «от каждого по его способностям, каждому — по его потребностям», необходимо достичь изобилия всех продуктов. Поэтому переход к коммунизму предполагает такой высокий технико-экономический уровень, который, обладая весьма высокой производительностью труда, позволяющей достичь изобилия продуктов, сильно превышает также и существующий уровень наиболее развитых капиталистических стран.

Технический уровень промышленности СССР уже превышает уровень европейских стран. По технико-экономическому уровню сельского хозяйства СССР занимает даже I место в мире. В связи с тем в советской промышленности уже к 1937 г. был достигнут уровень производительности труда наиболее развитых стран Европы — Германии и Англии, исходя из размеров годовой продукции на 1 рабочего. Однако, уровень производительности труда в США все еще остается в 2,5 раз выше.

В отношении темпов развития промышленности СССР далеко превосходит все другие страны. Промышленная продукция СССР оказывается возросшей к 1938 г., в сравнении с довоенным уровнем, более чем в 9 раз, в то время как вся продукция капит. мира лишь на треть превышает свой довоенный уровень. Вместе с тем темп развития промышленности СССР несравненно выше темпов также и главных капиталистических стран, отдельно взятых (США, Англии, Германии, Франции), где уровень продукции выше довоенного только на 10—30%, а у Франции даже уступает довоенному. Также и темп роста с.-х. продукции в последние годы, после проведения обобществления сельского хозяйства, сильно превосходит темпы других стран.

Таким образом, СССР является наиболее развитой страной в Европе в отношении технического уровня промышленности и во всем мире — в отношении технического уровня сельского хозяйства. По темпам расширения производства как в промышленности, так и в

сельском хозяйстве он занимает I место во всем мире. Однако, в экономическом отношении СССР еще не обогнал передовых капиталистических стран, ибо в среднем на душу населения у него приходится промпродукции резко меньше, чем в технико-экономическом отношении наиболее развитых капиталистических европейских странах и в самой мощной капиталистической стране — США. Причиной экономической отсталости СССР является то обстоятельство, что он был в царское время крайне отсталой страной.

Несмотря на проведенную в советское время индустриализацию страны и огромный рост промпродукции, отставание СССР все еще является крупным. Если в 1913 г. в царской России на нынешней территории СССР в среднем на душу населения приходилось промпродукции (в исчислении по всем странам в одинаковых ценах) в 20 раз меньше, чем в США, 14 раз меньше, чем в Англии и Германии, 8 раз меньше, чем во Франции, то в конце II пятилетки (1937 г.) США превышали СССР еще только 3½ раза, Англия — 2½ раза, Германия — немного больше 2 раз и Франция — на четверть.

Для того, чтобы достичь в СССР изобилия продуктов таким образом сделать возможным переход от первой фазы коммунизма — социализма во вторую фазу — полный коммунизм, необходимо также и в экономическом отношении обогнать передовые капиталистические страны, т. е. повысить приходящееся на душу количество промпродукции выше, чем в наиболее развитых капиталистических странах Европы и в США. С выполнением этой основной экономической задачи СССР становится во всех отношениях наиболее передовой страной во всем мире.

Для осуществления этой задачи предпосылки предыдущими пятилетками уже созданы. Социалистический строй господствует в СССР, техническая реконструкция его народного хозяйства на основе новейшей техники в основном уже осуществлена и технический уровень промышленности и сельского хозяйства превосходит все другие европейские страны, имеются многочисленные кадры, способные полностью освоить передовую технику.

Для полного разрешения основной экономической задачи III пятилетки потребуется 10—15 лет, т. е. от двух до трех пятилеток. Выполнение III пятилетнего плана имеет существенное значение для разрешения ее, ибо к концу III пятилетки промпродукция на душу населения будет выше, чем во Франции, и ниже Англии и Германии только на 10—15 процентов, а ниже США — еще только в два раза.

В целях выполнения основной экономической задачи необходимо в III пятилетке продолжать вооружение всех отраслей экономики новейшей техникой, развивая для этого тя-

железную промышленность, увеличить численность квалифицированных кадров, повысить производительность труда во всех отраслях, всячески развертывая социалистическое соревнование и стахановское движение, так как производительность труда является основным фактором окончательной победы коммунистического строя над капиталистическим, ибо более высокий, чем в капиталистических странах, уровень производительности труда дает возможность производства продуктов в гораздо большем количестве, чем в этих странах, и создает изобилие продуктов, необходимое для перехода к коммунизму.

Вместе с тем задачей III пятилетки является повышение уровня потребления населения в $1\frac{1}{2}$ —2 раза. С этой целью надо развивать производство потребительских товаров и пищевых продуктов, а также обеспечить соответствующий рост реальной заработной рабочих и служащих, доходов колхозников.

В соответствии с этими главными задачами III пятилетки следует значительно повысить культурный уровень всего населения, притом сильно продвинувшись вперед в доле доведения культурно-технического уровня рабочего класса до уровня инженеров и техников.

Мощное развитие промышленности и всего народного хозяйства за III пятилетку требует создания, кроме обычных запасов, крупных государственных резервов по топливу, электроэнергии и некоторым оборонным производствам, промышленным товарам и пищевым продуктам, не говоря уже о развитии железнодорожного и прочих видов транспорта. Необходимость создания резервов вызывается не только обеспечением бесперебойного планомерного развития экономики, но и капиталистическим окружением, ростом агрессивных сил его.

*

Наиболее обобщающее представление о развитии экономики в течение III пятилетки дает народный доход, представляющий собой общую сумму нетто-продукции всех отраслей народного хозяйства. Рост народного дохода предусмотрен пятилетним планом с 96 млрд. в 1937 г. до 174 млрд. руб. в 1942 г. (в ценах 1926/27 г.), что означает рост в 1,8 раз, а против довоенного 1913 г. (21,5 млрд.) — более чем 8 раз. За время I пятилетки народный доход вырос всего на 20,5 млрд. руб., II пятилетки — на 50,5 млрд. руб., но в течение III пятилетки он должен возрасти на 78 млрд. руб., т. е. больше, чем в обе предыдущие пятилетки вместе.

Производство промышленности достигнет к концу III пятилетки в 1942 г. суммы в 184 млрд. руб. против 95,5 млрд. руб. в 1937 г. (в ценах 1926/27 г.). Рост промпродукции за период III пятилетки составит, таким образом, 92%, т. е. почти 2 раза. Производства

средств производства увеличится в 2,1 раз, а рост продукции предметов потребления будет меньшим, составляя 1,7 раз. По сравнению с довоенным 1913 г., в 1942 г. продукции будет выработано почти в 15 раз больше (1913 г. взят также в исчислении в ценах 1926/27 г.).

Наибольшее внимание в третьей пятилетке посвящается машиностроению, которое является базой технического вооружения народного хозяйства, основой дальнейшего развития передовой техники и внедрения ее во все отрасли народного хозяйства (также и в оборонную промышленность). В III пятилетнем плане рост продукции машиностроения и металлообработки установлен в 2,3 раза. Расширение производства автоматических и полуавтоматических станков представляет собой одну из важнейших задач машиностроения в III пятилетке, ибо автоматизация производства является необходимой предпосылкой для создания технической базы коммунистического общества с его крайне высоким уровнем производительности труда.

Третья пятилетка является пятилеткой химии. Химическая промышленность должна стать одной из руководящих отраслей экономики и оборонных производств, так как развитие химической промышленности является условием для роста современной промышленности, для внедрения научных методов в сельское хозяйство и для укрепления обороны. Исходя из этого, продукция химической промышленности должна за годы пятилетки вырасти 2,4 раза.

Производство потребительских товаров будет всячески расширено, развертывая для этого все отрасли легкой, пищевой и местной промышленности. Продукция предметов потребления вырастет за пятилетку в 1,7 раз.

В третьей пятилетке должен произойти мощный подъем сельского хозяйства. Валовая продукция сельского хозяйства увеличится с 20,1 млрд. руб. в 1937 г. до 30,5 млрд. (в ценах 1926/27 г.) в 1942 г., возрастая таким образом на 52%. Если к концу I пятилетки в 1937 г. валовая продукция сельского хозяйства превысила продукцию довоенного 1913 г. (12,6 млрд. — также в ценах 1926/27 г.) 1,6 раз, то к концу III пятилетки она превысит этот же уровень 2,4 раза.

Ввиду того, что посевная площадь расширится лишь мало, основную роль в росте валовых сборов (зерновых с 1.203 миллионов центн. в 1937 году до 1.310 миллионов центнеров, сах. свеклы — с 219 млн. до 282 млн. ц.) полевых культур сыграет повышение урожайности. Плановые цифры III пятилетки в области скотоводства являются еще большими, чем предусмотренные для полеводства. Рост поголовья крупного рог. скота дан в 40%, свиней — 100% и т. д. Ввиду того, что зерновая проблема уже разрешена, III пятилетка должна окончательно решить и живот-

новодческую проблему, что и осуществится при достижении предусмотренного планом поголовья.

В результате гигантского роста народного хозяйства огромным образом усилятся работа транспорта, особенно железнодорожного, на который сейчас приходится 90% всего грузооборота. Грузооборот железных дорог вырастет с 355 млрд. тонно-км в 1937 г. до 510 млрд. в 1942 г., грузооборот речного транспорта — с 33 млрд. тонно-км до 58 млрд., морского — с 37 млрд. тонно-км до 51 млрд. Уже теперь размеры довоенного грузооборота резко превышены. Вместе с тем надо еще больше укрепить техническую базу транспорта. Новых железных дорог будет в третьей пятилетке построено и сдано в эксплуатацию общим протяжением в 11 тыс. км, тогда как в течение II пятилетки было сдано 3 тыс. км. Отставание водного транспорта необходимо ликвидировать. Автопарк увеличится с 570 тыс. автомобилей до 1,7 млн. к концу пятилетки; вследствие этого значение автотранспорта будет быстро расти и автоперевозки увеличатся 4,6 раз. Новых шоссе будет построено, с учетом реконструируемых старых дорог, протяжением в 210 тыс. км. Воздушный транспорт будет также развиваться быстрым темпом.

Важнейшим условием выполнения грандиозных задач, поставленных в области развития народного хозяйства, является развертывание огромного строительства. За годы советской власти СССР коренным образом преобразовался. В дело образования народного хозяйства вложены огромные средства, давшие возможность превратить СССР в мощную промышленную страну. За годы I и II пятилеток богатство СССР настолько выросло, что имеется возможность вложить в народное хозяйство в течение III пятилетки сумму, превышающую объем капиталовложений за обе пятилетки вместе. Общий размер капиталовложений за III пятилетку установлен в 192 млрд. руб. против 166 млрд. руб., вложенных в две первые пятилетки.

Из этой суммы больше половины (111,9 млрд. руб.) будет вложено в промышленность против 58,6 млрд. руб. во II пятилетке. В сельское хозяйство государством будет вложено 11 млрд. руб.; в эту сумму не включены капиталовложения — денежные и натуральные — самих колхозов, составляющие до 24 млрд. руб. В транспорт капиталов будет вложено 37,3 млрд. руб. против 20,7 млрд. во II пятилетке.

В результате капиталовложений в течение III пятилетки будет введено в действие новых и реконструируемых предприятий общей стоимостью в 193 млрд. руб. против 103 млрд. руб. во II пятилетке и 39 млрд. руб. в I пятилетке. Ввод в действие за годы III пятилетки новых и реконструированных предприятий на 193 млрд. руб. означает огромное усиление производственно-технической базы

СССР и создание крупных резервов производственных мощностей в важнейших отраслях народного хозяйства.

*

Состоявшиеся за годы I и II пятилетки огромный подъем и социалистическое преобразование народного хозяйства сопровождалось крупным повышением материального и культурного уровня населения СССР.

Мощный рост народного хозяйства в III пятилетке создает основу для нового громадного подъема материального и культурного благосостояния народов СССР. III пятилетний план намечает повысить народное потребление более чем в 1½ раза в соответствии с ростом доходов рабочих, служащих и крестьян.

Общая численность рабочих и служащих по всем отраслям экономики возрастет с 27 млн. до 32 млн. чел. к концу III пятилетки. Средняя годовая зарплата рабочих и служащих повысится на 37%, тогда как общая сумма зарплат их увеличится на 67%. Значительно увеличивается также доходы крестьян. В результате подъема сельского хозяйства денежные доходы колхозников по трудодням и от продажи с.-х. продукции вырастут в 1,7 раз, не считая побочных заработков, с учетом которых рост доходов окажется еще больше.

В соответствии с ростом доходов населения намечено увеличить и предложение товаров на рынке. III пятилетка устанавливает расширение розничного товарооборота по промышленным товарам на 72,5%, причем количество хл.-бум. тканей, поступающих в продажу, вырастет против 1937 г. на 60%, шерстяных тканей — на 140%, обуви — на 60%, трикотаж — на 82%, и т. д. По продовольственным товарам рост товарооборота предусмотрен в 53%, в том числе по мясу — в 2 раза, животному маслу — на 73%, сахару — на 49%, консервам — в 3 раза, яйцам — в 2,5 раз и т. д. Объем всего государственно-кооперативного товарооборота увеличится за пятилетку с 126 млрд. руб. до 206 млрд., причем оборот общественного питания (столовых, ресторанов, кафе и буфетов) должен удвоиться. Сверх того, резко возрастет и товарооборот базарной торговли — больше, чем в два раза.

Как видно, темпы роста доходов и расширения товарооборота установлены для деревни более высокими, чем для города, исходя из необходимости постепенного сближения материального и культурного уровня городского и сельского населения в целях изжития противоположности между городом и деревней. Материально-культурный уровень которой издавна везде пребывает более низким, чем у городского населения.

Весьма значительно увеличиваются также расходы на культурно-бытовое обслуживание городского и деревенского населения. Эти расходы, включающие затраты на социальное

страхование, просвещение, здравоохранение, пособия многодетным матерям и прочие виды культурно-бытового обслуживания рабочих и служащих (не считая только государственных затрат на жилищное и коммунальное строительство), увеличивается с 30,8 млрд. руб. в 1937 г. до 53 млрд. руб., что означает рост в 1,7 раз.

Большое внимание посвящается жилищному строительству в городах и рабочих поселках. За третью пятилетку вводится в действие 35 млн. квадрат. метров новой жилой площади. Далее намечено развивать также индивидуальное жилищное строительство самими рабочими и служащими в размере 10 млн. квадрат. метров.

Третья пятилетка является пятилеткой крупнейшего повышения культурного уровня населения.

В течение III пятилетки будет осуществлено всеобщее-обязательное среднее (10-классное) обучение в городе и завершено всеобщее-обязательное начальное (7-классное) обучение в деревне и во всех национальных республиках, причем расширится и охват детей средним образованием. В результате численность учащихся в начальной и средней школе в городах и рабочих поселках увеличится с 8,6 млн. в 1937 г. до 12,4 млн. в 1942 г., а в сельских местностях — соответственно с 20,8 млн. до 27,7 млн. В общем во всех на-

чальных и средних школах число учащихся к концу пятилетки достигнет более чем 40 млн., что в пять раз превышает количество учащихся в царской России. В последних классах (8—10 классы) средней школы в 1942 году будет обучаться 34 раза больше учащихся, чем в царской России. Число учащихся в высших учебных заведениях увеличится до 650 тыс. Усиливается выпуск квалифицированных рабочих в школах ФЗУ, на разных курсах — трактористов, шоферов и т. д. За годы III пятилетки таким путем будет подготовлено свыше 8 млн. квалифицированных рабочих разных специальностей.

Расширится сеть кино-театров, клубов, библиотек, домов культуры и читален. Сеть научных учреждений также расширится.

В области культурного строительства III пятилетка имеет еще одну основную задачу — сделать крупный шаг вперед в деле поднятия культурно-технического уровня рабочего класса до уровня работников инженерно-технического труда, уничтожения тем самым противоположности между умственным и физическим трудом. Для полного уничтожения этой противоположности недостаточно одной или двух пятилеток, а потребуются гораздо больше времени. Но важно то, что СССР успешно продвигается вперед по этому пути.

Eesti majandus 1938. aastal.

1938. aastal Eesti rahvamajanduse areng kestis üldiselt edasi, kuigi selle tempo aeglustus. Tempo langus oli tingitud maailmajanduse seisukorra halvenemisest. Ent kapitalimahutused rahvamajandusse jäid 1937. a. olnud kõrgele tasemele.

Põllumajanduses üldkõlvipind laienes 1937. a. 847 tuh. hektarilt 889 tuh. hektarile 1938. a. Kuna ka enamjao kultuuride hektarisaagid tõusid, siis kogusaagid tunduvalt, osalt isegi tugevasti suurenesid. Teravilja kogusaak tõusis 1937. a. 606 tuh. tonnilt 667 tuh. tonnile, kusjuures toiduviljade saak vähenes 4,4 prots. võrra, kuna söödaviljade saak suurenes tervelt veerandi võrra. Suurenes veel mõne protsendi võrra kartuli, niidu- ja põlluheinä saak (viimane 28,8 prots. võrra), kuna vähe langes loomasöödajuurikate ja eriti linaku saak (25,8 prots. võrra). Kõigi loomasöötdate saagid kokku arvates osutub üldsumma rekordseks kogu aja kohta.

Karjakasvatus sammus samuti tõusuteed. Kõigi loomaliikide karjaarv näitas mõneprotsendilist kasvu, väljaarvatud sulgloomad (peale kanade) ja lambad, kellede arv mõne protsendi võrra vähenes. Kogu karjaarv, loomihikutes arvatatult, suurenes 1937. a. vastu 2,2 prots. võrra ja saavutas seega rekordse taseme kogu senise aja kohta.

Kogu põllumajanduse toodangut hinnatakse koguselt 1937. a. vastu tõusnuks mõne

protsendi võrra. — Põllumajandushinnad arenesid 1938. aastal ebasoodsalt: kuigi põllumajanduse müügisaaduste hinnatase tõusis 1937. a. vastu 1,4% võrra, kuid see-eest ostusaaduste hinnatõus oli veelgi suurem — 4,6 prots.

Kriisieelse 1925.—1929. a. keskmisega võrreldes on põllumajandus tunduvalt arenenud. Kõlvipind on kriisieelsetelt 799 tuh. hektarilt tõusnud 889 tuhandele. Kuna ka hektarisaagid märksa ja osalt suuresti tõusid, siis kogusaagid osutusid järsult kõrgemaks kriisieelsest. Nii suurenes teraviljade kogusaak 480 tuh. tonnilt 667 tuhandele, samuti ka teiste viljade saagid, lina välja arvatud. Karjaarv suurenes, loomihikutes arvatult, 1929. aastal olnud 853 tuh. üksuselt (ja 1928. a. — 908 tuhandelt) 940 tuhandele. Kogu põllumajandustoodang suurenes koguselt 1929. a. vastu umbes 20 prots. võrra.

Kriisi mõju põllumajandusele ei avaldunud toodangu koguse languses, milline vastuoksa tõusis, vaid põllumajanduse müügikaupade hindade palju suuremas languses, võrreldes ta ostukaupade hinnalangusega. 1938. a. müügikaupade hinnad osutusid kriisieelse 1929. aastaga võrreldes madalamaks 27% võrra, kuna ostukaupade hinnad — 9% võrra. See-ga ostukaubad on praegu veerandi võrra kallimad kui müügikaubad, lähtudes kriisieelsest, ja talurahva tulud on seetõttu tundu-

valt vähem kasvanud kui toodang. — Mis puutub maailma põllumajandustoodangusse, siis selles kogus püsib umbes kriisieelsel tasemel, kuna Eesti toodang on ligi 20% võrra kõrgem kriisieelsest.

Tööstuses tuleb märkida toodangu kasvutempo tugevat langust: eelmisel neljal aastal üle 10% püsinud tõus (1937. a. — 15,3%) laskus 1938. aastal 5% peale. See tõus 1937. a. vastu toimus täielikult tootmisvahendite arvel, millede kogus suurenes 9% võrra, kuna tarvituskaupade toodang jäi endiseks. Tõusu näitasid kõik tööstusharud peale tekstiil-, kehakatte- ja puutööstuse, kus toodang langes ekspordi vähenemise tõttu maailmaturu halvenenud konjunktuuri mõjul.

Võrreldes kriisieelse 1929. a. tasemega on tööstustoodang koguselt suurem ligi poole (46%) võrra, seejuures tootmisvahendite toodang — 82% ja tarvituskaubad ainult 14% võrra. Kõik tööstusharud on ületanud oma kriisieelse taseme, puutööstus väljavarvatud, mille toodang püsib sel tasemel. — Samuti, nagu põllumajanduses, on ka tööstuses Eesti seisukord suuresti parem. Maailma tööstustoodang (Nõuk. Liit välja arvatud) on koguselt 10 prots. võrra madalam kriisieelsest, kuna Eesti tööstustoodang ületab oma kriisieelse seisuga ligi 50 prots. võrra.

Veelgi suuremaks osutub tõus ehitustööstuses.

Töötäolu on põhjalikult likvideeritud. Töbörsidel oli töötuid registreeritud 1,2 tuh. samade 1,2 tuh. vastu 1937. a. ja 4,3 tuh. vastu 1929. a. Üldiselt palgaliste ainelises seisukorras toimusid 1938. a. vaid väikesed muudatused. Tööliste arv veelgi vähe suurenes, suurtööstuse tööliste keskmine nädalapalk tõusis 1937. a. vastu 4—6 prots. võrra, kuid elumaksimuse kasvu tõttu reaalpalk tõusis meestel vaid 0,9% võrra ja naistel isegi langes 0,9% võrra. Kõigi suur- ja kesktööstuses töötajate, põllumajandustööliste (rahapalk) ja riigiametnike palgad kokku ulatusid 100,6 miljoni kroonile, s. o. 9,9 prots. rohkem kui 1937. a. Kriisieelsel 1929. aastal oli samade palgaliste kihtide kogu palgasumma märksa väiksem — 80,2 miljonit kr.

Transporti alal tuleb märkida väikest langust raudteede kaubaveos ja kasvu reisijateveos. Samuti ka meresadamate kaubavedu näitas vähest langust ja reisijatevedu — tõusu. Kaubaveo vähenemine on peamiselt tingitud metsamaterjalide vedude kahanemisest, eriti nende ekspordi järsu languse mõjul. — Kriisieelsed veoarvud on märksa ületatud, ainult meretranspordi kaubavedu laskus

jälle vähe madalamale kriisieelsest. — Seni kiiresti kasvanud merekaubalaevastik jäi 1938. a. püsima 1937. a. tasemele, kuid siiski on tonnaahtit enam kui kahekordselt suurem 1929. a. mahust.

Väliskaubanduses väljavedu näitas koguselt edasist kasvu 2,4% võrra 1937. a. vastu, kuna sissevedu ei muutunud. Väliskaubanduse läbikäikude koguse kasvutempo on, nagu tööstuselgi, järsult langenud, sest alles 1937. a. ulatus 13%-le ja kolmel eelmisel aastal kõikus 15—25% vahel. Mis puutub väliskaubanduse saldosse, siis selle passiivsus vähenes 1937. a. 5,1 miljonilt kroonilt 3,3 miljonile. — Kriisieelse 1929. a. võrreldes on väljavedu koguselt ligi kolmandiku võrra suurem, kuna sissevedu püsib täpselt 1929. a. tasemel. — Maailma väliskaubanduse seisukord on järsult halvem, kuna ta läbikäikude kogus on langenud kriisieelse vastu ligi 15% võrra.

Rahvamajanduslikku tõusu saatnud suurmuügihindade tõus möödunud aastal jälle asendus uue langusega, kuigi vaid 1,0% ulatuses 1937. a. vastu. Sama ja veel suuremalgi määral võib märkida teistes riikides. Elumaksimuse tõus kestis edasi, ulatudes 5,8%-le 1937. a. vastu. Ent mõlemad indeksid on ikkagi veel madalamad kriisieelsest 1929. aastast — suurmuügihindad 14,5 ja elumaksimuse 6% võrra.

Liikvelolevate pangatähtede hulk suurenes 1937. a. lõpul olnud 49,1 miljonilt kroonilt 51,7 miljonile 1938. a. lõpuks. Väärtkindel kate jäi peagu endisele tasemele (51,6 miljonit kr.), kuna katteprotsent langes 59,0% pealt 57,8% peale. Kõik arvud osutuvad kõrgemateks kui 1929. a., millal pangatähtede liiklus ulatus 34,0 miljoni, väärtkindel kate — 27,2 miljonit kroonile ja katteprotsent — 54,1%-le. Tõus seletub rahvamajanduslike läbikäikude kasvuga.

Eesti kroonikursus, mille liikumine on seotud inglismaela kursiga, langes 1,7% võrra 1937. a. vastu, olles seega 41% võrra madalamal oma kullapariteedist, millel püsis 1929. aastal.

Rahvamajanduse arenemistempo langus avaldas mõju ka riigifinantssidele. 1938. a. riigil laekus tulusid 103,2 miljonit kr. 1937. a. 97,1 miljoni vastu, s. o. 6,4% võrra rohkem, kuna eelmisel kahel aastal kasvuprotsent kõikus 9—14% vahel. Kriisieelsel 1929/30. a. laekus tulusid vähem — 95,7 miljonit kr.

Viimastel aastatel tehtud kapitalimahutused rahvamajandusse eeldavad Eesti rahvamajanduse edukat arengut ka käesoleval 1939. aastal.

Väljaandja: Eesti ja Nõukogude Liidu Kaubanduskoda. Vastut. ja peatoim.: Koja sekretär H. Holm
Издатель: Эстонско-Союзносоветская Торговая Палата. Ответст. и главный ред.: секрет
Палаты Г. Гольм • А.-С. „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk 42.
